

**Рыгор Барадулін**

# **Вечалле**

*Кніга паэзіі*

Мінск  
«Мастацкая літаратура»  
1980

# ***ПАМЯЦЬ БОСЫХ НОГ***

## Інтэлект зямлі

---

\* \* \*

Чорны вол маёй трывогі,  
Белы вол маёй надзеі  
Цягнуць лямку да знямогі,  
Змрок турбот ані радзее.

Пльўныя аблокi,  
Крыгі,  
Маладыя снегапады,  
Як заядлыя барыгі,  
Загрузіць па дышаль рады.

Да апошняя дарогі  
Іх пасу па чарадзе я —

Чорны вол маёй трывогі,  
Белы вол маёй надзеі.

## Вогнепаклонніца

*Спакой нізінаю цячэ,  
У вечар сцежка ў руце-мяце.  
А вогнішча гарыць яшчэ  
Самаахвярнае, як маці...  
З радкоў памяці*

Мама мая хрысціянкай зжыла,  
З богабаязнай душою, іконніцай.  
Ды, вернападдадзеная святла,  
Болей была яна  
Вогнепаклонніцай.

Звідна карміла агонь з рукі,  
Яму выбірала кавалкі лася —  
Бяроству,  
Крамянья смалякі.  
Ёй полымя пальцы лізала з ласкаю.

Пераважна звала агонь  
Цяплом —  
Гасіла цяпло,  
Цяпельца разводзіла.  
Назалеўшыся над бяззубым кублом,  
Чакала цёплага снегу малодзіва.

Як гняўлівых суседзяў якіх  
На куццю  
Перуна,  
Маланню  
Запрашала велічна.  
І, ўдзячная за неспакой жыццю,  
Ахвярна  
Лучынкі скіпала вечарам.

Іскрынкі раздзьмухвала на далані,  
Нібы ад мякіны адвейвала зерняты.  
Штодня да агню,  
Да гарачыні

Былі і падумкі, і вочы звернуты.

Ад дыму ў чалесніка цьмела чало,  
Печ  
Небу ўздавала пашану ахвярную.  
І польмя болю маму ўзяло —  
Растала, як папялінка, за хмарами.

Каб на сівярах не марозна было,  
Каб збілася з ног снегавеяў конніца,  
Пакінула мне на зямлі  
Цяпло  
Акуліна Андрэўна —  
Вогнепаклонніца...

\* \* \*

Матчына песня,  
Ты ў полі гарбела,  
На маразах у чужыне гібела,  
У баразёнцы на міг спачывала.  
Болю не трэба было дабаўляць.  
Рук ты не чула,  
Але спачувала,  
Што ў перапёлкі ножкі баляць...

\* \* \*

Рабіў наіў,  
Парыў  
Музей фігур васковых?  
Я свой даўно стварыў,  
Як з гурб,  
З фігур вясковых  
Музей,  
Каб рэй вялі,  
Касілі,  
Храп'е секлі  
Сяўцы і кавалі —  
Стахваны,  
Зосі,  
Тэклі.

Да іх у час цяжкі  
Спяшаю за парадай.  
Гады,  
Як пастушкі,  
Начуюць за барамі.

Як да суседзяў,  
Зноў  
Да іх іду ў пазыкі  
За вугалькамі слоў,  
Самотна-без'языкі.

Далоні апячэ,  
Каб высветліць наўколле,  
Нячутае яшчэ,  
Нязгаснае ніколі.

Іскрынкі, што кастра,  
Пяршаць вятрам у горле.  
Ля крэўнага кастра  
І дым цяплом агорне.

Хай неба не ўздае

За воблік  
Маткі боскай,  
Што бачу так яе,  
Як маму ў лузе,  
Босай.

Расце раса ў траве,  
Сасна плыве да кручы.  
Са мной  
Музей жыве,  
А з ім і я — жывучы.

Забытая радня,  
Мае сябры, суседзі  
Не ў невядомым недзе —  
Усе ўва мне  
Штодня.



\* \* \*

Мне сёння пяць дзесяткаў без шасці,  
І ранні сон вярнуў мае Ушачы.  
Мае падэшвы пёк пясок гарачы,  
А я не мог у халадок сысці.

Жывыя ўсе са мной былі сябры.  
Мяне ў дарогу мама сабірала.  
І сонца велікодна за барамі  
Купалася ў аціхлым азяры —

У Дземенцы  
З бузянаю вадой,  
З бадзягаю,  
З цікаўнымі вужамі.  
Пасля пакрэктаў поплаў пад вазамі  
І страказа дражнілася слюдой.

Пясок Ушач —  
Пачатак мой і скон,  
Рачны, лагчынны, баравы, курганны.  
Ім, як гадзіннік продкаў без заганы,  
Па сэрца  
Поўны я ад першых дзён.

Калі апошні міг  
Адлічыць мне  
Апошняя жарсцвінка прыпамінаў,  
Адчую —  
Свет бацькоў мяне пакінуў,  
Пясчынкай стану роднай старане.

\* \* \*

Па светлыя прымеркі, ціхія золкі  
Паспяшалася ў вырай ластаўка.  
Крамяных сузор'яў  
Апошняя зорка  
Гарыць пад з'інелай хмурынкай лістка.

## ***Загнет***

Шануеш дух, з якога хлеб надзённы,  
Чысцец і пекла полымя — загнет.  
Ты ў неба круціш дыму верацёны,  
З цаглін радкоў кладу табе санет.

Дзікоў галовы, пеўневы кароны,  
Як на алтар, клаў на цябе абед.  
Трывалых страў разгалістыя кроны  
Свой радаслоўны пакідалі след.

Ты, чорнай засланкай багаславёны,  
Будзённых дзён разлучанья звёны  
Злучаў і добрых свят трымаў сакрэт.  
І воблік мамы над табой — бяссонны —  
Днеў маладым правобразам іконы,  
Каб хатнім стаў неспасціжымы свет.

\* \* \*

Як мая галава,  
Пабялела трава пасля снегу.  
Гэта прызімак толькі.  
Яшчэ свае возьме зіма.  
Ні разбегу для бегу,  
Ні цёпрых аблок для начлегу.  
Ёсць надзея адна на адлегу,  
На кудлатай завеі кунегу,  
На спагадлівасць веку,  
На далёкую Бегу.  
І веры марозу няма...

\* \* \*

Чалавек не ўзнікае так —  
Ён збываецца, адбываецца  
Як ратай,  
Як дзівак,  
Як мастак,  
Ад якога свет адбіваецца.

Чалавек не знікае так,  
Бы ў кішэні вякоў пятак.  
Ён сціраецца аб дарогі,  
Разбіваецца аб адчаі,  
Пераходзіць ва ўсе трывогі  
Веку,  
Што яго прыручае.

Перш чым вочы заслоняць векам,  
Чалавек хоча стаць чалавекам.

\* \* \*

Мама,  
Я пастарэў без цябе,  
Для сцен адзіноты вырас.  
Мне зараз твой зразумелы выраз  
Адзін як вока ў ілбе...

Закачуся ў века з ілба я.  
Калі —  
Не задумвацца лепей.  
Хмарыць крыўда любая,  
Парушынка малая слепіць.

\* \* \*

Яна нікога не абміне,  
рака світання.  
Знікае ў радасным тумане  
рака чакання.  
Няхітрая ў маладой мане  
рака блукання.  
Надзеяй высвечана на дне  
рака расстання.  
Харона ўрэшце нясе ў чаўне  
рака змяркання.

## **Матэрынскі лес**

Гэты лес малады  
Запаведным зрабіла вайна.  
І гады,  
І сляды  
Абыходзяць яго,  
Каб на  
Міну не набрысці,  
Не ўгнавіць,  
Не ўстурыць перуны.  
Цішыня ў забыцці,  
Непрытомная, стыне з вайны.

Лес жалезны наскрозь —  
Ні расці,  
Ні буцвець,  
Ні ўсьхаць.  
Шэрас і сухарось  
Ціха ціснуца па сенажаць.

Ад асколкаў і куль,  
Як антэны трывогі,  
Ствалы.  
Запальваюць дасюль  
Раны,  
Ды не хапае смалы.

Ані грукне тапор,  
Ані дзяцел.  
Травеюць шляхі.  
Лес маўчыць,  
Як дакор,—  
Скажанелы,  
Ўстрашэлы,  
Глухі...

Ані чуе сукоў,  
Тоіць жудасць



З відна да відна.  
Быццам бы для якоў  
Здань сваю  
Прыхавала вайна.

## **Вечалле**

Спадчыннае возера маё,  
Вечнасцю прывечанае  
Вечалле.  
Променем лясчыны  
Вудаўё  
З бацькавай рукі  
Цябе прасвечвала.

Човен дзеда Грышкі  
Лёгкім сном  
Торкаўся ў затоку ўасачэлюю.  
Шляхам,  
Брукаваным перуном,  
Сунуліся хмары высачэзныя.

Голас мамы  
Чулі берагі,  
Ехала з вяселлем  
Баба Грышчыха.  
Тоні з сітнягом вялі таргі,  
Мурагі  
Шапталіся з гарышчамі.

Набрыдзі, я к наледзі, было,  
А глыбінь тваіх  
Буза не ўсватала.  
Дыхала ў любую сцюжу тхло,  
Бегла ў свет  
Рачулка сукаватая.

Вечалле паклаўшы ў галаву,  
Сніць дагэтуль сны  
Пра ўловы лепшыя,  
Лёс багром схопіўшы наплыву,  
Родная мне вёска  
Кавалеўшчына.

Туманоў рахманых табуны  
Нахлынаюць з Вечалля,  
Як з вечара.  
Ньюць стогнам  
Цішыні званы,  
Вечаллю  
Пра звон згадаўшы вечавы.

Я за аблачынамі здаўна  
Звык сачыць, каб загадаць,  
Плыве чыя.  
Як святлом праяснена да дна —  
На світанні напілася з Вечалля!

## **Спадчына**

*Ад прадзедаў спакон вякоў  
Мне засталася спадчына.  
Паміж сваіх і чужакоў  
Яна мне ласкай матчынай.  
Янка Купала*

### **I**

Пазавязвала памяць стагоддзяў  
Не ўпотаі  
Рэк і дрэў караністых вузлоў.  
Васількі тваіх воч  
Узыходзяць пяшчотай,  
Беларусь —  
Бераг белых буслоў.

Млечны Шлях васількоў  
З-за хмурыны мурожнай  
І ў чужыне асветліць шляхі.  
Рыпнуць весніцы дня  
Цішынёю марознай,  
Бліскавіца нап'ецца з ляхі.

Хакне хорт,  
Гакне гром,  
Першы ліст развінецца.  
Ціха ўзыдзе ў душы  
Дабрыня.  
Круглатвара ўсміхнецца  
Ранетка ранетцы,  
Зацвярдзее ў така даланя.

Зарунеюць дажджы,  
Выспеюць навальніцы,  
Узяціць вырай матчыных слоў.  
Вечнай плыні часін  
Ты гадуеш крыніцы,  
Беларусь —  
Бераг белых буслоў.

## II

Спазнала лёс цяжкі,  
Ды ў распачы не плакала.  
Перад табой вякі —  
Як даўжнікі  
Нясплатныя.

Твой сын і смяг, і пох,  
І ты гібела, хворая,  
На ростанях эпох,  
На скразняках гісторыі.

Святлела ад святла,  
Ад ворага не бегала,  
Ты Бе лаю была,  
Але не плямай белаю.

Не дбала пра кубло  
Са слепатой курынаю —  
Ты несла ў свет святло  
Кірыліцай Скарынавай.

Імя звініць струной.  
Твае  
На карце спадчыны,  
Як куляй разрыўной,  
Абрысы абазначаны.

Ты ўваскрасала з тла —  
Нязгаснай іскрай з прысака.  
З задумнага чала  
Сягала думка высака.

Над вежамі бароў  
Агністымі рубінамі  
Адгор'і вечароў  
Займаюцца рабінамі.

Вышэй ад пірамід  
Кастры народных помнікаў.  
Мацней за твой граніт

Да волі крок няспознены.

Тваіх палескіх жыл  
Кроў полымна-нястрымная  
У гулкі небасхіл  
Чаканай хваляй грымнула.

А кашалёў маны  
Зашмат плялося блазнамі  
Пра цемру, туманы,  
Пра багны непразныя.

А ты любой парой  
Была зарой нядзельнаю,  
Ласкаваю сястрой,  
Суседкаю надзейнаю.

Сканаў у забыцці  
Шлях,  
Значаны пакутаю.  
Свігальная,  
Цвіці  
Пад зоркай пяцікутнаю!

Хай шчодрыцца сяўба.  
Звіні,  
Мая азёрная,  
Шахцёрская,  
Маторная,  
У коласе герба  
Зярнятамі адборнымі!

### III

Колькі год Беларусі?  
Колькі дочкам, сынам,  
Колькі радасці, скрусе,  
Колькі снам, курганам;

Колькі зорцы дасвецця,  
Што ўзышла для вякоў,  
Колькі шумнаму веццю

Баравых балтшакоў;

Колькі крэўнаму слову,  
Што вяшчуе святло,  
Небу, што крутаброва  
Маладзік узняло.

Твар крынічнаю вымый  
Прыдарожнай журбой.  
Ты спрадвечны Радзімай,  
І Радзіма — табой.

Спёкай ці халадзінай  
Чуцен голас яе.  
Ты адзін без Адзінай,  
Ёй Цябе не стае!

## ***Памяць босых ног***

Ёсць памяць босых ног,  
І ўеліся ў яе  
З ракі жыцця трыснёг  
І жвір, што стому п'е,  
Сцяжыначак спалох  
І ўпартасці жарства.  
Парог  
З усіх дарог  
Сталіцай хараства  
Ад першых крокаў стаў  
Для босых хадакоў.  
Не шкадаваў атаў  
Спадманны луг вякоў.

Трыпутніку далонь  
Гаіла боль бяды,  
Шчымлівасці агонь  
Бярог надзей сляды.  
Хай памяць босых ног  
Не страціцца нідзе  
І на чужы парог  
Цябе не завядзе...



## ***Каб толькі!***

Я выйшаў з блакады  
У цішыню,  
Глынуў вечаровага дыму.  
Тады і адчуў  
У сабе ўпершыню,  
Як спелую ніву,  
Радзіму.

Змяніла неба  
На ласку гнеў.  
У позірку — сіне-сінім...  
Тады я гарачую смеласць меў  
Назвацца ў Радзімы  
Сынам.

Бацькоўскай зямлі  
Абавязаны ўсім,  
Жыву я жаданнем адзіным,  
Каб толькі з даверам  
Радзіма  
Сваім  
Мяне называла сынам!

## **Шавулічы**

А ці ў брычцы вясельнай  
Паламалася ўтулка,  
Як на танках крыжастых  
Прыехала зло?..  
Засталася адна  
Ад Шавулічаў вулка.  
Брукаванка,  
Каб гулка  
Для крокаў было.

А прасіўся ж у госці  
Да цёткі пляменнік,  
Абяцала забраць у нядзелю  
Але  
Не схацела чакаць  
Да нядзелі пламенне —  
Бліскі  
Біліся ў неба  
На смутным чале.

Трыста шэсцьдзесят шэсць,  
Быццам год высакосны  
(Дужа ўкосны для смерці),  
Скапала ў агні.  
Не паспелі наткаць  
Белакужалю кроены,  
Тлеў  
Балюча туман  
Зраненай цішыні.

Грушы-дзічкі.  
Нідзе — каміноў-недакуркаў.  
Сівізна палыноў  
Ды адчай кулікоў.  
Праступаюць з травы  
Камяні ад падмуркаў,  
Быццам костачкі  
Сціснутых кулакоў...

\* \* \*

Суровае прычандалле вайны  
Захоўваюць акуратна музеі —  
Пражэрныя жэрлы гармат,  
Калчаны.

Байніцы шырэюць,  
Позірк вузее.

А дыпламатыя сеткі віе,  
Спаўна задаволеная сабою.

Дакуль,  
Не паверыўшы ў сілы свае,  
Чалавецтву  
Маліцца па зброю?!

## ***Казка заечага маленства***

Запыталка-дражнілка  
Былая,  
Малая —  
Пытаць навучыла  
Бабуля Малання:

— Варона-старажона,  
Ці была ты імасць?  
— Была-была!..

Адказ немудроны.  
Спытаць магчымасць  
Была —  
Сплыла...

Да бульбы варонай —  
Закрасай брусніцы.  
Сарокай,  
Варонай  
Маленства прысніцца.  
Маленства прысніцца,  
Туга праясніцца.  
За прасніцай маме  
Баліць паясніца.  
Мне соладка спіцца.  
Мяцеляцца спіцы,  
Гудзе калаўрот —  
Юных год  
Калясніцца...  
Каб зноў ды на год  
Сто нагод  
Падражніцца:  
— Варона-старажона,  
Ці была ты імасць?..  
Лёд зялёны, сцюдзёны,  
Кладку памяці вымасць  
З нябіткага шкла.  
Была...

\* \* \*

Цагінай стаць павінна гліна,  
Паводкай — снегу мітусня,  
Павінна помніць каляіна,  
Што першай легла палазня.

Сябе знішчае зернем колас  
І ярыною — аралля.  
З бярозы смелай гнулі полаз,  
Каб кола выкругліць пасля.

Ярыла жмурыўся вясёла —  
Свой вобраз пазнаваў вакол:  
Круглела вакаёма кола,  
Дзяжа й незачасаны кол.

Хіба што змоўца-вечнасць знае,  
Як выкруглілася зямля.  
Дарога ісціны, кружная,  
Здаўна давала кругаля.

Яно, вядома, з кола — школа  
Разумнай рызыкі штодня.  
Турбот і спраў  
Нас круціць кола,  
Вядзе ўспамінаў палазня.

\* \* \*

І ў будзень, і ў свята прыйдзе,  
Спакою ані дае.  
А што ты адкажаш крыўдзе  
На патрабаванні яе?

Чакае крыўда адплаты,  
Вайне не даруе віны.

Радзіма не вінавата —  
Вінаваты яе сыны.

Радзіма не вінавата.  
Раз ты для яе не чужы,  
Бяры і набыткі, і страты,—  
За маці — як сын — адкажы!

## **Чорна-белы напамін**

Чорнагаловікам з-пад снегу  
Выточваўся з пасля вайны  
Я, школьнік-вачапор спазнелы,  
Грымот і цішы сувязны.

Яшчэ хапала галавешак,  
Яшчэ хапала чарнаты,  
І надаў  
Белы снег на ўзмежак,  
Чарнеючы ад нематы.

Ад згадак мама палатнела,  
Чакала белага ліста  
Штодня з няўмольнага аддзела.  
Імжа люцела  
Ці ляцела  
У вочы маміны траста?

Багатаю для райпасёлка,  
Для выпаленай стараны  
Была на колеры вясёлка,  
Нібыта крама да вайны.

На дамавіну дшкі столяр  
Стругаў, бо аднагодак мой  
На міну стаў.  
І стружак колер  
Зліваўся з белаю зімой.

На чорным фоне дошкі класнай  
За крэйду быў я сам бялей.  
Лядок неасмялелы клаўся  
На адсмылелы след саней.

Балюча вочы кроў калола.  
У дзірках зор

Начы радно.  
Скупое ўсё было наўкола,  
Як чорна-белае кіно.

Ён чорна-белы,  
Колер волі.  
Адпальмнею, адсмылю —  
Белагаловым дай мне, доля,  
У чорную сысці зямлю.



\* \* \*

Ні сябе, ні чужога слова  
Няма калі ўчуць чалавеку.  
А ў лесе адначасова  
Гамоняць дрэвы спрадвеку.

І чуе сусед суседа  
І голас радні здалёку.  
Такая стаіць бяседа —  
Аж сорамна стане кроку.

І думаюць думу разам,  
Маўчаць у лагоднай згодзе.  
Сябе не даюць абразам,  
Ні здрадлівай непагодзе.

Загнанаму веку прагрэса,  
Пакуль дагоніць знямога,  
Вучыцца б шумець у леса  
І слухаць сябе самога.

\* \* \*

Ляці са сваімі гадамі,  
Пільнуйся сваёй чарады:  
Ускрыліць і паспагадае,  
Заслоніць свая ад бяды.

Няхай маладыя чароды  
Іначаць і шлях, і прыбой,  
Твой вырай і шлях твой —  
Чароўныя,  
Адкрытыя толькі табой.

Ні белай варонай між чорных,  
Ні чорнай між белых гусей  
Не будзь на разорынах зорных  
Ні ў спёку, ані ў грыбасей.

Каб юныя не гагаталі  
З цябе над захмарнай градой,  
Лунай  
Са сваімі гадамі,  
Знікай  
Са сваёй чарадой.

\* \* \*

Балаты на хаду асушылі,  
Як вітальную чашу, да дна.  
Перацялі лясам сухажылі —  
Перспектыва далёка відна.

Зім сняжыстых апошнія спадкі —  
Гурбаў мэндлікі без каласкоў.  
На падгалы асфальт курапаткі,  
Як з блакады,  
Выходзяць з лясоў.

Дзе квактух лесавых асцярога?  
Дзе рассыпаны жар журавін?  
Шынамі зашаптана дарога.  
Мчыць уссмылены статак машын.

Ні саней, ані сена трушыны,  
Ані згубленай торбы з аўсом.  
Ахінуў  
Сум галодны птушыны  
Дым  
Цяжкім ад бензіну крысом.

Хіба ў госці да казкі  
Прасіцца:  
Там на ўхабах падскоквае воз,  
Там частуецца рыбай лісіца,  
Там у згубленай торбе авёс.

\* \* \*

Ураджай, недарод,  
Градабой — на народ,  
Гнеў і ласка зямлі і неба,  
Высакосны  
І ўкосны на гора год,  
І раскоша, і злая патрэба.

Б'ём у рэйку радка  
На касьбе, па жніве,  
Пра народ заліваемся званам.  
Жыў стагоддзі да нас  
І яшчэ пражыве  
У клапагах аб хлебе надзённым.

Ці пытанне ўздымай дагары,  
Ці стаўма  
Стаў пра тое, адкуль мы,  
Калі мы  
Дарасцём.  
Без радзімы народа няма,  
Без народа няма радзімы.

\* \* \*

Люблю нізрынутых куміраў —  
Яны на свет глядзяць нанова,  
На дол з завоблачных паміраў  
Звяла іх  
Лесу пастанова.

Гнеў іх маўчыць,  
Нібыта вые.  
Дасмоктваюць надзей біклагу,  
На дробязі на бытавыя  
Звяртаюць паступова ўвагу.

Здаецца, ўжо з сабою ў зміры  
Пльвуць адной ракой людскою.  
Але кумірні і паміры  
І ў снах ім не даюць спакою!

\* \* \*

Макет зямнога шара круцяць дзеці,  
Ён паслухмяна лёгкі, бо пусты.  
Малым няўцям,  
Што раздзірае дзесьці  
Усмешка шаблевострыя раты.

Хоць сонца пачынае шлях з усходу,  
Але на захад рупіцца хутчэй,  
Глядзіць на ўсю нябесную гасподу  
Пільней —  
Аж іскры сыплюцца з вачэй.

Зямному шару важка ад трацілу,  
Ад прагнасці людскай  
Пустой руды.  
Ні хмарамі, ні коўдрай небасхілу  
Яму не заслانیцца ад бяды.

Макет зямнога шара круцяць дзеці,  
Ён паслухмяна лёгкі, бо пусты.  
Раздолле і спакой  
На іх планеце,  
Далёка ім да вогненнай вярсты.

## *Ода ходзікам*

Ідуць няспынна ў цішыні на ўлонні,  
Сваю дакладна службу несучы.  
На ходзіках даступны  
Час няўлоўны:  
Навобмацак пазнаеш уначы.

Вагу з гадамі траціць нават гіра,  
Нагрузкаю грамадскаю — замок.  
На знос працуе ўся сістэма шчыра,  
Пытлае час заведзены млынок.

Каля млына не бойся запыліцца,  
Мука гадоў — сваячка сівізне.  
Лучынка,  
Каганец  
І запальнічка  
Сюзорны цыферблат свянцілі ў сне.

А на дванаццаць зводзяць стрэлкі,  
Быццам  
Бяруць за крылы пеўня, каб скарэй  
Звязаць і на базар —  
Абы пазбыцца  
Гарластага заступніка курэй.

Без стрэлак,  
Як бяскрылыя стракозы,  
Не хочуць здацца ходзікі бядзе.  
Ланцуг казычуць колцы  
І стракочуць,  
Напамінаючы, што час ідзе!

Спяшаюць колцы сцежкай ланцужковай,  
Сляды  
Зноў паўтараючы свае.  
Гады

Імчацца вучнямі са школы.  
Зязюля вылятае, гнёзд не ўе.

На ходзікі зірнеш, і не ўцярпіцца  
Перацягнуць гадоў сваіх ланцуг.  
Сляды прапалі,  
Зніклі промні-спіцы,  
Не ўгледзіш ветрагонаў, валацуг.

Маленства нізкастрэхага куранты,  
Няўседлівага часу хадакі,  
Пакуль мы мітусімся, кватаранты,  
Яны ідуць няўмольна,  
Як вякі.



\* \* \*

Калі ўскрываецца заліў,  
Ламаючы ільдоў блакаду,  
З прадонных перазяблых ніў  
Узносіцца мальба глухая.

Блакiт глыбiнь за небакрай  
Пльве,  
Каб небам паўтарыцца.  
На нервах, Балтыка, iграй  
Вятрам,  
Крутая аўтарыцца.

Пайшоў на прах  
Зiмы пасаг.  
Зямлi цяплей ад думкi грэшнай.  
Чарнавікi зiмовых саг —  
Сплываюць крыгi —  
Не збярэш iх!

\* \* \*

Бульба, звараная на хапку,—  
Наша таямнічая вячэра.  
Пад руку,  
Як цукар па драбку,  
Дзень растаў у надвячорак шэры.

Пальцы ціха бінтаваў дымок,  
Слухалі цябе і нож, і сподак.  
Страх нагадваў пра сябе  
Ды моўк,  
Запаўняў пакой лагоды подых.

На халсцінах незапяхтых шыб  
Паўтараліся твае абрысы,  
Броў пакрыўджаных  
Павольны згіб  
Ціхаму настрою не скарыўся.

Дзе, калі,  
Нядаўна ці даўно —  
Запытанне абыду такое.  
Толькі ўдзячна ведаю адно:  
Быў пакой, і  
Ты была ў пакоі!

\* \* \*

Не дужа шануючы асцярогу,  
Мае землякі мелі свой наказ:  
Няма чаго тому маліцца богу,  
Які. не глядзіць на нас.

Пладзіцца было дзе:  
Як чэрці ў балоце,  
Вяліся, не зводзіліся даўгі.  
Бог недароду,  
Няўдач,  
Неціхоцця —  
Усе глядзелі на іх багі!

Багі праходзілі чарадою,  
Не праміналі маіх землякоў.  
Дыміўся ўранні туман сырадою,  
Курьўся густы фіміям смалякоў.

Багі зямныя мяняліся часта,  
Ды не мяняліся землякі.  
Іх сейбітна-аратайнае каста  
За герб мела горб  
Ды яшчэ кулакі.

Куды толькі лес землякоў не торкаў,  
Не ўежна было ля чужых харчоў.  
Ім неба трымалі гарбы пагоркаў,  
Сон вуха клаў  
На кулак карчоў.

Як і ім,  
Было мулка варочацца грому,  
Дый ён паўтараў землякам якраз:  
Няма чаго богу маліцца  
Чужому,  
Хоць свой не глядзіць на нас!

\* \* \*

Ростані і раздарожжы  
Лёсу —  
На далані,  
Смагі дажджы  
І джожджы  
Кухана дабрыні.

Хлеб слаць у печ —  
Лапата,  
Скрыпка — струна ў струну  
Рыдаль —  
Хаваць труну —  
Ад далані шурпатай.

І даланя кляна  
Светлая ад пражылак,  
Як азярка шкліна  
З трэшчынкамі памылак.

Клопатам перагрэты  
Крэкча жыццёвы воз.  
На далані планеты  
Тлумнага люду лёс.

Ліцеса ж  
Сінімі ліўнямі,  
Лёсу шчаслівых лініі!

\* \* \*

Напэўна, зноў дачушка  
Прыйшла дадому ўранку.  
Матуля гнеў вярэдзіць  
Ды робіць перадых:  
Галінкаю зялёнай  
Лупцуе неслухмянку,  
Галінкай маладзенькай  
Па плечках маладых.

Зялёная галінка,  
Зялёная дачушка,  
Хоць маці лупіць грозна,  
А не баліць зусім.  
У хаце ноччу душна  
І мулкая падушка.  
Туман на золку мяккі,  
І ўтульна толькі з ім.

Хоць смех перасядае,  
Спрабуе хныкаць кпліўка,  
А ў ёй агонь рагоча,  
Што не ўтушыць вадой.  
Знікаюць у пад'ездзе  
Зялёная крапіўка,  
Вясёлая жыгучка  
З сіваю лебядой.

\* \* \*

Як царствы казачныя, як вякі,  
Далёкія краіны  
Ў момант гора  
Падступяць даўка,  
Быццам жаўлакі,  
Бліжэй, чым нож,  
Прыстаўлены да горла.

А то, вастрэй за твой уласны боль,  
Бядой сваёй запоўняць,  
І тады ты  
Адчуеш:  
Свет увесь жывы табой,  
Усе ягонья —  
Твае арбіты.

\* \* \*

Ёсць развага астраўка,  
Плынь з вірамі ўперак,  
Забароннасці рака  
І дазволу бераг.

Роспач, радасцю рыўка  
Кпі над сівярамі.  
Забароннасці рака,  
Прывітай вірамі!

Плынь знікае на бягу,  
Зманная да звону.  
Слоў адвагу берагу  
Берагу дазволу.

## ***Два вузялкі на памяць***

Хаваюся за паўзаю,  
Пытаюся ў тугі я,  
Нашто ў цябе за пазухай  
Два вузялкі тугія.

Два вузялкі.  
Хоць готыку  
Кліч, каб глядзець у неба:  
Ад аднаго іх дотыку  
Успомніцца, што трэба!



\* \* \*

Не дужа горла дзеручы,  
Над сцішанай Бярозаю:  
— Тры-пяць,  
Тры-пяць,—  
Рыпяць драчы,  
А кожны з іх па-рознаму.

Лічыць пакуль што  
Да пяці  
З вясны нялёгка вучацца.

А да цябе не падысці  
Ні па траве,  
Ні па трысці  
Нячутна —  
Цемра гучная.

У каранёў тугім жылі  
Сцяжынка пачыналася.  
...Спачатку грудзі ажылі,  
Ласкава прачыналася  
Свігальнасцю ўзаемнай ты  
Змаркочана прымоўкляя.  
І шэпт на плечы нематы  
Абвальваўся грымотамі.

На досвітку,  
Сярод начы  
Ці раніцай цвярозаю  
Будзіць цябе  
Мне даручы.  
— Тры-пяць,  
Тры-пяць,—  
Рыпяць драчы  
Дагэтуль над Бярозаю...

\* \* \*

Згінацца пад ношай,  
Не гнуцца ніколі,  
Каб з годнасцю несці  
Мужчынскае званне:

Ад ворнага поля  
Да ратнага — з болю —  
Ад ложка кахання  
Да ложка сканання!

## ***Празічнае меркаванне***

Мне ўцяму дагэтуль ніяк не стае,  
Падумаць пра кепскае не асмялею,  
Амаль аднагодкі былыя мае  
Спраўляюць кругленькія юбілеі.

Нібы на лічыльніках, коцяць нуль,  
Які дадае ім уяўнай пашаны.  
Узрост заслانیў ад акупаў і куль,  
Малыя былі,  
Каб ісці ў партызаны.

Сабе яны ведалі рана цану.  
Над пеклам  
Узносілі іншых арэлі.  
Ім год не хапала  
Ісці на вайну,  
А ўраз перад пенсіяй  
Пасталелі!

## ***Сон у бальніцы***

Іскрыстая цішыня.  
Пінгвін на ільдзіне радасны  
Пад пахаю пінгвіня  
Трымае,  
Як ранішні градуснік...

\* \* \*

Як проста ўсё было тады:  
Эпітэтаў не шкадавалі  
І дадавалі: малады  
У маладой таксама зале.

І голас мой звiнеў званчэй,  
Пльў верш мой  
Качарам да качак,  
Маланкі бліскалі з вачэй  
У маладых маіх слухачак.

Баяцца не было калі  
Радкоў зялёных і аздобы,  
І вершы ўласныя былі  
Сабе самому даспадобы.

Лугі эмоцый час даскуб,  
Стаў гай лірычны з рагачамі,  
Радзейшы мой зрабіўся чуб,  
Радзее зала слухачамі.

Цяпер,  
Калі ачах імпэт  
Гадоў,  
Што іскры выкрасалі,  
Аб'являць, як прысуд:  
Паэт...  
А дакажы няўмольнай зале!

## ***Начная мазаіка мозаку горада***

І кожны ў асобнай клетцы —  
Усіх  
Нядрэмны мозак ад стомы ахоўвае.  
Заціхлі людзі ў дамах сваіх,  
Нібы ва ўспаміне шматпавярховым.

## **Азарэнне**

Пры фараоне, пры хане,  
Пры кесары  
(Жыла і такая,  
Што толькі для іх)  
Паэзія вечна была,  
Нібы крэсіва,  
Бо ў іскры дрэмле  
Пажару ўскалых.

Прыслужнікі культа  
І культа асобы,  
Пралазы, пракуды,  
Падмызнікі, снобы  
Яе прымалі патрэбнымі дозамі  
Былі і амаль, і  
Пры поўным розуме.

Аслы навуковыя  
Пад запанонамі  
Яе абмяркоўвалі  
Над яслямі поўнымі.

Яна над стагоддзямі  
Здолела выстаяць,  
Сэрцы знаходзіла  
Самыя чыстыя.

Не званне, не прэмія  
І не прафесія —  
Як азарэнне —  
Прыходзіць Паэзія!

\* \* \*

*Якаву Серперу*

Продкі ані мае, ні твае  
Сваёй зямлі не мянялі.  
І зараз ім гэтай зямлі стае  
У хвойніку пад крыжамі,  
У бярэзніку пад камянямі.

Кавалі твае лемяшы, вухналі,  
Мае дзірваны ўздзіралі.  
І мелі круглыя, як нулі,  
На пугах  
Вузлоў караці.

Спрадвеку зямля мела дзве рукі —  
Гарбелі каваль і араты.  
І пераводзіць магі землякі  
Хіба мазалі на караты.  
Твой ножны сталіў,  
Мой авечку стрыг.  
І тых інтрыг,  
Што малых местачкоўкі  
Вучылі цвяліць крамароў старых:  
— Ці прадаюцца свіньня падкоўкі?

І толькі канфлікту таго было  
У бытавым пытанні.  
Не дужа давілася салам кубло.  
Падбрыкваў азадак баранні.

Дзве мовы  
Чулі бары і палі.  
Раслося флянцам і парасткам.  
І земле вяселля  
Продкі пілі:  
Мой — квартай,  
А твой — напарсткам.



І мы не адзін асушылі глян,  
І мы не ў даўгу  
Перад крамаю.  
Тваё здароўе,  
Мой друг і зямляк,  
Шаноўны Якаў Абрамавіч!

\* \* \*

*...крыніца стаяла.  
З народнай  
песні.*

Яно ўсяго й было:  
Вачэй з вачмі спатканне.  
Ударыла святло  
Крыніцаю з-пад каменя.

А з поўначы мяло,  
Дажджыла апаўночы.  
Успомнячы святло,  
Любілі ростань вочы.

Піла святло імгла  
Халоднымі глыткамі.  
Крыніца выбегла.  
Маўчаць вучыўся камень...

## **Інтэлект зямлі**

*Ванкарэму Нікіфаровічу*

Небу ўсе гімны, легенды,  
Долу —  
Бугроў мазалі.  
Космас інтэлігентны,  
Ды ёсць  
Інтэлект зямлі.

Ён самы грунтоўны —  
У грунце  
Глыбока яго карані.  
Як людзі,  
Не б'е сябе ў грудзі  
Зямля  
Між касмічнай радні.

Памяць вякоў глухая,  
Чуйная памяць зямлі.  
Зямлю апрамецці жахалі,  
Але запыніць не змагі.

Асколкі  
Заселі ў паўшар'ях.  
Запала надброўе пячор.  
Клёк гартаваўся ў пажарах,  
У прысаку згаслых зор.

Лёсам людскім  
І росам  
У сонцы гарэць і ў крыві.  
Зямлі арацкіны розум  
Ніколі душой не крывіў.

Праносяцца — не марудзяць  
Вякоў залатыя чмялі.  
Сузор'ям усім неўміручасць  
Дае  
Інтэлект зямлі.

\* \* \*

У Каралішчавічах  
Раніца рыкае,  
Язэпа Пушчы словы паўтарыўшы  
Паэты з пугай ходзяць за радкамі  
Гукаюць сноў забытых  
Хутарышчы.

У Каралішчавічах  
Раніца рыкае.  
Другія Каралішчавічы блізка.  
Адкуль слоў яравымі жаўрукамі  
Вітаў Плашчынскі  
Новых дзён вятрыска.

Тут лес абрыфмаваны  
Да імшынкі.  
Ідуць паэты наступна, рыўкамі,  
Сакочуць дружна на сталах  
Машынкі.  
А ледзь прачнешся —  
Раніца рыкае.

І словам цёпла,  
Як ад сырадою,  
Ад згадак пра здзіўленне  
Маладое...

## **У Карпатах**

Ненажэрныя ў прорвы вантробы.  
Хмары, цясніны ўнізе.  
У карабатага небаскроба  
Сунемся па карнізе.

Шах па дыялектычнай спіралі  
Развіваецца ўгору.  
Цішыню недаверлівую паўспіралі.  
Дужа тужна матору.

Тут як рукою падаць да бога.  
Пекла няхай пачакае!  
Толькі ў прытомнасць прыйдзе дарога  
Зноў сябе даганяе.

Як бы адчаем душу не скрэбла,  
Вучаць горы-дарадцы:  
Хоць на імгненне згубіцца трэба,  
Каб да сябе вяртацца...

\* \* \*

Вясна!  
Я пазнаў яе  
Па смеламу пошуму, постуку.  
Зямля і душа пяе.  
Зялёным стаць хочацца посаху.

Шарэюцца гнёзды дрэў  
У снезе пад сонечным позіркам:  
Карэнне адчула сугрэў,  
Зялёнае крылле позніцца.

Адгорнуты крыг тамы.  
Спяваюць сініцамі весніцы.  
Далёка да новай зімы.  
І ўсё, што задумаеш,  
Здзейсніцца!

Бягуць да ракі раўчукі,  
Пра даўняе мне гаворачы:  
Палае шчака ля шчакі,  
А вуснам і сіверна й горача.

У шэрых вачах сінізна.  
Высокае неба над хатаю.  
Штогод маладая вясна  
Пра восень маю нагадвае.

## **Балада дзікага вінаграду**

Ён тут глыбока пусціў карані  
Яшчэ, як кажучь,  
За польскім часам,  
Паўночны пасынак  
Хмельнай радні,  
Што не прысягаў пазлачаным чашам.

Вясной зеляніў пацямнелы мур,  
Пад восень  
У золака быў канкурэнтам.  
Над ім развінаў свае крылы амур,  
Паўдзён буркаваў,  
Досвітак кукарэкаў.

Хоць горад старэй ад баёў, заваёў,  
Спагадна-зялёна было пагляд.  
Завулак любы ганарыўся сваёй  
Чупрынай дзікага вінаграду.

Каласы вуселі,  
Палазы вузелі,  
Даўніх песень галасы  
Клікалі вяселі:

— Зялёненькі вінаград  
Урадзіўся на пагляд.  
Як Іванька паглядзеў —  
Вінаградзік паблядзеў...

Але прагрэс ідзе па зямлі —  
Правоў дастаткова,  
Каб атакоўваць.  
Брук вуліц схаваў  
Пад асфальт мазалі.  
І сцены вырашылі атынкоўваць.

І дзікі высеклі вінаград —

Ад сораму сталі чырвоныя сцены.  
Быў рад  
Барабаніць па цэгле град,  
Вятры на гулкіх папасах сыцелі.

Хоць ссеклі —  
Карэнне забылі якраз.  
Вясну абудзілі ярылавы пікі —  
Па сценах налез  
Вінаград-скалалаз.  
Ну, што з яго возьмеш —  
Тубылец дзікі!



## **Споведзь калосся**

*Арсеню Лісу*

Язэп Драздовіч выказаў кійкі  
Як посахі вяртання да вытокаў.  
Намацаўшы карэння вузлякі,  
Сягае вольна думка да аблокаў.  
Разьбярства цвёрдасць трэба для рукі.  
Не баючыся кпін, ані папрокаў,  
Вандруюць мастакі, як жабракі,  
Каб пасля смерці ўзняцца да прарокаў.

З засценка Пунькі — царства бацяна —  
Відаць Сусвету зорная сцяна,  
Трысцен, дзе скарб вякоў ляжыць забыта,  
Руіны Крэва, дрэва таўсціна  
Таго, якому жаліцца струна.  
Для споведзі калосся спее жыта.

\* \* \*

Пакуль спрыяе час,  
Свае шукайма зоры.  
Не вечны кожны з нас,  
Мы ўсе, як кропля ў моры.

Нябыту змрочны прас  
Прыслужвае пакоры,  
Каб згладзіць след і нас.  
Усе мы — кропля ў моры.

Усім смялей якраз.  
Навошта шыцца ў норы!  
Не гэтак густа нас:  
Пакуль што — кропля ў моры.

## *Душная раніца*

Лятуць праз хмару ластаўкі ўброд.  
Не змыта санлівасці дамба.  
Струмень калонкі  
Хапае ў рот  
За ноч перасмяглая дама.

## **Паўдзённая заранка**

*Ірыне Міхайлаўне В — вай*

Адзінай стаць і быць нароўні з тым,  
Каму ствараеш небасхіл настрою.  
Праз лівень плётак, праз паклёпны дым  
Вітацца з зоркай ранняй як з сястрою.  
У побыце на віражы крутым  
Трымацца за спагадлівую мрою  
І позіркам узнёсла-маладым  
Свет азараць пахмурнаю парою.

Прыняўшы ўсё з павагаю ў жыцці,  
З паўдня на небе вернасці ўзысці  
Заранкай, не замоўклай зараніцай,  
І слухаць у трывожным забыцці,  
Як радасць цягнецца перарасці  
Бяду, што лебяду, вярбінкай ніцай...

## **Кнігары**

*М. Ф. Дубянецкаму*

Святло ў акне, гары —  
Няхай святлее ў свеце.  
Не спіце, кнігары,  
Душою не гавейце.

Плыве вякоў абоз.  
І кніга праз сутонні  
Узводзіць да нябёс  
Адкрытыя далоні.

Далоні ёй пяклі  
Слязіна чулай свечкі,  
Сляпыя вугалі  
Кастроў сярэднявечча.

Жыла дачка святла  
І, смерцю смерць прагнаўшы,  
Світальная, ўзышла,  
Узнёсшы думы нашы.

Над кнігаю быцця  
Спрадвек гібелі продкі,  
Выводзіў з забыцця  
Жыцця раздзел кароткі.

Араты новых дзён,  
Схіліўшыся ў пашане,  
Старонкі баразён  
Адгортваў лемяшамі.

Лампадкаю лагоў  
Гарэла вечарніца.  
Над кнігаю лугоў  
Шчырэла чараўніца.

У цішыні гука-

Дух зямлі адталы.  
І кнігай кнігаўка  
Сама сябе чытала.

Даведнікі палян,  
Дзе цесна словам зёлак,  
Раптоўнасцю баляць  
Будзіць ратунку золак.

Свой сам змалі тары  
Шлях  
на палях адлігі.

Усе мы літары  
Зямлі —  
Зялёнай кнігі.

Усе мы жыхары  
Краіны прагнай ведаў.  
Свято ў душы, тары —  
Няхай світае свету!

## ***Рука тваёй ракі***

Рака тваёй рукі  
Мае згубіла вёслы.  
Чакання жаўрукі  
Твае вітаюць вёсны.

Рука тваёй ракі  
Сціскае смутку вузел.  
Марудлівы такі  
Жаданай згоды бусел.

Вясна твайго святла  
Мой не прымае вырай.  
Як човен без вясла,  
Я ўвесь без ласкі шчырай.

Святло тваёй вясны  
Мае асветліць сцежкі,  
Каб зазвінеў лясны  
Званец тваёй усмешкі!

## ***Памяць***

Галее чэрап.  
З немых глыб  
Схацеў на свет прабіцца.  
Чмель,  
Як забытай свечкі ўсхліп,  
Асвойтаўся ў вачніцы.



## ***Доўга!***

Як доўга ідуць лісты!  
Няўжо валакуць валамі іх?  
Каб падагнаць,  
Разгукаць масты,  
З нецярпення жэрдку выламваю.  
Калі і не падганю,  
Дык хоць разганю  
Цішыню!

\* \* \*

Дыск тэлефона-аўтамата,  
Нібыта аўтаматны дыск.  
Ажно, здаецца,  
Чуе Мінск,  
Як набіраю я зацята  
Твой нумар.  
Лічбы, як патроны,  
Я дасылаю па адной.  
Былая шчырасць  
Код мудроны  
Забыла ў жорсткасці начной.

Каб толькі расстраляным мне  
Не быць  
Тваім кароткім:  
— Не!

\* \* \*

Крыўда — складам парававым.  
Трэба, каб усклубіўся дым,  
Так мала!  
Міг —  
Іскрынка б з вачэй тваіх  
Упала...

## **Тост на круглым юбілеі**

*Васілю Хомчанку*

Давер прыязнасцю спагоджаны.  
Не ў пене акіянскіх міль,  
Мне прозвішча твайго паходжанне  
У вёрстах чуецца,  
Васіль.

Калі ў гасподах перапісвалі  
Наяўнасць душ,  
Лясоў, патраў  
І пісарчук з булённай пысаю  
Прапрадзедка твайго пытаў:

— Твой, Хомка, нос,  
Як шпунт у бочачцы.  
З якой мянушкай менш бяды?  
Той адказаў:  
— Вясёлай хочацца.  
— Будзь, Хомка, Хомчанкам тады!

Была, відаць, і ў дзедка схоўчынка,  
Дзе спела зелле дужых год.  
Хацеў твой род  
Працягу,  
Хомчанка,  
Не гнуўся, не ішоў на звод.

Твая душа —  
Уцех праходчыца —  
Зважаць не звыкла на гады.  
Свой род прадоўжыць малады  
Няхай табе заўсёды хочацца!

## **Асіннік**

А посвіст хітрушчы,  
Як пошчак салоўкі.  
Асіннік у пушчы  
Зімою салодкі.

А посвіст хітрушчы.  
Салодкі асіннік.  
Напоўніцу трушчы,  
Як той імяніннік.

І холад, і голад  
Прыкормам адгоняць.  
Дзятлы ў сотні долат  
Сваё даладоняць.

І снежнае мліва  
Я дома з прыкормам.  
І станеш, дзіклівы,  
Ручным і пакорным.

Аленік, гадуйся,  
Пакуль маладзенькі.  
Гадуе бяду ўсю  
Табе мала дзень які.

Ты пудкі,  
Ты чуткі,  
Ты хуткі,  
Але дзе ж —  
Высокая той будкі  
На дрэве не ўгледзеш,

Ружжа дарагога  
З аптычным прыцэлам.  
А можа, нябога,  
І выскачыш цэлым.

У прымерках сініх  
Схаваюць разлогі.  
Дрыжаць, як асіннік,  
Апуджана рогі.

\* \* \*

Навошта так спяшае час — ад нас  
Адны ўспаміны толькі пакідае.  
Таму дрыжыць галінка маладая,  
Адна застаўшыся на самапас.  
Шапоткі ліст асенні выглядае,  
Апошні хто ягоны ўчуе сказ.

## **Нашчуся Літвой**

*Альгімантасу Балтакісу*

Зноў пячэ даланю пугаўё  
І халодзіць падэшвы паша.  
Тут зліліся маё і тваё  
У шаломна-курганнае наша.

Не бывае святлей літва —  
Словы ў жменях крыніц адліты.  
Толькі ў далі гукну: Літва —  
Долу звоняць кляновыя літы.

У паганцаў сіла была  
Стаць адвечнымі ліцьвякамі.  
Прыбівалі душу да святла  
Баравыя дажджы цвікамі.

Завывалі здрады ваўкі,  
Шыбеніцамі рыпелі асверы.  
Наталяла Літва вякі  
У нязломнасць зацятай верай.

Капытом хоча біць азяро  
Луг, уздымлены туманамі,  
Прыпякае кастра таўро —  
Скача, ўздыблены табунамі.

Нашчуся —  
Чую гукаў жарству.  
Солі выспелых зор не шаную —  
Жменнай сыплю на лусту —  
Літву  
З кменам бурштыну,  
Аржаную.



## **Суседзі**

Жыў апантаны астраном,  
Як свой квартал,  
Ён знаў Сусвет.  
Насупраць,  
Там, дзе гастраном,  
Сусед,  
Як дом свой,  
Знаў буфет.

Ён разумеў,  
Што ў звездары  
Ідуць здаўна не бездары,  
Ды што лічыць нябёс дары  
Бліжэй «Дары прыроды».

Ці многа трэба на вяку?  
Хай астраному-дзіваку —  
Сусвет.  
А зоры ў каньяку  
Цяплейшыя заўсёды.

Дый астраном  
У гастраном  
Ішоў з абсерваторыі.  
Яго я?  
Не з небасхілу  
Нож  
Кроіў хлеба скібу!

Асфальт не залатым руном  
Ляжаў, прапылены,—  
Радном,  
Прапілены маторамі.

Суседзямі яны былі —  
Кватаравалі на зямлі  
Аднолькава пад зорамі,  
Нябесныя каторыя!

## ***Малады верш***

Блакiтныя кастры азёр —  
Ад iх агню смялей блакiту.  
I вечар — электраманцёр  
Нябеснага энергазбыту  
Уключыць зоры.  
Будзе ноч.  
Асакавольтная.  
Цадзiцца.  
I сэрца рушыць басанож,  
Дзе пахне ранiцай iглицы.

\* \* \*

Бунтуйце, як каньякі,  
Шуміце ўсю ноч, саколікі.  
Вы сёння выпускнікі,  
Яшчэ вы пакуль што —  
Школьнікі!

Здаўна правярае час  
Усе каньякі на хітрыкі.  
Сьрцом стане нехта з вас,  
Другі будзе ў зорках вытрымкі.

Адпетыя і пестуны,  
Схіляйцеся над гітарамі,  
Збівайцеся ў табуны  
Нястрыжанымі атарамі.

Час будзе на свой фасон  
Галіць і стрыгчы без выбару.  
Забудзьцеся сёння на сон —  
Пастаўце ўвесь горад дыбарам!

Ці пяткі вам лёс прыпячэ,  
Ці лёсу пад рэбры ўперыце.  
Аперыцеся яшчэ.  
Усё яшчэ ў вас уперадзе.

Як лівень,  
Ваш смех малады,  
Пад шум яго толькі ў блыт ісці  
Ды што я кажу?  
Пра гады  
Вы мне нагадалі без літасці.

\* \* \*

*Уладзіміру Паўлаву*

Спыніцца радасці было дзе,  
Бяды праснак  
Пазнаць на смак.  
Да нас не вернецца,  
Валодзя,  
Зіма, дзе пуга б'е наўзмах.

Завая гналася за намі,  
Яшчэ ў пашане быў рысак.  
Сякерай,  
Вазаком,  
Санямі  
Мне пахла слова «беразак».

Багатым землям,—  
Сумна гэта,—  
Спрадвеку замінае лес.  
І партызанская анкета  
Пасведчыць —  
Спрэс пайшоў на зрэз.

Было ў снягах спіпуча-бела,  
Вятры вялі марозны рэй.  
А бацькава імя рыпела,  
Як старадрэвіна:  
Андрэй.

Чуў, што жывуць  
Па-людску ў Слуцку,  
Ды зразумеў, і слупакоў  
Таксама лес не толькі гуцкаў,  
А й малаціў у пяць цапоў.

Я пазнаваў тваё Замошша  
І на вярсце,  
І на куце,

І ўсё было яго заможжа,  
Бы ў скразняках,  
У дабраце.

Падслухалі з-за печы сёстры  
Размову нашу да відна,  
Дзе вытыркаўся вугал востры  
Спрадвечнай тэмы  
«Я — яна»...

На лядах памяці калоддзе  
Яшчэ варочаць мусім мы.  
І сёння светла мне,  
Валодзя,  
І цёпла ад тваёй зімы.

**Вечнашумныя сосны  
Прыбалтыкі**

Пяскоў спачылі караваны —  
Перагарбела ў дзюнах даль.  
Упарта глебу вырывае  
З-пад каранёў  
Стыхія хваль  
І круціць голлі —  
Ветравая.

Лістота —  
Кволая істота,  
Ледзь сівярок —  
Яна ўжо медзь.  
А соснам трэба зелянець.  
А ўсе вятры,  
Як ні хітры,  
Браць хочуць у свае абдоймы.  
І трэба выстаець умець,  
Шумець  
Па-свойму.

## ***Домскі сабор на прыёме ў нябёс***

У гуках ажываюць рухі —  
Раскручваюць грывот сувой.  
Скляпення звездзенья рукі  
Узняў сабор над галавой.

На міг,  
Прыручаны імглою,  
З'яднаўшы думак спарышы,  
Стаў між нябёсамі й зямлёю  
Пярун пасрэднікам душы.

Нязручна перуну ў харомах —  
Жагнаць бы валунам ілбы,  
Вітаць Ярылу за гарою,  
Крышыць ахвярныя дубы.

Арган збудзіў глыбінь бяссонне,  
Кляцьбе пакорны і мальбе,  
І разгайданае прадонне  
Сабор дагойдвае ў сабе.

Адчайная расінка лёсу  
Дрыжыць, як водбліск крышталю.  
Ці спавядаюцца нябёсы,  
Ці неба слухае зямлю?

Журбы і радасці ратаі,  
Шчырэюць гукі,  
Несучы  
Сабор над светам.  
Боль рыдае  
І спавядаецца начы.

\* \* \*

Калі надыходзіць час,  
Нарэшце, падвесці вынікі,  
Хамулы баяцца абраз,  
Лірычнымі робяцца цынікі.

Закончыўся дачны сезон  
З пагодай загадзя мілаю.  
І неба, як парасон,  
Дзіравае над кумірамі.

Згадаюць пра боскі страх  
Цытатнікі, малітоўнікі —  
На іхніх зжоўклых лістах,  
Як мужі, слядзяць паслядоўнікі.

Да тых, хто без просьху піў,  
Хто спаў на лаўрах без просьпу,  
Святы павярнуўся наў  
Суровай жыццёвай прозаю.

Глядзяць з бальнічных акон  
Сівыя аднапалатнікі,  
Як малады разгон  
Бяруць з капыта выжлятнікі.

Забытых дат лістабой.  
І ў горадзе, як на хутары.  
Пра што гаварыць з сабой?  
А болей няма з кім гутарыць.  
Самому вядома ўсё,  
Славугае і недалужнае.  
Падняўшы ўспамінаў крысё,  
Дакор абмінае лужыны.

Воз часу —  
З дарогі сыходзь!  
Імчыцца,  
Рыпіць рысорамі.  
Было б заставацца хоць  
З сабою самім не сорамна...



\* \* \*

Мне нясмела прыходзіць сюды:  
Ажываюць ласкава сляды,  
Дзе вясною ступала нага твая.  
Зноў баіцца давер памыліцца.  
Так усмешка маланкі нагадвае  
Пра жывую яшчэ навальніцу.

## ***Філалагічны досвітак***

Выскачыў з канпель  
Піліп-пашлапень.  
Узелянелае лісце  
Расквакалася рапенькамі.  
Лысы, як поўня,  
Пень-скупень  
Хоча выпендрывацца апенькамі.

\* \* \*

Розум вар'ящее,  
Як няма адступаць куды.  
З ранетадрома стартуе лета.  
Што будзе, задумайцеся,  
Стратэгі жуды,  
Пасля страсення мозгу Сусвета?

## **Тры прыступкі**

### **I**

У суседзяў стрэхі саламелі —  
Мелі хлеб тут і да сала мелі,  
Тут багата чулася Літва.  
Ды пчалою сэрца Саламеі  
Рвалася з зацішнага лятва.

Бурштыновай залатой пчалою,  
Што не згінула пад хмарай злою,  
Абляцела песня белы свет.  
Тых няма, хто захлынаўся ў лоі,—  
За пчалай звініць баючы след.

Тры прыступкі —  
Толькі й засталася.  
Тры рашучых крокі ў лютым лесе.  
Ранне,  
Поўдзень,  
Вечар — палічы.  
Аб маёнтках напамін галосіць  
Сцежкаю  
Ва ўзмежка на плячы.

### **II**

Тры прыступкі ад хаты.  
З вясною  
Яблыня сухарука цвіце.  
Гэты кут  
Стараною лясною  
Робіцца ў маладой глухаце.

Помніць луг —  
Тут бянтэжліва беглі  
Тры сцяжыны  
З балтыйскага дна,  
Як дахаты вярталася Эгле,  
Як вяла трох сыноў  
Да відна.

Тры прыступкі —  
Сысці ў немінучасць,  
Узысці ў неўміручасць  
Адной.  
Промні ранак пагодліва лучаць  
З даўніной,  
Што ўзышла збажыной.

### III

Тры прыступкі.  
Слоў родных гукі.  
Наваколле — жаданы вулей.

Тры прыступкі.  
Нашчадзецца, ўнукі,  
Неадступна ступайце далей.

Тры прыступкі.  
За праўду на мукі  
Без прынука — ідзіце смялей!

## ***Настрой раніцы***

Настрою раніцы не руш —  
Усё пра ноч сказаць павінны  
Маршчыны  
Пад вачыма руж,  
Маршчыны  
Пад вачмі жанчыны...

## **Акрсанет**

Мой шчыры край цябе прызнаў за сына,  
І родным стаў для сэрца валгара.  
Калі ў бары прымаецца ляшчына,  
Атожылку купчасціцца пара.  
Лучае нашы дні павагі ліна,  
Ашчаднасці асенняя пара.  
Юначых мар не глухне каляіна,  
Кіруе думку клопатаў быстра.  
Ад нас гады спяшаюцца імкліва.  
Зярняты веры не пусці на мліва.  
Лямеш світае святам плугара.  
Од не чакае, колас хваліць ніва.  
Вяртаецца вякам вачэй зара —  
У сыне паўтарыўся ты шчасліва.

\* \* \*

Турбот у дваіх —  
Ні на лустачку.  
Плынь лашчыць іх човен па днішчы.  
Яна папраўляе блузачку  
І распраўляе спаднічку.

На ганку стаіць мазыраначка,  
Нібы на прыганку шпакоўні.  
Завулку,  
Дажджамі ўзаранаму,  
Яшчэ ад падкоў не спакойна.

Для важнасці ён насвітвае —  
Вяртаецца са спаткання.  
А раніца наравістая  
Разбудзіць іх са шпакамі.

Скароціць клопаты надзённыя  
Чаканне новай сустрэчы.  
У сне птушаняты надзеўбваюць  
Начную цішу застрэшша.

Яры ў чабары,  
Як у вогнішчы.  
Патухнуць алмазы ранка,  
І кожнаму ў смутку вохнецца,  
Хай толькі зірне мазыранка.



### **Ля агню**

А ты, як думка голая,  
Што слоў чакала доўга.  
Шугае ў неба польмя  
Жадання маладога.

Спрагнёнасцю азораны,  
Дрыжыць трывогі холад.  
Пачырванеў ад сораму  
Агонь наіўна голы.

## ***Палескія прафесіі***

*Уладзіміру Верамейчыку*

Наважыліся падзяліць вякі  
Прафесіі ўсе на каставыя:  
Волжскія бурлакі,  
Уральскія гарнякі,  
Нафтавікі Каспія...

Палешукі —  
Грыбнікі, рыбнікі,  
Спрадвек  
Кулікі балотныя.  
Раслі сынкі,  
Ішлі ў шынкі,  
У снах над купінай лёталі.

Згарэла б бяда,  
Ды гарэла вада,  
Аж «свечкі», бы ў супе,  
Плавалі.  
Да іншых валіла  
Выгод чарада.  
Твой лёс,  
Паляшук,  
Як вала, вялі.

Газнічка свяціла  
Сама сабе,  
Лучынка ў цемры махлярыла.  
А нафта булькала,  
Быццам квас на касьбе  
У біклазе краю смуглявага.

Ды носяць за пазухай  
Буру вякі.  
Ты, час, абдымаць  
Палез каго? .  
Глянь: буравікі,

Як баравікі,  
Ёсць  
Нафтавікі палескія!

Хто там  
Расшморгвае кашукі,  
Пра глухамань кудахтае?  
Палессе прапахла нафтаю!  
Як на печы,  
ў космасе  
Палешукі!

## **Сумны напамін**

Астрожнымі сценамі —  
Сцены бальніцы.  
Маўчанне  
З пакрыўджанымі шчакамі.  
Адно распагодзіць  
Акон байніцы

Тваёй запіскі  
Голуб чаканы.  
Тваёй запіскі  
Голуб вясёлы  
Дамоў  
На крылах мяне вяртае.  
Як сёмае неба,  
Паверх мой сёмы.  
Дадому лесвіца — не крутая!

А дзень той будзе! —  
Дамоў вярнуся,  
Хай голуб ласкі  
Пагляд пагодзіць.  
Калі ж даверымся  
Звадзе, скрусе,  
Згадаем голуба —  
Нас пагодзіць!

## ***Тэорыя каштана***

Каштан калючы малады  
Увесь у дзідах злючых.  
Паспеў,  
Злысеў,  
І дзе сляды  
Былых яго калючак?

Як пражыцца ў вуголлі,  
Нікога ўжо не коле.  
Цягнуць такога дабрака  
Патрэбна нейчая рука.

## ***Дняпро праз Вашу завушніцу...***

*Але Цюцюннік*

І гэта ўсё няўжо было:  
Кляпы для восені старэлі,  
Перахлынулі воды тло,  
Нібыта ў першы дзень тварэння.

Вятрэц блазніўся, каб аб ім  
Падумалі як аб вар'яце.  
Дняпро плыў у вякі ў сваім  
Паўнейшым самым варыянце.

Свяціліся віры надзей.  
Адно ў нясмеласці заўважу:  
Сінеўся неяк маладзей  
Дняпро праз завушніцу Вашу.

Вясёлкі кола, вакаём,  
Мерыдыян залатаскабы —  
У завушніцы пазнаём,  
І позірк робіцца ласкавы.

След адкіпіць — нахлыне жаль.  
Жаданне дзёрзка будзе сніцца:  
Прадзец наўсцяж, як зябкі шаль,  
Дняпро праз Вашу завушніцу!

## **Скіфскія бабы**

У засмяглага стэпа  
З парыжэлых бакоў  
Вытыркаюцца высакавольтныя скабы.  
Перажыўшы старых і новых багоў,  
Цішу вякоў  
Слухаюць скіфскія бабы.

Абмывалі іх ліўні смяротныя ўсе,  
Сонца не шкадавала  
На іхнія твары напалму.  
Ураганы галодныя абглыдвалі пакрысе,  
Смуткам звячэлым адно  
Праступаюць іх вочы запалыя.

Аблачынкi залётныя  
З мокрых сваіх лаўжоў  
Зрэдчас адшкадуюць  
Спагады дажджыны.  
Акамянелі,  
Чакаючы з вайны мужоў.  
А ж дагэтуль вяртаюцца,  
Стаўшы вятрамi,  
Мужчыны...

## ***Закон паэзіі***

Ні зычным горлам, ні плячом,  
Ні пафасам цвёрдагаловым,  
Ні трубным рыкам, ні плачом,  
Ні капытамі, ні лычом —  
Нічым не возьмеш.  
З чытачом  
Патрэбна быць гатовым  
Дзяліцца нашча словам.



## **Алег Маціевіч**

### **I**

Мастак раз'юшаны,  
Мастак раздвоены —  
Яму натура супраціўляецца.  
Страляе з пэндзля кароткаствольнага  
I, зубы сцяўшы,  
На працу лаецца.

Напята нервы, як на падрамніку  
Халсціна.  
Рухі руцэ загадваюць.  
А вокны прыцемныя  
Квадратамі,  
Нібы кіношнікі,  
Стаяць за кадрамі.

Ён барадой рудою хмурыцца,  
Ён хмарыцца чупрынай хмарыстай,  
Ілі прарока  
Альбо Мурамца  
Нашчадак.  
Вечнай кроны парастак.

### **II**

Мастак у скверы чакае «мадэль» —  
Патрэбна цярпець і не капызіцца,  
Пакуль яшчэ бродзіць задумы хмель,  
Сама завязваецца кампазіцыя.

Паспела з чуба і з барады  
На клён перакінуцца польымя.  
Мастак і клён не шукаюць брады  
Абодва рызыкі поўныя.

Абодвух цягне з сіла ў сяло.  
Чаканне ўсю зеляніну знішчыла  
І з распаччу нейкай у рукі ўзяло  
Два пэндзлі рыжа-агністыя...

## ***Перадзім'е***

Хоць скразнякамі цверазіла,  
Пагоду не туды вяло,  
І маладое перадзім'е  
Расшчодрылася на святло.

Не мог суняць свой верад сівер  
Скуголіў,  
Енчыў,  
Сіп,  
Стагнаў.  
Калі нарэшце пал сагнаў,  
Найшло спакоем перадзім'е.

І перамёрз абрусам поплаў,  
Пэралубеў да ламаты.  
Не так зямлі ад снегу цёпла,  
Як ад ласкавай белаты...

\* \* \*

Вар'яцеє ўсё,  
Што мала вырвала,  
Прагнаў ў жывучасці яна:  
З памяці —  
З прадоністага дна —  
З горада,  
Што звык да неба мірнага,  
Аніяк не выедзе вайна.  
На машыне надпіс:  
«РАЗМІНІРВАННЕ».

## ***Даверлівая балада***

*Івану Чыгрынаву*

Ведаю,  
Нетактоўна,  
Можа, й не ўсё да ладу,  
Ад праведніцкіх паглядаў  
Будзе папрокаў шмат;  
Ведаю,  
Ды ўсё роўна  
Я пачынаю баладу,  
Баладу пра рускі мат.

Гэта было ва Ўшачы —  
У партызанскай зоне.  
У досвітак сорака чацвёртага  
Блакадны грукаўся май.  
Прысак дарог гарачы  
Ногі пячэ і сёння.  
Хламідзінка з корту пацёртага,  
Жудасцю не абдымай!

Было гэта там каля млына.  
Рачулка яшчэ не змялела.  
Жанчыны і мы, малеча,  
Выпаўзлі ў змрок раўка.  
Годам здалася хвіліна.  
Страляніна змоўкла нясмела.  
Ціша ўтуліла плечы,  
Гатовая да рыўка.

Гэтай хвілінай, магчыма,  
Як я разумею зараз,  
Бацька быў толькі што ранены,  
Мох потым крывёй дамок.  
Не ўдоўімі і шло вачыма  
Мама глядзела на зарыва:  
Ад бацькавай хаты ўранні  
Дадымліваўся дымок.

Блакада недзе канае.  
Танкі загрузлі ў рэчцы,  
Чые,— невядома ў цемры.  
У горле смяліць сухамяць.  
Разбілася ціша шкляная,  
Калі нечаканае ўрэшце  
Ракетаю слова ўзляцела  
І ахнула — «ммать!» — не ўтрымаць

— Нашы!  
Дарэмна ўстрашэлі.  
Радасць, усіх абнашчы!  
Сініцы ці кулі ценькалі?  
Як тыя гуркі на лясе,  
Малья драмалі ў траншэі.  
Чаканае слова:  
— Нашы!  
— Якія я? вы маладзенькія! —  
Абдымалі танкістаў усе...

## ***Няўжо?***

Ракетамі наша планета спрадвечная  
Участаколена, быццам свечкамі  
Торт імянінны.  
Няўжо яны ўрэшце  
Памінальна ўзгарэцца  
Павінны?!

\* \* \*

Праходжу каля дамоў,  
Дзе сябры жылі;  
Праязджаю ля гарадоў,  
Дзе сябры жылі.  
Хіба настане  
Той дзень,  
Калі  
Праплывуць  
Міжзорныя караблі  
Каля планеты,  
Дзе людзі жылі,—  
Каля  
Зямлі?!

## ***Дабрыня***

Усяго сябе аддаць з юнацтва  
Людзям, любай справе, дабрыні.  
Ад навал сівець ды не згінацца.  
Давяраць вірам і глыбіні.  
Зімы партызанскія і вёсны  
І сягоння чуюць цішыню.  
Мусіць, кожны дзень быў высакосны  
І на смерць, і на разгул агню.  
Радасць, быццам сцежка сувязнога,  
Шустрая, знікае ў гушчарах.  
Адлічыла перамога многа  
Хуткіх вёрст праз непагадзь і страх.  
Адгрымелі тлумна часу жорны.  
Вецер веццем хрысціцца наўзмах.  
Едзе з умалотам век мажорны.  
Цепліцца вуголлем Млечны Шлях.



## ***Паэтам Каўказа***

Святая тройца,  
Вам хвала,  
Для вас кіпяць  
Віры эпох —  
І рог вала,  
І піяла,  
І  
Бахус —  
Над багамі бог.

Вам дарагі  
Вякоў наказ:  
Ахоўваць ад туті  
Каўказ!

## **КСП**

Кантрольна-следавая паласа —  
Каўнер каляны сцішанай граніцы.  
Бярэцца насцярожана раса,  
Трава не мае права караніцца.

Тут парабкуюць плуг ды барана,  
Дажджы не абыходзяць стараною,  
Але не зарунее дабырна  
Ані азімінай, ні ярыною.

Як на пагоне стрыманы прасвет,  
Убачыць вока паласу —  
І згубіць,  
Абразай апячэ знячэўны след —  
І тут я?а трапіць баране на зуб'і.

Трывога КСП  
Расце з камяля.  
Але ступае пагранічнік смела,  
І ялавее ворная зямля,  
Каб за яе спіной  
Калоссе спела.

## ***Аўтограф на бесказырцы***

Балтыйцы слухаюць аўтара  
Праўдзівай Аповесці Подзвігу.  
Балтыйск навастрыў лакатары  
Трывога ў прадонным подыху.

Прыбой цішу з грому выкаваў.  
Прамень на пагоны зырыцца.  
І просіць матрос у Быкава  
Аўтограф на бесказырцы.

Балтыйскае мора дасольвае  
Чарнявага салігорца,  
І з просьбы яго неназойлівай  
Сябры вясёла рагочуць.

На Случчыну —  
Не абы-куды! —  
Увосень дэмабілізуецца.  
Напомніць аўтограф Быкава  
Пра Балтыку белазубую.

\* \* \*

*...и качает меня работа...*

Барыс Карнілаў

Жыццялюбамі землякі былі,  
Не праведнікамі,  
Не хрыстамі.  
Я нарадзіўся на п'янай зямлі —  
Дагэтуль мяне хістае.

Дагэтуль водзіць мяне ўбакі  
Ад выбухаў гневу,  
Снарадаў.  
Я звык да грывот —  
І мазгі ў пукі  
Не пайшлі ад парад і звадаў.

Падважвалі за камель круглякі,  
Калі абчэсвалі бёрны,  
Чыстую толькі пілі землякі  
І хлеб прызнавалі чорны.

Як бёрны,  
Кару я свае радкі,  
Падаўшыся ў вершарубы.  
Я з вашым характарам,  
Землякі,  
Я вашай рукі,  
Жыццялюбы.  
Як нельга гарэлкі — чыстую п'ю  
Ваду.  
Устаю да ўсходу.  
І паважаю ў сабе сваю  
Не ломкай касці пароду.

Падкрэсліваю —  
Я з таго караня,  
Што хоча ў блакіт упірацца.  
Як і вас, землякі,  
Яшчэ да дня  
І мяне хістае  
Ад прады.

## **Марыя Рыгораўна**

Рухавасць гады ўзялі,  
А клопат і гне, і дбае:  
Ніжэй і ніжэй да зямлі —  
Відаць драбніца любая.

А ўзгорак жыцця круцей,  
Ніжэй даліна спачыну.  
Хапіла цапоў і лапцей,  
Сярпом ёй выгнула спіну.

Казу навязала.  
Сціха  
Ступае раллэй глухою.  
Чакае з качаннем ляха,  
Сузорыцца кмен пад страхою.

Ідзе,  
Не бачыць гасцей,  
Пад пахай трымае бульбеннік.  
І ганак штодня круцей,  
Дзе ключ  
Схаваўся пад венік.  
Скакала ж усё наўкол  
І ўсё зелянела калісьці.  
Шарэецца неба і дол,  
Пакуль што яблыня з лісцем.

Звыкала да золкай вярсты —  
Хадзіла з поштай па вёсках.  
А зараз хіба што лісты  
Ёй восень нясе лістаноскай.

Пакінула сына вайна,  
А ўсё малодшага помніць.  
Сын наезджае,  
Яна не адна —  
Са старасцю ўдзвюх  
Не цёмна...

## **Сіневір**

*Барысу Мельнікаву*

Адчай нас сынавіў.  
Зраклася асцярога.  
Нячысціка старога  
Гаспода —  
Сіневір

Нас вывяраў на страх,  
Як вывяраюць вагі.  
Абваламі ў гарах  
Нам шлях  
Рабіў заўвагі.

Манашкамі начы  
Смярэкі з каламыек  
Святлелі,  
Калі мы іх  
Малілі памагчы.

Імгненны інтэрвал  
Між явай і нябытам,  
Цвяліў нас перавал —  
Дапытваў і выпытваў,

Ці многа ў бога рыс  
Узяў,  
Дзе нос кірпаты,  
Хацелі ўсё Карпаты  
Чуць ад цябе,  
Барыс.

Даліны ўвесь экран  
Ручай прарэзаў хітры.  
Гуцулы каля крам  
Скакалі, быццам цітры.

Хрумсцеў дарожны жвір,

Хмурынкі нам махалі —  
П'янеў кінамеханік,  
Вясёлы Сіневір.

І быў начлег — пасля,  
І цішыня такая,  
Што чулі,  
Як цяля  
Ў сне ад ваўка ўцякае.

Змрок  
Гнаў начную млосць,  
Туманіў самакрутку.  
Спагада смутка смутку —  
Мы зразумелі — ёсць.

## **У галавах ручая**

У галавах ручая  
Шэпча трава густая,  
Здрадніца:  
— Я не твая,  
Я нічыя,  
Не тая—

Болей маёй няма  
Той,  
Нічыёй і нашай.  
Тую шукаць дарма,  
Як і цябе,  
Інакшай

Стала ты.  
Наш ручай  
Болей не наш.  
Ну хоць ты  
Імчаць ручаю даручай  
Да нас, забытых,  
У госці...

У галавах ручая  
Шэпча, нібыта пытае,  
Зводніца:  
— Я нічыя?  
Трава забыцця густая.



## **Вытокі**

Пачуць ва Ёшачы першы гром  
Пад бацькавым раскрылым вязам,  
І райспажыў, і маслапром,  
І сцішаны аэрадром  
Звязаць вузлом лагоды разам.

Ані забыць,  
Што тут высновы  
Тваёй крыві,  
Тваёй радні,  
Трывала прарасці нанова,  
Адчуць балюча карані.

Наноў зазелянець вяснова  
І варухнуць лістом ледзь-ледзь.  
Ад кроплі ранішняга слова  
У радасці перазалоць.

Якую даль сабе ні сватай,  
Шчыміць жадання асака —  
Чуць першы гром  
Над роднай хатай,  
Чуць дома  
Першага шпака.

## **У кроне чалавецтва**

Я — інтэрнацыяналіст  
І ў шумнай кроне чалавецтва  
З тутэйшае галінкі ліст.  
Той ліст,  
Што некалі сарвецца,

Каб свой укрыць спрадвечны дол,  
Каб стаць у роднай глебе прахам.  
Хай сонца п'юць лісты наўкол,  
Залётным птахам  
Стаўшы дахам.

З пражылкаватага мяне  
Няхай раса халодзіць дзюбы.  
Мне добра ў роднай старане,  
Мне свет зялёнай кронай любы.

Вятры скубуць мяне дарма.  
І дужы я, й безабаронны,  
І кроны без мяне няма,  
Як і мяне няма без кроны!

## Смага

Азёры Ушаччыны,  
як жураўліны клін,  
Што кіруецца ў вырай,  
у край самоты.  
Удзякі карта  
не помніць лагчын —  
На ёй пазначаны ўзгоркамі  
першыя ўзлёты.

Я вачыма ляцеў  
за скрываўлены далягляд,  
За якім пачыналася  
партызанская зона:  
Бацька са мной развітаўся  
і не вярнуўся назад —  
Блакада за даляглядам  
стагнала бяссонна.

Я жаданнем ляцеў  
у нязведаны край,  
Дзе не гэткае ўсё,  
як у матчынай хаце.  
Прэсным быў каравай,  
цёмным — сонечны край.

Без ушацкіх азёр,  
як сухмень, задыхаўся.  
Я душою ляцеў  
за адзінаю той,  
Не такой, што ступала  
па ўтравеламу бруку.  
Толькі ў снах, быццам вязень,  
закрачаны нематой,  
Доўга ў браму вяртання  
знадзеяна грукаў.

Журавам Ушаччыны

трымацца зямлі —  
Іх любоўю звязала трывала  
рачулка Дзіва.  
Як бы ні ціснула золь,  
як бы снягі ні мялі —  
Ад чаканага дотыку хваль  
пацяплее крыло ільдзіны.

Шторання дадому лячу,  
як жураўліны клін,  
Абарыгену азёр  
сінее паглядам Айчына.  
І легчы хачу  
на вечны спачын  
Да ўшацкіх азёр —  
вачыма.

\* \* \*

Каля трас міжпланетных  
Стала наша зямля, як узбочына,  
І клопаты зямныя  
Падрабнелі ў касмічным размаху.  
Толькі неба нязрушнае  
Пазірае ўстурбочана  
З пабялельмі скронямі  
Млечнага Шляху.

\* \* \*

*В сорок первом искреннем году...*  
Яўген Еўтушэнка

Сорак першы сапраўды быў шчыры,  
Мне і зараз не далёкі, год.  
Не хапала для пажараў шыры.  
Кулі крылі дах —  
Шчапаўся гонт.

Не праспала ліха,  
Не прыспала  
Сквапных немаўлят сваіх бяда.  
Чорным дымам хмары даставала.  
Шчыры хлеб быў,  
Шчырая вада.

Год быў іскраны —  
Ставала іскраў,  
Уваччу цямнела ад святла.  
Д'ябал под у пекле,  
Пэўна, выскраб,  
Не пашкадаваўшы намяла.

І хапала  
Для агню распалу,  
Толькі сцюжай брала за душу.  
Іскра ўпала,  
Упала, як прапала,—  
І дасюль яе не затушу.

## **Воблік вады**

Пакуль бяжыць вада,  
Датуль яна жывая.  
Крывяніць дол руда,  
Як рана нажавая.

Хоць двойчы не ўвайсці  
У раку адну і тую,  
Ды хваляю ў трысці  
Яна блакіт нітуе.

Вада ад першых дзён —  
Свянцоная, святая.  
Бяду і добры плен  
Вір забыцця глытае.

І, як на далані,  
Я варажў на плыні:  
Ці высветляцца дні  
У восеньскім нахлыне?

Між віраточных траў,  
Як маладзік з-за воблак,  
З прадоння пазіраў  
Двайнік мой —  
Смутны воблік.

Будзь светлым, твар вады,  
Будзь лёгкай хваля тая,  
Што мрояў невады  
На бераг дум вяртае.

Будзь вечнаю, вада,  
Што ў снезе раставала,  
З ласінага сляда  
Ад смагі ратавала.

Няхай не ў меліне

Цячэ ў яры нямыя  
І тая, што мяне  
Ў апошні шлях абмые.

Вада, ў вякі пльві,  
Няспыннасцю працяга.  
Ты вучышся ў крыві,  
Ці наша кроў —  
Працяг твой?



## **Скарб**

Былое варушы  
Спаважліва, памалу.  
Ёсць стомленасць душы  
І стомленасць металу.

Метал — на пераплаў,  
Душу — не пераплавіць.  
З забытых перапраў  
Сябе не пераправіць.

Не выправіць сцяжын,  
Што зніклі ў даўнім ранні.  
Вярнуць сябе з чужын —  
Дарэмнае старанне.

Адксіся ад імшы —  
Пакінь яе металу.  
Адзяч спаўна душы  
За неадумнасць палу.

Металу — ці ў глушы,  
Ці ў клопаце плаціны.  
Ёсць стомленасць душы —  
Твой светлы скарб адзіны.

## **Матчыны рукі**

Удару я ў ладоначкі,  
У залаты пярсцёпачк

Ад песні маладой дачкі  
Святлела гора цёмначы.  
Ладоначкі далонямі  
Рабіліся шурпатымі,

Ля ручая халоднага  
Азябла зрэб'е праталі.

І залатой саломаю  
Сяннік калоўся восенню.  
З салоўкам сны салодкія  
Ішлі за статкам, босыя.

На мурагі зялёныя  
Ланцуг гадоў раскручваўся,  
Сціскаў ён пальцы звёнамі —  
Пярсцёнкамі баючымі.

Нажнічак колцы  
Мулкімі  
Пярсцёнкамі пасля былі,  
Вязалі пальцы мукамі  
І вузел не паслабілі.

Былі вы, пальцы маміны,  
У злога швіва вязнябі.  
Як не хапала краміны —  
Напарсткам долю яснілі.

А з песні ўсё татулечка,  
Сон да падушкі тулячы,  
Прасіў дачку лагодную:  
— Не бі, не бі ў ладоначкі...

Гады, як пласкадоначкі,  
Сплылі.  
Шуміць трысцё ўначы:  
— Не бі, не бі ў ладоначкі,  
Не псуй, не псуй пярсцёначак!

\* \* \*

У сорак столькі, паўстолькі,  
І столькі — у пяцьдзсят  
Жадаем...  
Ды рвуцца столкі,  
Слабее гадоў канат,  
Што з берагам тым і гэтым  
Трымае жыцця паром.

За бераг, што гэтым светам  
Завецца,  
Чапляем — ды дзём там! —  
Надзеі няпэўным багром.

Хоць слухай дарогі зямныя,  
Хоць з небам самім гавары.  
Канат з ператугі ные,  
Чакаюць паром віры.

Радзей і радзей у застоллі.  
І летам чуем зіму.  
Каму — паўстолькі і столькі...  
Паўстолькі было б каму?

\* \* \*

Быў год,  
Яшчэ з вайны галодны,  
Стараўся кухар,  
Мой сусед:  
Ён скручваў пеўнікам галовы,  
Клаў на калоду,  
Клаў і сек.

Чакаў райрэстаран маўкліва.  
А пеўні без галоў  
Вакол  
Яшчэ падскоквалі ў каліўі,  
І кроў свістала з гарлякоў.

Наліпла на сякеру пер'е,  
Кроў павыпальвала траву.  
І ля суперніка супернік  
Скакаў,  
Згубіўшы галаву.

Туман зрабіўся саланейшы,  
Ад перапуду сам не свой  
Дабег да ўзмежка  
Мой сланечнік  
Са скручанаю галавой...

\* \* \*

Як на дваїх, то на дваїх  
Усе — віно і кроў.  
Даўно між ворагаў тваїх  
Няма маїх сяброў!

\* \* \*

Схіліся над часам —  
  над быстрым руччом,  
У лесе гадоў  
  сам сябе пагалёкай.  
Пацешся ўспамінам —  
  наіўным ключом  
Ад хаты  
Тваёй маладосці  
Далёкай.

\* \* \*

Пад высветленымі дубамі  
Салодкімі смягне губамі  
Пасека —  
класіка.

Маладое сена  
Расе на  
Паспытак  
Растрэсена —  
экспрэсія.

Дыхае Белавеж  
Спакойна, як  
белы верш.



## **Балада пра ашыйнік**

Як не на ўвесь раён  
Шчанюк быў спрытны змалку:  
Лавіў у лёце ён,  
Валок на бераг палку.

Умеў гаспадару  
У час паднесці танкі,  
Узняць свае ўгару  
Усе чатыры лапкі.

Брахаць на продкаў грэх,  
Што моцы не дадалі:  
Шчанюк меў гэtkі брэх —  
Аж якаталі далі.

А іклы, як цвікі.  
Не дараваў нязгоду —  
Любыя кумпякі  
Нашпігаваць мог з ходу.

Дрыжыце, бараны,  
Звычайце да парадку!  
Ашыйнік скураны  
Ён выслужыў спачатку.

За пільны яшчэ нюх  
Меў не адну падзяку.  
Рос на вачах шчанюк  
І вырас у сабаку.

Спасцігшы ўсе азы  
Ў пакоях і на дачах,  
Стаў забіраць прызы  
На выстаўках сабачых.

На шыю медалі  
За выжласць і адвагу

Ускокваць пачалі,  
Як блохі на дварнягу.

На кім вастрыць клыкі?  
Хвост закруціць — не ў гонар.  
Не возьмуць выжлякі  
След ад заслуг ягоньх!

Ні шью пакасіць.  
Хоць вый ваўком у яме.  
Ні гаўкнучь, ні ўкусіць —  
Ашыйнік з медалямі!

## **Балада зімовага жаўранка**

*И колокольчик, дар Валдая,*

*Звенит уныло под дугой.*

З рускай народнай песні

Як Вечавы ў палон  
Па цараваму ўказу  
Ад Ноўгарада звон  
Забралі на абразу,

Павезла паміраць  
Звон у Маскву ўсё тая  
Гасударава раць,  
Як і указ, крутая.

Без голасу свайго  
Хай воля галадае!  
Замоўклага,  
Яго  
Давезлі да Валдая.

Згадаў званіцу ён —  
Трон,  
Роўны небу, гукі.  
І ўшчэнт разбіўся звон,  
Як небасхіл, на гукі.

Ад бізуна  
Віна  
Ўцякла ў лясы густыя.  
Асколкі ад звана,  
Як знічкі,  
Доўга стылі

Ды не зглушыць званоў,  
Як перуноў,  
Ніколі.  
І ў шаргунках наноў  
Знайшла свой голас воля.

Вёз у абшар ганок  
Крамолу без канвою —  
Валдайска шаргунок  
Пра волю пеў,  
Пра волю.

Плыла падзей рака,  
Мяняў і здзек абрысы.  
І голас шаргунка  
Лавілі дзекабрысты.

Паркетны шаркунок  
Круціўся ля прастола.  
Залётны шаргунок  
Тугой будзіў прасторы.

Нямоглы гнеў  
Свіннеў.  
Над змоўклаю турмою  
Ці шаргунок звінеў,  
Ці жаўранак зімою?

\* \* \*

Аслеплы гнеў не бярыце за свата,  
Ступайце з павагаю па зямлі.  
Прыходзьце на гэты свет,  
Як на свята,  
Дзе сцежкі з бядою вас развялі.

Ад першага крыку  
Да першага кроку  
Святло матулі пагодзіць свет.  
У градзінах зор,  
У сузор'ях кропу  
Ваш новы  
І даўні, як ветах, завет.

Свой да апошняга кроку,  
Да скону  
Шануйце наноў непаўторны свет.  
Дабрэйшыя, лепшыя  
Абавязкова —  
Не забывайцеся — прыйдуць услед.

## **Ода дзвярынам**

Бортам звяглівым былі  
Пасляваеннай «палутаркі».  
Але да завес пасваталіся  
З вушака здравілы-крукі.  
Былі ім пасля мацогоў  
Нязвычайнымі мірныя гутаркі,  
Лязгат звычайнай клямкі  
І дотык малечай рукі.

Іх шаравалі гальнём —  
Ад фарбы адмыць стараліся.  
Ім у далонь уеліся  
Пісягі ад абцасаў, мазут.  
Першыя хрыпла здароўкаліся  
Дзвярыны з сонцам штораніцы.  
Перад сном іх з сябе выводзіў  
Хвастом сваім кот-страхапуд.

Было, і прыкладам білі,  
І ў завіруху грукаліся.  
Я іх заклінаў, каб дрыжэлі,  
Як грукнецца бацька дамоў.  
Яны намярзалі і стылі,  
Нам цёпла было перад грубкай,  
Грэў нас яшчэ рэпрадуктар  
Патэтыкаю прамоў.

Маліў, каб штогод дзвярыны  
Здымаліся перад Калядамі.  
Свяшчэннадзейства тварылі —  
Аж кот забываў на мышэй.  
На іх парсюка смалілі  
Паяльнай лямпай кудлатаю.  
Патэльня чакала скваркі.  
Рабілася харашэй.

Ад злосці аж склыгталі,  
Ад жалю балюча енчылі,  
Ад абурэння грукалі,  
Адводзілі ў цішы душу.  
Брама ў святло і ў свет,  
Дзвярыны пасляваенныя,  
Апошні раз зачыніцца  
Не спяшайце за мной —  
Прашу.

\* \* \*

Нам застаецца ад матуль  
І шчырасць іхняя,  
І ласка.  
Наш лес  
З няўмольнага адтуль  
Не пераняць ім,  
Як падпаска.

І ў свята не задобрыць лес  
Ані скаромінай,  
Ні сырам.  
Шуміць спагадаю бяроз  
Прачысты матчын свет  
Над сынам.

Цяпер матуль жаданей снім,  
Ад іх не тоім думкі нашы.  
І крыўды,  
Што чынілі ім,  
Да нас саміх ідуць,  
Як з пашы.



\* \* \*

Восень з дажджлівай уміг залатою  
Стала, і добрымі ўсе —  
Над жаўталісцем і над слатою,  
Сцежкамі ў пудкай расе,  
Над тумановаю белатою,  
Сонцам, што спіць на лясе,  
Над перазяблаю Палатою

Вочы дзяўчына нясе.

Не ачарнілі іх коні Батыя —  
У першароднай красе  
Ранішне-сінія і маладыя  
Вочы славянка нясе.

\* \* \*

Матулі наші сведчаць неўміруча —  
Краса непадуладная гадам.  
Садоўнік-час, што абразае сучча,  
Вясною сам здзіўляецца садам.

Прывабная ў сваім адчаі круча  
Дае развагу маладым слядам.  
За звон ручча ручаецца прыручча.  
Рачулка дазваляе быць ільдам.

Нас да саміх сябе бяда вяртае,  
Як адыходзяць мамы ў наші сны.  
Спагада ў ранніх зморшчынках світае,  
Сум развітання — ў снезе сівізны.  
Краса матуль адданасцю святая —  
Ёй са спазненнем моляцца сыны.

## **Светлапад**

Снег злятае з неба —  
пад

Позіркамі мглацца.  
Вейкі веі.  
Снегапад.  
Белая ігліца.

Не хапае лапат.  
Дворнікам і —  
Злосці.  
Снегапад.  
Светлапад.  
Маладое штосьці.

І дзяўчына ў плашчыку,  
Лёгкім не па часе,  
У чырвоную шчаку  
Яблыку ўпілася.

## **Вечны вырай**

*Памяці Антона Бялевіча*

Раптоўнай распачнасці быстра  
Не суціхала,  
Нямела доўга.  
І галасіла над ім сястра,  
Таксама веку не маладога:

— Чаму ж твая цёмная хатка?  
Не будзе пісаць як, братка...

Адтала, найначай, ад слёз, ад тугі  
Зямля яшчэ не зусім веснавая.  
І дзень займаўся даўгі-даўгі,  
І ў небе выраі веславалі.

Гула,  
Ні на што не зважала шаша.  
Хапала клопатаў у далакопаў.  
І адятала яго душа  
Да вечных сяброў  
З партызанскіх акопаў.

Тапырыліся каранёў вузлякі,  
Каб сплесціся цесна  
Над вечным зрубам,  
Пляменнікі, ўнукі,  
Радня, землякі  
Развіталіся з жыццялюбам.  
Ягоная вёска —  
Як боль скразны —  
Стаяла ўся з галавой павіннай.

А хто прыедзе  
З маёй стараны  
І схіліцца над маёй дамавінай?..

\* \* \*

*Лоне*

Ганіце сум з ілбоў,  
Дарэмна не тужыце,  
Пакуль жыве любоў,  
Як перапёлка ў жыце.

Жыве і жыць заве  
Заложніцай нядзелі.  
І жменькаю надзеі —  
Яе гняздо ў траве.

Ад перайка яе  
Шарэецца шарэнне,  
Туман журбы ўстае,  
Расце ў віроў карэнне.

Не давяраць бядзе  
Расінцы промень раіць,  
Паўдзён любоў вядзе,  
Каханне помніць ранні.

Гарніце шум дубоў  
І рэўнасць не тушыце,  
Пакуль жыве любоў,  
Як перапёлка ў жыце.

\* \* \*

*Надаела жаркота-някота...*  
Пяяла ўшацкае жніво

Лета бабіна,  
Смутнае лета,  
Зразумела твая туга.  
Успамінамі сэрца сагрэта.  
Толькі чуе лядок нага.

Сукню прысмеркі прымяралі,  
Вышылі пад імжу равоў,  
І на выкаце  
Стынуць каралі —  
Бурштыновы шнурок журавоў.

Май надзею,  
Бабіна лета,  
Песня смутку  
Не ўся дапета,  
І мінула, нібыта жаркота,  
І не ўся дапіта гаркота.

## ***Вырыс беларускага лесу***

Партызанскага лесу вырыс,  
Ён выразны ля ўсіх дарог.  
Ці падлетак-падлесак не вырас,  
Ці лясун свой аблог  
Не ўбярог?

Поле помніць красу васількамі.  
Лес нязломны ў густой дабраце.  
Чым часцей  
Яго страх высякае,  
Тым часцейшы  
Зялёна расце.

## **Васількова балада**

Ад жонкі першай —  
Паўдурак сын,  
З ім залатарылі па суботах.  
У нядзелю, бывала,  
Вясельны ўспамін  
Раскашаваўся ў юхтовых ботах.

Ні калёс, ні камаш,  
Дык і дзёгаць не важ.  
Не ў пораў ганак  
Шчаслівай падкоўцы.  
Збіраешся, як Ярмош на кірмаш,—  
З недалуг пацвельваліся местачкоўцы.

Прозвішча не насіць,  
Як ярмо ж.  
Не ўсім качацца,  
Як нырцы ў сале.  
— Ярмош, гаворыце,  
Што за Ярмош?

Васілёк —  
Так адразу б казалі.  
Васілёк цвіў на каўняры бальшака  
Кужэльна-крамнай кашулі мястэчка.  
Не ела вочы  
Грошай машка,  
Не часта ў кубле ляпала вечка.

Кіпелі грэшнікамі ў смале  
Клапотныя думкі  
З зімы да лета.  
Дзяцей як бобу,  
І хлеб на стале  
Быў свой  
Якраз да бабовага цвету.

Было не цесна ў хляве лычу.



А ліпу ў двары ўпадабала бусліха.  
— Скулме ў бок багачу,  
Свой сноп малачу,—  
Гразілася восенню Васіліха.

З віна зеляна  
У застоллі  
Запяе яна,  
Як застогне:

— Танцуй, Васіліха,  
Прыдзіць Васіль —  
Будзіць ліха.  
Васіліха Васіля  
Качалкаю зацяла!

Душа, сама сябе весялі!  
Ставала лыжак,  
Быў крыку лішак.  
Адно што вочы,  
Як васілі,  
Цвілі ва ўсіх Васілішак.

Дочкі дынастыю  
Ушчэнт звялі:  
Люб'ка ды Наста,  
Вольга ды Нінка.  
Нарадзіцца мелася Надзька калі,  
У Васілька й галава панікла.

Пад сэрцам цяжар,  
Як жарства, залёг.  
Прасіла жонка  
Яшчэ не старая:  
— Пабабіць па бабку схадзі,  
Васілёк.  
Кошачак і тых разбіраюць.

Як у ваду глядзела яна.  
На помач ліха прыкльмаць рада.  
Васількоў

Забрала вайна,  
Разабрала Васілішак блакада.

Мала было равоў і канаў,  
Каб трупы схаваць  
З усяго раёна.  
Івана-блазна,  
Што статак гнаў,  
Немцы застрэлілі як шпіёна.

Капаць акопы  
Пайшоў Васілёк,  
А для сябе не вырыў магілы.  
У Васіліхі дахаты здалёк  
Толькі вярнуцца  
Хапіла сілы.

Сам бог падабрэлы,  
Няйначай, збярог  
Васількова сям'я,  
Бо ўсе Васілішкі  
З тыфозных баракаў,  
З цяжкіх дарог,  
З Нямецчыны  
Дадому ўзяліся.

Перацярпеўшы і стыль, і цвіль,  
Стаіўшы ў позірку  
Жаль і сумінкі,  
На падаконніку  
Цвіў базыль  
І чулівыя бальзамінкі.

Самотнее двор —  
Аглухлы бабыль.  
Ані бабовага цвету,  
Ні маку.  
Жыве толькі прыказка:  
Хорша, базыль,  
Не рассыпай табаку!

\* \* \*

Табе найлепшыя радкі  
Яшчэ я напішу.  
Яшчэ я іх кармлю з рукі  
І не ўзятаць прашу.

Яшчэ дзічэць пачнуць яны  
І прагнуць вышыні.  
Іх неспалоханыя сны  
На скрусе не жані.

Іх крыл трывожлівы ўскалых  
Ускалыхне душу.  
Ты толькі дачакайся іх —  
Я аб адным прашу...

## **Чатыры літары**

\* \* \*

Вярні мне, час,  
Вярні сакрэт забыты  
Не ўмець сказаць,  
А ўмець чакаць, цяпець.  
Пытанні, як білеты на іспыты,  
Перагасуй і лёгкія не мець.

Зашамаці ў лісці,  
Сняжком нахрускай,  
Як пальцамі нервовымі піжон.  
Вядзі ў пакой той першы на Бабруйскай  
У інтэрнат,  
Які забыў на сон.

Як воблака авальнае, світальна  
Там нада мною ўзыхдзе,  
Акрамя  
Тугі,  
Пад змоўклы перамірг ліхтарны  
Туманнай першакурсніцы імя.

Гукну яго,  
І ўступанья хвалі  
Усіх акіянаў адгукнуцца мне,  
Яны для Валі ў радасным абвале  
Адчуюць сіду ў сіняй гамане.

Вярні мне, час,  
Вярні сакрэт забыты  
Не ўмець сказаць,  
Каб прашаптаць смялей.  
Па першапункту ўсе сляды забытай  
І нецярплівых зор прыспі вулей.

\* \* \*

Аднойчы, аднойчы, аднойчы,  
Не мае значэння,  
Калі,  
Я дня не адрозніў ад ночы —  
Мяне твае губы ўраклі.

Аднойчы,  
Дакладней, да скону,  
Адчуў я, ўтрапёны,  
На міг  
Зрасельх сузор'яў аскому  
На вуснах капрызных тваіх.

Бывала нам мулка і вузка,  
Пялёсткі былі і сцябло.  
Ды помню капрызныя вусны —  
Чысцейшых ад іх  
Не было!

\* \* \*

Ліпень для мяне жаданы двойчы:  
Першы ўбачыў ён цябе якраз,  
І табой паўтораныя вочы  
Будуць гэты свет любіць за нас.

Ліпень — лівень сонца,  
Ліній згоднасць.  
Спелая гаркота палыну.  
Авіябальшак  
Да Ушачы з Гродна.  
Смелая турбота бацяну.

Месяц твой  
Святаму душы спрыяе  
І гады адводзіць ад бяды.  
Цвет ліповы  
Цёплымі раямі

Ападае на твае сляды.

\* \* \*

Я прыйшоў да цябе такі,  
Быццам восеньскі прышар, верны,  
І далоняў маіх такі  
Не астылі яшчэ ад зерня.

Зерні слоў я паперасяваў,  
На ўзвей-вечер пусціў мякіну.  
Я пра ўзрост свой  
Паперу схаваў,  
Твой узрост маладым пакіну.

У вачах маіх па вяслу.  
Развіні ж вясёлак сувоі.  
Я прыйшоў да цябе па вясну,  
Восені мне хапіла ўволю!

## ***Яшчэ адно прызнанне Палессю***

Неба,  
Як чоўна варажскага днішча,  
Трэба —  
Прасмоліць імгла.  
Зоры,  
Як вершы Жэні Янішчыц,—  
З суму і са святла.

Сум свой і ўцеху сумую,  
Самую  
Радасць адчуць хачу.  
Зноў захварэў я табою,  
Сумую,  
Зноў ты ўвушшу і ўваччу.

Весняга смутку вугольчык,  
Затлейся,  
Польмам ахіні,  
З громам прачніся,  
Паліся,  
Палессе,  
Ліўнямі дабрыні.

Любіць-пакіне,  
Убарць ці Піна,—  
Хай паварожыць май.  
Хай крапіва,  
Як зялёная кпіна,  
Пройме душы адчай.

Хай храбусцяць жалудамі  
Нявінна  
Кормныя дабракі,  
Тыя, што стануць  
Дрыгвой квашаніны,  
Чорныя вепрукі.

Мы цябе так асушаем,  
Палессе,  
Потым ва ўсіх нябёс  
Пыл перасохлы прыбіць  
Хоць увесь твой,  
Пэўна, не хопіць слёз.

Хай твой бацян  
Над апошнім балотам,  
Ад асакі рудым,  
Перажагнае  
Спагадліва ўзлётам  
Сум мой, як сырадым...



\* \* \*

Сябе ў адчай вусны вызналі.  
І нерашучасць анямела.  
Ад непасрэднасці капрызныя  
Два вугалькі ўсмуглелі смела.

Ад палу —  
Ад агню галоднага  
Галінкай голай маладзела.  
Сама сабою не валодала,  
Свайго не пазнавала цела.

Чакала ноч  
На нас зарой найсці.  
Глухая кроў нараставала.  
У сарамлівай бессаромнасці  
Ты свой давер не ратавала...

## **Бутайшчына**

Землякі мае  
Спяць у зямлі —  
Адъшлі,  
Засталіся ўспамінамі.  
У зямлю ўсё сваё ўзялі,  
Мне маё  
На зямлі пакінулі.

З імі ціша і дабрыня,  
Неспакой і згрызня  
Са мной мае.  
З-пад упірыстага караня  
Шум прабіўся  
У неба мройнае.

Ад журбы пасівела мудрэй.  
Не спяшаецца вечнасць  
З адплатаю.  
Адскакаў сваё  
Дзядзька Андрэй,  
Цётка Вольга  
Сваё адплакала.

Адпілікаў на скрышцы  
Піліп,  
Засталася без Грышкі  
Грышчыха.  
Скрып вятроў  
Ды адчаю ўсхліп  
Над вяселлямі,  
Над ігрышчамі...

Памянуўшы маму маю,  
За сяброўкай пайшла  
Апёнчыха.  
Быць спагадлівым  
Сівер малю,

Не йаблыгаў хаця  
Каб ён чаго.

Удава ля ўдавы.  
Мужчын  
Пагубляла па свеце  
Войнамі.  
Безыменны  
Іхні спачын  
Узышоў недзе зоркамі,  
Хвоямі.

Боль жыве  
Па Гайках, па Ваўчах —  
Вытыркаюцца вёсак скабіны.  
Разанула спакой па вачах  
Павучынкаю  
Лета бабіна.

Сцежкі лесу  
Усіх звялі.  
Крэўнасць  
Склаала трывалымі рэдзямі.

Нам ляжаць  
У адной зямлі —  
Будзем зноў, землякі,  
Суседзямі.

## **Туман ярам..**

Спяваюць старыя Монічы,  
Ласкава з песняй гамонячы,  
То, як з надзейнай суседкаю,  
Навіною дзеляцца рэдкаю,  
То, як з жаданай нявесткаю,  
Нашчацца, сумныя,  
Радаснай весткаю.

А дзяўчына, як здаўна вядзецца,  
упусціла залато вядзерца,  
засмуціла казакова сэрца...  
Зацвітае верасамі выдма —  
за туманам нічога не відна,  
за туманам, а ці за слязою?

Толькі песня ведае пра тое.

Ані слова не манячы,  
Сонца молячы,  
Слязу туманячы,  
Спяваюць Монічы.

І дасвецце само ў начы  
Ключы  
Забірае,  
Сонца адпірае,  
Што тамілася за барамі...

## ***Крылы Паўлюка Багрыма***

Па-рознаму праразаюцца крылы,  
Іначай чуе юначы слых.  
Быць меліся крылы  
У Паўлюка і ў Гаўрылы,  
У неслухаў двух,  
Ветрагонаў малых.

І спаць наградвесні  
Было немагчыма,  
Як неслі дзікі  
Зямлю на лычах.  
І нешта бугрылася  
У Паўлюка за плячыма,  
І сверб Гаўрыла  
Адчуваў на плячах.

Паўлюк чуў, як крыгі  
Рака турыла,  
Як ласкатала пралеска  
Узгорку плех.  
Што кажуць на пана,  
Слухаў Гаўрыла  
І да падпанка з весткаю бег.

Лясіну пазнання думка карыла,  
І прагла рука  
Алаўка, палюка.  
Упарта ў Багрыма выраслі крылы,  
На мукі ўзнеслі яны  
Паўлюка.

Апроч сваіх крылаў,  
Знявагі стому  
Цярпліва нёс,  
Заклінаў кажана.  
Не далятаў нават вецер з дому,  
Дзе ныла ў цвіках васількоў збажына.

Хаця крылаты,  
Але прыгонны  
Сканаў Паўлюк,  
Засталіся радкі.  
У Гаўрылы прарэзаліся  
Не крылы — пагоны,  
І слухаць песні было не з рукі.

Ён слухаў, ён нюхаў,  
Каб бунтам не пахла,  
Ля будкі казённай на ланцугу.  
Хавала іскры маланак  
Багна.  
Аб тым Гаўрыла ані гу-гу.

Што напрудвесні  
Калісьці  
Таксама  
Ён сверб адчуваў,  
Думаў, крылы раслі.  
З ружжом, а дрыжэў,  
Ледзь турэмная брама  
Іржава рыпела  
Калі-нікалі...

## **Мой першы смутак**

Сунецца соннае сонца,  
Як пані.  
У хмарах шпары  
Зашпакляваны шпакамі.  
Трывожна прысмерак пахне  
Даверлівымі губамі  
І першым спатканнем.

Пахне ўпартасцю  
Цела падатлівага,  
Халадком дзікага вінаграду  
На вулачцы ціхай Гародні.  
Верасень з дрэў  
Лістамі бярэ падаткі.  
Пахне гурочнікам кмен,  
І кменам — гурочнік.

Мне падабаецца  
Вераснева каўбойка стракатая,  
У якой ён  
З братам старэйшым сваім  
сустракаецца.

Сышоўшыся,  
Не забываюцца парукацца  
І, як заведзена,  
Пабарукацца.  
Аж вераб'і вылятаюць з надстрэшша —  
Гэтак рукамі й нагамі  
Браты малоцяць.  
Насядае старэйшы,  
Не здаецца малодшы,

І ўрэшце —  
Жнівень  
знізу,  
Верасень —  
уверсе!

Мой малады  
Сарамлівы верасень  
На вулачцы ціхай Гародні,  
Ты да мяне не вернешся,  
Мне без цябе  
Гаротна...

Арабіна для іншых даспела.  
Дагэтуль блукае  
Звыкла  
Мой першы смутак нясмелы  
Па вулцы, якая  
Знікла...

Вы так і не бачылі Гродна  
Увосень  
Пасля дажджу?  
А я арабін ягонных гроны  
Дагэтуль яшчэ халаджу.

Жароўні маіх далоняў  
Яны прасвечваюць,  
Як сукі.

...Дождж дахі прадаладоніў,  
Праімжыў сасоннік сухі.

Нібы з прадоння памяці,  
Рантам  
Усё ўсплываць пачало.  
Сабор суровы  
Хмары пакратаў,  
Паказаў спачатку чало.

Бялела бялізна.  
Віднела.  
Святлелі двары,  
Дамы.  
Дно гараджанкі Гараднічанкі  
Днела  
Ад лапак гусей на жвіры.



Успываў тратуар халодны,  
Прапахлы лістам,  
Як гай.  
Ідзі і —

magistrat m. Grodna  
На сцёртых плітах чытай.

Старажылам спакойным самым,  
Што знае —  
Спяшацца дарма,  
Усплыў старажытны замак,  
А Нёман усё драмаў.

Дыміліся лёгка аблогі.  
І мне праз усе скразнякі  
З гадоў успывае  
Далёкі  
Позірк Нёманавай дачкі.

## **Літоўскі ўспамін**

*Івану Драчу*

Мы едзем, як у сваты.  
Не шыны глухата —  
Размова капыта  
З пыхлівасцю асфальта.

Хоць, праўда, ў капыта  
Пасрэдняй падкова,  
Што ўпарта кругліць слова:  
— Лухта,  
    лухта,  
        лухта!

А ў дола векавога  
Асфальт — пасрэднік той,  
Што душыць глухатой,  
Як ментарская тога.

Маленне капыта  
Чуваць глухому долу.  
Прасёлкаваму колу  
Пасуе хрыпата.

Запалкай — электрычка,  
І шпалы — карабкі.  
А нас у лета брычка  
Вязе, што ў парабкі.

Падкова трушчыць шорах,  
Як па карэнніку.  
Конь маладзенькі ў шорах,  
Каб што — карэнніку!

Адно з нагі не збіцца —  
Ляці наўскапыта.  
Разгону — любата!  
Праменне ломяць спіцы.

Рысора, плач і крач,  
У гордым парыванні,  
Трымай фасон, Іване,  
Тарасачолы Драч!

Твая на зайздрасць хіжым  
Трывае даланя —  
Украінскага каня  
Ты ўздыбіў над Парыжам!

Далей ад гаманы!  
У радасці,  
У скрусе  
Ці колы шар зямны,  
Ці шар зямны іх круціць?

Мчы за вярстой вярста  
У слупах высакавольтных,  
Дзе хваляй стыно ў вольхах  
Рачулка Шырвінта!

\* \* \*

*Дануце Бічэль-Загнетавай*

А былі мы вольнанаёмнымі  
Арміі Закаханых  
На Нёмане.  
Ты мне Нёман ссівелы паказвала,  
Як пра дзеда свайго, расказвала  
Пра яго віры,  
Пра адмеліны,  
Пра яго неманіны...  
Ці завея захмелела,  
А ці ты гаманіла?

Помню  
Зоры калядныя,  
Чаратоў патарочча.  
Проламкі пераглядваліся  
Ці цямнеліся вочы?..

Сцежка з лёду  
Далёкая  
Веснаходам глынута,  
Што ж так рэха галёкае  
Непачута:  
— Да-ну-та!

## ***Водбліск Купальскай начы***

Пакажа ноч з-пад крыса  
Зорку  
І зноў схвае —  
Загарыцца на міг раса,  
Распляцецца каса лугавая.

Туманы.  
Пальны.  
Чаўны.  
Недзе ў небе прабабка Каложы.  
Нёман рупіцца з даўніны  
У спрадвечнае падарожжа.

У чаўнах маладыя агні,  
Маладзік —  
Гарачая пасма.  
Цішыню ў загон не гані,  
Хай на волі  
Пасецца пасма.

Хай чаўны —  
Смалянныя дны,  
Дрэмлюць,  
Нёманам закалыханья.  
З зорамі  
Хай пабудуць адны  
Да відна  
Закаханья,,.

\* \* \*

Не стомлены ў журбе,  
Ні ў маладой забаве,  
Конь каласы скубе  
Рахманымі губамі.

Конь сумна-малады,  
І жыта маладое.  
З падковамі сляды  
Сплылі з якой вадою.

Ані па кім іржаць,  
Ні паскубаць травы з кім.  
Густая сенажаць  
Маўчыць над Ваўкавыскам.

Ні воўчага выцця.  
Адно журба жывая.  
Нібыта з забыцця,  
Конь з прыцемку ўспывае.

Каб хто падзеў аброць,  
Каб хто прагнаў з патравы.  
Хоць жыта блоць  
Тут,  
Хоць  
Смакуй начныя травы.

Як вушы ні вастры,  
Ніхто не кліча:  
«Косю!»  
Пагоні і кастры  
Зляглі ў адным пакосе.

Ці будзе балазе  
Зімой з'інеастогай?

Конь  
Мой адчай вязе  
Выбоістай дарогай...

\* \* \*

*Васілю Быкаву*

Мы на агонь глядзім  
Пры вогнішчы рудым.  
Як схімнік-нелюдзім,  
Знікае ў неба дым.

Гарыць агонь-багач  
І цемру й ціш ірве.  
Цень жудасці,  
Пабач,—  
Ступае па траве.

Няйнакш  
І прашчур наш,  
Укленчыўшы агню,  
Узняў свой позірк  
Аж  
Да зор  
Упершыню.

Зглыдаў агонь датла  
Галля рудую медзь.

І нам пасля святла  
Страшней у змрок глядзець...

\* \* \*

Планета ўся ў радзімках родных стрэх,  
Адкуль мы ўпершыню на свет зірнулі,  
Дзе нас знайшоў  
Наш першы плач і смех,  
Дзе пот расой апаў на луг кашулі.

Усялі знаёмы твар Зямлі  
Радзімкі стрэх,  
Як ластавінне, густа.  
Каб з найдалёкіх зор  
Сыны змаглі  
Угледзець родную з-пад хмарнай хусты.

Адкуль імкнецца ўсіх турбот бруя,  
Бярэцца слова,  
Што гучыць праўдзіва,—  
З радзімак тых складаецца  
Радзіма,  
Але радзімка ў кожнага — свая.



## **Пад небам юрты**

---

### **Хантэнгры слухае «Зорку Венеру»**

Пльў класічны горны масіў,  
Далягляд быў спагоджаны ў меру,  
Ахіяр Хакімаў прасіў  
Праспяваць яму  
«Зорку Венеру».

Хмарку капелюха — набакір.  
Брод, убок —  
Непраспаны прахожы!  
Як прыроджаны коннік-башкір,  
У сядле ён трымаўся прыгожа.

Пазнаёміў яго ў вайну  
З Багдановічам зранены Быхаў.  
Заспявалі,  
І, ўгнуўшы спіну,  
Дол угорблены рэчкамі дыхаў.

Згадкі светлыя прывяла  
Песня з краю ласкава-ляснога.  
Стала болей наўкол святла  
І спакою зямнога замнога.

І Хантэнгры ўбачылі ўсе,  
Сціх ён ад захаплення нямога,  
У сваёй ледзяной красе  
Ён на веліч забыўся на момант.

Алімпійскі спакой ахінаў.  
Сонцам кожная рэчка звінела.  
Моўчкі слухалі Ахіяр  
І Хантэнгры  
«Зорку Венеру».

## ***Гаспадыня Медэо***

А рачулка Кымасар,  
Гэта значыць: Хто пяройдзе.  
Шлях атар.  
Грымотных хмар.  
Хто пяройдзе — рэха знойдзе.

Рэха ўзяў рахманы лог,  
Што пралёт  
За Алатау.  
Завірухай цёплай глог  
За абвалы залятае.

Праваднік наш ведаў, дзе  
Перайсці рачулку гневу.  
Смела нас вядзе, бо йдзе  
З гаспадыняю Медэо.

Туфлі гарадскія з ног —  
Гаспадыні можна босай.  
І вясёлка ста дарог  
Пад рукой — вясёлы посах.

Куюк Су да жартаў звык,  
Ледаскуры, загарае,  
Хмурыць бровы ледавік,  
Заняволены гарамі.

Гаспадыня ўвішная,  
Бо ў гасподы крок шырокі:  
Цішыня,  
І вышыня,  
І ахвярныя аблокі.

## *Джайляу*<sup>1</sup>

На ўзроўні аблокаў дзяржава  
Суверэнная з даўніны  
З абветраным імем  
Джайляу,  
Дзе ў правадырах чабаны.

Прахопіцца золак паджары —  
Спяшаюць хутчэй жыхары:  
Атары  
У горы — праз хмары —  
Рачулки з захмар'я з гары.

То сквар, то мароз паганяты.  
Брыдуць перавалаў валы.  
Як дзеці,  
Плачуць ягняты.  
Дзяржаўна маўчаць арлы.

Утуманелай сцяжынкай  
Шлях Млечны дыміцца ўначы:  
Хоць зоркай аб зорку дзынкай,  
Ваду ледзяную п'ючы.

Чабан сваім войскам прывечаны,  
Адказны за травы, цяпло.  
Камшы —  
Яго скіпетр спрадвечны  
І трон,  
Дзе не ўдрэмлеш,—  
Сядло.

Ты можаш блакіт і віхуры  
Адчуць і цаніць спаўна,  
Пабыўніы ў авечай шкуры  
І ў кажуху чабана.

---

<sup>1</sup> Джайляу — летнія выпасы ў гарах.

## ***Да паходжання танца***

Навошта крык,  
Навошта свіст,  
Навошта ўсё на суд несці.  
Ён — камсамольскі танец —  
Твіст —  
Па непаседнай сутнасці.

Пасля дажджу, як бутэрброд,  
Стэп:  
Чарназём намазаны  
На дол.  
Шукай абход ці брод.  
Буксуюць нервы МАЗамі.

З такоў ішлі,  
Зямлі ўпаўне  
Надзелы неслі ладныя —  
На кожнае падэшвіне  
Не менш як па Галанды!

Перад сталоўкай нашай  
Рас-  
таптанымі памерамі  
Сваіх кірзовікаў  
Не раз  
Абцас  
На грук праверылі.

Звон лыжак нам гучаў  
Як джаз.  
Падэшвы з выкрунтасамі  
Мы церлі,  
Бо за стол у час  
Уціснуцца — не так сабе!

Не адчышчалася зямля

Укамянела-гучная.  
Як высветлілася пасля —  
Мы гэта  
Твіст развучвалі.

Хай ходзіць хмуры мараліст  
За пазухай з цаглінаю.  
Ён — камсамольскі танец  
Твіст —  
Паходжаньня цаліннага!

## ***Пад вярбой вада...***

Над цішай  
Сквар навіс,  
Рве  
Прамянёў пастронкі.  
А маладая кыз  
Бярэ  
Ваду з калонкі.

І з поўнага вядра  
Каня  
Ласкава поіць.  
Чарнявая зара  
Трымае  
Лёгка повад.

На гэткім паваду  
Пайшоў бы сам ныйначай  
Не толькі па ваду  
З адчайнасцю юначай,  
Ды пад вярбой ваду  
І дзеўку маладую,  
Што сівер не шкадуе,  
Згадаеш на бяду...

І стане гарачэй  
І ад спякоты ў стэпе.  
І ад начэй вачэй  
Адвесці позірк лепей.

Вада жыве ў вядры  
Халоднаю спякотай.  
Засмяглыя вятры  
Аблізваюцца ўпотай.

Конь для прылікі дзьме,  
Конь п'е ваду без спешкі.  
А ў дрогкім люстры дзве  
Асмужанья ўсмешкі.

\* \* \*

Я падштурхнуў плячом  
Хмару,  
Як човен з ліўнем,—  
Каб залілася плачом  
Там,  
Дзе дажджу малілі.

Човен мой плыў у гарах,  
Бы ў снегавых кар'ерах,  
Громам прачнецца страх —  
Стукнецца толькі ў бераг.

Лёгка на вышыні,  
Хочацца —  
Нахініся  
І навальніцу штурхні,  
Хай адчуваюць унізе!

Покуль угору зноў  
Вернецца навальніца,  
Многа бясхмарных сноў  
Богу дажджоў насніцца.

Хмары даўно сплылі.  
Я, дзівачына, думаў —  
Так бы зганяць  
На зямлі  
Хмары самоты і суму!

## **У Джолсііта Малдасанава**

Выбіраюць куртку з гурту —  
Рэжа рэпліка.  
Мы не выбіралі юрту —  
Выбраў стэп яе.

Сее час людзей на сіта  
Ды на самае  
Частае.  
А Джолсііта  
Малдасанава  
Надзяліў арліным зрокам  
І атарамі.  
Чабана гады — няўрокам! —  
Не астарылі.

Юрта белая ва ўзорах  
Чорных ластавак.  
Задзівіўся кражу ўзгорбак  
З ценю ўласнага.

Як ад сонца,  
Гаспадыня  
Злёгка жмурыцца  
Ултусар<sup>1</sup> —  
Па кожным сыне  
Сэрца журыцца.

Пяць пасажніц,  
Шэць нашчадкаў  
Бацьку выняньчыла.  
Завірухамі няшчадна  
Юрту выенчыла.

Спёка выла, як аўчарка  
Сухарэбрая...

---

<sup>1</sup> Ултусар — жаночае імя, даслоўна: нарадзі сына.



Тостаў сварка.  
Ходзіць чарка —  
Дно сярэбранае.

Тут праходзіў  
Шлях Шаўковы —  
Кірмашовыя  
След усіх краёў  
Падковы  
Памяжоўвалі.

Млечны Шлях,  
Ці Шлях Шаўковы,  
Трэба ўгледзецца.  
Глык апошні капітковы  
Коўш Мядзведзіцы.

Закальхвае паветра  
Кавылёвае.  
Каркалінскі стэп  
Павер'і  
Дамалёўвае...

## **Вышыня**

Хцівасць і паспешнасць задушы —  
Дол з нябёсамі вядзе бяседу.  
Птушкі,  
Чабаны  
І мурашы  
Уладараць тут.  
Гадзюк ні следу.

Луг альпійскі, як Алімп.  
Святла  
На вясёлкі і на німбы хопіць.  
Вышынёй распятага арла  
Позірк сквапны цэлы свет ахопіць.

З крапінкамі белымі ірыс —  
Кроплямі блакіту маладымі.  
Паўтараюць гор любы абрыс  
Аблачын нядоення вымі.

З небам парадніўшыся,  
Зірні,  
Як рачулкай свеціцца лагчына.  
Лётаць і лунаць  
На вышыні  
Маеш права —  
Поўзаць немагчыма!

## ***Пад небам юрты***

Мы пад небам — бабылі.  
Хвалім неба юрты ў тосце:  
— Каб не ў страхі вам былі  
Ані ворагі, ні госці!

Баранова галава,  
Быццам чаша кругавая.  
І палын,  
Як трын-  
                                трава,  
Нашы страсці прыхавае.

Галава глядзіць на нас  
Чалавечымі вачыма:  
Госць як лас  
Прыняць якраз  
Вока й вуха  
Мусіць чынна.

Зырка бачыць, чуйна чуць  
Не пашкодзіць анікому.  
Схлыне муць  
І счэзне жуць,  
Босы смех памчыцца конна.

Юрта, поўная добра,  
Падарожнікаў разула.  
Для гасцей не спіць дамбра  
Ліра светлая Джамбула.

Б'ецца голасу жаўрук,  
Неба юрты ападае.  
Песню ўзносіць, як зару,  
Чабаніха маладая.

На каленях спіць сыноч,  
Светла ўсім, і ён не тужыць:

З соскай,  
Быццам сысунок  
З пятакком салодкім дужа.

У ракеце юрты ўсе  
Мы ляцім,  
Нібы ў Сусвеце.  
Даганяюць пакрысе  
Горы —  
Думныя суседзі.

## ***Перыферыйныя славяне***

Перыферыйныя славяне,  
Першапраходцы,  
Хлебасеі,  
Злавалі вас, і вы злавалі,  
Ды не ад лютасці каселі.

Вас азіяцкі вецер смугліў,  
Бадзёрыў  
Нораў азіятаў.  
Па стэпах лёс  
Насіў без цугляў,  
Вас голад пратаў,  
Холад сватаў.

Вы звычайі свае хавалі,  
Як вузялкі з зямлёй далёкай,  
Сваіх нябожчыкаў хавалі,  
Каб бог і дух чужы  
Не ўрок іх.

Пакуль ламалі коп'і, вілы,  
Прагрэсу вызначыўшы далі,  
Заходнікі, славянафілы,  
Вы ўсход і захад абжывалі.

Ад вольных Волгаў,  
Нёмнаў,  
Віслаў  
І, дзе гуляў казак па Доне,  
За свет вас быццам вырак выслаў,  
Каб быў нязводны сум па доме.

Вы са сваімі салаўямі,  
Сваімі песнямі аселі,  
Ветратрывалья славяне,  
Славянскай нівы  
Дабрасеі.

## **Адзін з арды**

Адзіная арда —  
Адзіная бяда,  
Адзіная раскоша і галеча.  
Знішчаў і забіраў —  
Нічога не шкада.  
Здавалася, ўвесь свет  
Нясе заплеччу.

Па поўнях маладых  
Ён вёў гадам падлік.  
Усё агульнае ў агульным лесе.  
Сам ад сябе ўцякаў  
Качэўнік, рабаўнік —  
Свайго нічога ў ім не засталася.

## **Кыз ямшчэк<sup>1</sup>**

Кыз ямшчэк —  
пагодныя пагоркі,  
Смутная смуга.  
Кыз ямшчэк —  
палын палюча-горкі,  
Як туга.  
Кыз ямшчэк —  
нябуджанья грудкі,  
Пудкія грудкі.  
Кыз ямшчэк —  
сябе баіцца, прудкі,  
Рух рукі.  
Кыз ямшчэк —  
дыханне тоіць вечар  
Спеўных аблачын.  
Кыз ямшчэк —  
сябе баіцца вечнасць  
Аблічыць.

І арлу з захмар'я ў подых пахкі  
Ўпасці ўніз ямчэй.  
Пырхнуць думак грэшных курапаткі —  
Кыз ямшчэк...

---

<sup>1</sup> Кыз ямчэк (казахск.) — дзявочыя грудкі, назва даліны.

## ***Цяньшаньская яліна***

Няўломны грунт, дзе ні крані,  
Скала — не згодлівая гліна.  
Але пускае карані  
Шырэй  
Цяньшаньская яліна.

Цягнуцца ўгору дзень пры дні,  
На горы гледзячы, павінна.  
І шле ў разведку карані  
Смялей  
Цяньшаньская яліна.

Як улюбёнка вышыні  
Гамоніць небу вершаліна.  
Прымае веру ў карані  
Адно  
Цяньшаньская яліна.



## ***Наш першы сход***

Я помню  
Першы камсамольскі сход  
У стэпе Кустанайскім  
У палатцы.  
Здалося, век  
Не прыйдзем мы да згод.  
І горача,  
І хораша палацца  
Было і спрэчкам,  
І тым свечкам дзвюм,  
Што асвятлялі момант  
урачысты.

Вятры гулялі,  
Вольныя ад дум,  
І лаяліся недзе  
Трактарысты.  
Мы клікалі  
Свядомасць і давер,  
Павышаныя  
Бралі абавязкі  
Спакойна,  
Як дружыннікі цяпер  
Бяруць,  
Дзяжурыць ідучы,  
Павязкі.  
Пра важкі каравай,  
Пярэдні край  
Не мелі часу  
Усчынаць дэбаты.  
Падкрэсліваў,  
Што цаліна — не рай,  
Наш брыгадзір,  
Як і ўраджай, вусаты.  
Мы ўзважвалі  
Працоўны вопыт свой,  
Спакой начны  
Далёка ў стэпе клымаў.

Свяціўся ў змроку  
Брытай галавой  
Важак наш камсамольскі —  
Жэня Клімаў.  
Што новы свет  
Узводзіць маладым,  
Мы шчыра верылі  
Радкам паэта.  
Пасля быў дым  
Кастроў,  
І сум, і ўздым.  
Па-камсамольску  
З намі ўсімі  
Лета  
Шчырэла, грэла,  
Хмарыла, пякло,  
То лівень мы,  
То сонца дакаралі.  
А ўсе былі мы чыстыя,  
Як шкло,  
У поўнай згодзе  
З кодэксам маралі,  
Былі маштабы іншыя,  
Калі  
І часу, й слоўнага хапала друзу  
У сходаў,  
Што дакладнымі слылі,  
Расцілі і цялят,  
І кукурузу,  
Дзе важных спраў  
Суровы разварот  
Праходзіўся,  
Як дратваю па латцы...  
Дый сёння помню  
Камсамольскі сход  
У стэпе Кустанайскім  
У палатцы!

## **Сакавік**

Не збудзілася дзённая тлумата.  
Шлях мой дадому — ў небе там.  
Будзіць на досвітку Алма-Ата  
Высвістам,  
Пошчакам,  
Шчэбетам.

Быццам бы вынеслі клеткі ў двор  
З птушкамі экзатычнымі...  
Снег яшчэ стыне на шчоках гор —  
Гэта яго не тычыцца.

Сняць арыкі перасмягла звон.  
Цепліць хмурыны прозалаць.  
Міг —  
І няпрошаны каркат варон  
Лірыку скрэсліць прозаю!

Я прыкмячаю як беларус:  
Снег яшчэ ў снежкі качаецца.  
Ён надышоў, Новы год —  
Уруз.  
І сакавік канчаецца...

## **Стэпы краяўд**

Хоць дажджавых зярнят насеі  
На цень свой,  
Скнара хмара.  
Прысеў  
Бязбожнік верабей  
На веташок мазара.

Ці моліць лівень  
Верабей,  
Ці просіць корм надзённы.  
А на ўзвей-вечер сухавей  
Пускае верацёны.

Хапае прадзіва яму —  
Сіпіць пясчаны прысак.  
Асфальта чорную кайму  
Мінуў віхор без рызык.

Як свечкі зроку,  
Як слупкі,  
Мільгаюць верацёны.  
Бо сухавей —  
Кашчэй сляпкі —  
У лютасці шалёны.

Аж усыхае —  
Саван тчэ,  
Каб пахаваць жывое.  
Накруціць нітак  
І ўцячэ,  
Забьўшы на сувоі.

І зноў салёных траў спакой  
Не цішыцца ў размаху,  
Пакуль рачулкай трапяткой  
Стэп не прагоніць смагу.

***3 ГРЭКАЎ У ВАРАГІ***

## Авіяхмарка

### **Над Іматрай**

*Так сумна на поўначы,  
ў Фінішчыне дзіўнай,  
Ракой з вадаспадам заліўся пакат;  
Вуоксаю рэчка завецца у фінаў,  
Іматрай завуць вадаспад.  
Янка Купала. «Над Іматрай»*

А недалёка ж ён зусім,  
Ласкава-роспачны, рыкае.  
Праз столькі лет,  
Праз столькі зім  
Спадае светлымі радкамі.

І цішыні на іх дваіх,  
Ізадуменнасці хапала.  
А вадаспад на міг не ціх —  
І слухаў спеўны плач Купала.

Радкі з сасноварэбрых хат  
Да вадаспаду давыкалі —  
Валодаў Іматраархат  
Пячорамі, ледавікамі.

Пясняр валодаў сілай той,  
Што цемру досвіткам займала  
Над нематой,  
Над глухатой  
Грымотам  
Праглася абвалу.

Адчай ад сіверу кіпеў,  
Стагнаў у глыбах  
Гневу выбух.

Ляцеў у сумны вырай спеў,  
Крылом кранаў  
Прымоўкы Выбарг.

Маланак стыгнуць алаўкі.  
Іматра  
Стрыманаму краю  
Дасюль  
Купалавы радкі  
З акцэнтам фінскім вымаўляе.

### ***З грэкаў у варагі***

Выходзяць з-пад апекі  
Рэкі,  
Рунеюць руны,  
Днеюць сагі.  
Каб шлях згадаць  
З вараг у грэкі—  
Кіруйся  
З грэкаў у варагі.

Цікаўнасці лісіцы з нор  
Да  
Сцяжын вандроўніцкіх прыпалі.  
У маладых абдымках норда  
Успомні  
Аб паўдзённым пале.

Дамоў спяшаюцца чароды,  
Ты — за вясной,  
Дык не саромся,  
Калі падлётак жаўтароты —  
Сум  
Упадзе ў прыпол чаромсе.

Шлях распагодзь  
Усмешкай шчырай.  
За далягляды,  
За абсягі —  
Каб зразумець  
Крылаты вырай —  
Кіруйся  
З грэкаў у варагі!

Узносць не сытаму валлю гімн,  
Не варты варагі знявагі.  
Як раіць  
Анатоль Вялюгін,  
Кіруйся  
З грэкаў у варагі!



## ***Царква ў скале***

Рабіць хацелі бар,  
Але  
Не здзівіш барам фіна.  
І ўзнеслася  
Царква ў скале,  
Стаіць сабе  
Нявінна.

Каб не вісеў  
Грахоў груган  
І каб не ўпекла ў пекла,  
Зло мусіць адганяць  
Арган.  
Вядома, што электра.

Упёрся ў неба  
Медны коўш  
Скляпення  
Над галёркай.  
Хоць цішу тут  
Цягні, як смоўж,  
Хоць бітнікам галёкай.

Каб вазаком  
Са злых вазоў  
Нячысцік не аплютаў,  
Будзь з богам сам  
Без абразоў,  
Як настаўляе Лютэр.

Ды ўзняць не памагае  
Цуд  
Рэнтабельнасці шанцы.  
Тут ад пакут  
Прытулак,  
Тут  
Канцэрт змяняюць танцы.

Як ножкі юныя ўначы  
Пачнуць падлогу церці,  
На тлумны фэст сюды ўцячы  
Зайздросна мараць чэрці.

Авец аблудных не туры  
Ды заганяй ягнятак.  
І прычашчаецца стары  
Ля маладых сцягнятак.

Жагнацца будзеш,  
Рад не рад,  
Калі трасеш кішэні.  
А захаваецца абрад —  
Хрышчэнне й прычашчэнне.

І значыць, на агні ў смале  
Не тлець вам, лютэране.  
Царква ў скале,  
Вядома, ў шкле.  
І ўсё — як на экране!

## **У гасцях у цішыні**

Цішыня гаворыць за сябе!  
Уцякай ад шуму,  
Ян Сібеліус.  
На агеньчык ад завеі збеглыя,  
Ані падуладныя хвальбе,  
Гукі слухалі сябе ў журбе,  
І самоту слухаў  
Ян Сібеліус.

Зрубленая з хвойнай цішыні,  
Хата выкне да людзей сягоння  
І  
Незнарок бяровён не закрані,  
З лесавою памаўчы сімфоніяй.

Папярхаўся тэлефон званком,  
Праца часта бачылася з вынікам.  
У Айнолу  
Прэзідэнт з вянкам  
Прыязджаў з дубовым,  
Быццам з венікам.

А над студняй журавель усмяг.  
Ландышавы схіл  
Вятрам расхрыстаны.  
Рукавы дарог —  
Адчаю ўзмах —  
Цягнуцца да цішыні  
Турыстамі.

Хто асіп ад крыку,  
Ледзь сапе,  
Прагай славы,  
Як булён, забелены,—  
Хай прыпомніць,  
Што казаў Сібеліус:  
Цішыня гаворыць за сябе!

## **Вясна ў Суомі**

Бязозка выбегла з вады,  
Галінкай не паварухне,  
Перахітрыла халады,  
Стаіць сабе на валуне.

Настрой сур'ёзны разумеш  
І вочы радасці прымруж:  
Вунь мінскі трактар —  
Вораг меж —  
Аднаасобны цягне гуж.

На цвердалобым цаліку  
Не разагнацца земляку:  
Сядзяць заможна камяні —  
Аб'едзь,  
Прасунься,  
Абміні!

Пярэстабокія мяхі  
У канцах загона паляглі.  
Натужна рэжуць лемяхі  
Яшчэ ззалелья скрылі.

Чырванабокі трактарок  
Дакладна цягне баразну.  
Шпак,  
Абьякавы знарок,  
Ступае,  
Цешачы вясну.

Стаіць з чырвонаю страхой,  
Як падасінавік,  
Дамок.  
Услед за леташняй трухой  
Плыве асмужаны дымок.

І хораша на валуне  
Бярозцы ў роднай старане.  
Туман —  
Зялёны смог —  
На мох  
Спадае да азяблых ног...

## **Ідуць у суботу Хельсінкі**

*Валдысу Дарбіньшу*

Сям'я не трымае,  
І час трымае,  
Спагадныя да турыстаў эрыніі.  
Ідзём услед  
За маршрутам трамвая,  
Дакладней —  
Уздоўж трамвайнай лініі.

Да раніцы вольныя ад экскурсій,  
Глядзім,  
Як ідуць у суботу Хельсінкі.  
З вітрын  
Выкругляюцца грудзі спакусна,  
Спякотаі імпартнаі  
Грэюць персікі.

Са скуры лупяцца  
Крамы, крамкі  
Перад магазінамі універсальнымі,  
«Фіат», парасонік,  
Жалобныя рамкі —  
Усё прададуць  
Неабходнае самае.

Рэгуліроўшчыкі —  
Фікусамі ў вазонах,  
Якія ўбок для парадку адсунулі.  
Не спяць  
Зазывалы ўстаноў вясёлых,  
І дрэмлюць з трунамі  
Крамы сумныя.

Згадаў я параду без дай прычыны  
І з ёй валакуся,  
Як дурань са ступаю:  
«Не даганяй

Трамвай і дзяўчыну —  
Услед ідуць  
Нумары наступныя!»

Мы гарантаваныя  
Ад спакусы.  
Узростам парада бліжэй да Валдыса.  
Праходзім правільныя,  
Як Ісусы,  
Між добрым кавадлам  
І злой кувалдаю.

Напоўнены горад гулам прадонным,  
Марскою цішай,  
Цішай вясковаю.  
І тут заканчваецца раддомам  
Дзявочая вуліца  
Абавязкова.

Порт прадзеў  
Завушніцу якара ў мочку,  
Жартуе салёна  
Са шхунамі юнымі.  
Спадарожніцы нашы  
Ступаюць моўчкі:  
Са мной — Ушача,  
З Валдысам — Юрмала...

## **Як сталі чыгуннымі кавалі**

*Хельсінкі не адказваюць...*

Кувалды цяжкія ўзнялі  
Кавалі.  
З вясельным адчаем, чынна  
Удараць яны з-за пляча,  
Калі  
Па горадзе пройдзе дзяўчына.

Спадзеўкай марнай  
Сябе звялі,  
Чакаюць халасцякі заядла.  
Чыгуннымі сталі ажно  
Кавалі,  
Пазелянела кавадла.

Аднак,  
На каго віну ні валі,  
Наіўнасць цнатліва пытае:  
Кувалды  
Ці тыя ўзнялі кавалі,  
І вуліца тут ці тая?!



## Саўна

Mens sana in corpore sano —  
У цэле здаровым здаровы дух.  
Менш, сонны самы, корпайся ў саўне,  
Згадай пра сані, пра рух завірух!

Чытач,  
Будзь цярплівы, як фін,  
І не лайся.  
Не толькі аб тым расказаць хачу,  
Як хвошча венікам  
Фінская лазня,  
Аж гаем пахнуць зоры ўваччу.

Тут на ляту  
Кропля перасыхае,  
Міг — і ўспыхнеш, як той херувім!  
Здаецца,  
Навокал палае Сахара  
І тры Сахары ў табе самім.

Нібыта боты абуў  
І ў халявах  
Насыпана жару са шчодрых саўкоў.  
Смутлеюцца,  
Як на курортніцах млявых,  
На сценках сасновых  
Радзімкі сучкоў.

Да саўны далёка ўсім апраметным,  
Калі яна злосцю распаліць сябе.  
Тут дух  
З філасофскага  
Стане канкрэтным —  
Ён джаліць,  
Ён смаліць,  
З ног валіць,  
Сапе...

Здаровы дух!  
Ды вясёлае самае,  
Што я з маленства знаёмы з саўнаю:  
Мне цёпла было,  
Як таму цвыркунку,—  
Я ўсіх пераседжваў  
На лютым палку.

У снег выляталі мы  
З саўны гарачай,  
Перахітрыўшы бацькоўскі канвой,  
З вярбы пахілай  
Над рэчкай Ушачай  
Давалі нырца,  
Як у вір галавой!

Здаровы рогат  
Ваколле палохаў.  
Мог бачыць, драўляны тады, райком,  
Як члены райкома  
Ныралі ў палонку  
І сам ваенком  
Нырцаваў галяком.

Хто ў саўне не быў,—  
Калі ласка, ва Ушачы,  
Тут лазня канкрэтна вам растлумачыць  
Тэорыю духа

І практыку веніка —  
Лагоднага гаю злога пляменніка.  
Смялей прадзірайся ў захмар'е пары,  
З палка ў раку,  
З ракі — на палок.  
Знянацку сюжэт паваротам ашпарыць  
І ў проламцы —  
Эпілог!

## **Змак у горадзе Турку**

За стагоддзе  
На паўметра з гакам<sup>1</sup>  
Змак разам з востравам  
Расце.  
Мост равам  
Ужо сваё адгакаў —  
Знік, перакідны, па прастаце.  
Турку —  
Ад таргоў імя ў старога,  
Слова з'іншыў —  
І канцы ў ваду!  
Рэстаран  
«Бычыная дарога»  
(Наўгародды гналі чараду).  
Капыцілі шлях  
Гадоў чароды.  
Хвалі  
Не вярталі караблі.  
А ў царкве пад столлю  
Плыню згоды  
Двайнікі свяцонья  
Плылі.  
І плылі літанні  
За вяртанне  
Караблёў з разгневаных дарог.  
Толькі за снягамі,  
За вятрамі  
Тых малітваў бог  
Пачуць не мог.

Зглухлі ў глеі  
Даты і падзеі.  
А над стылай столлю  
У царкве,  
Уваскросшы мройліва з надзеі,  
Карабель за караблём  
Плыве...

---

<sup>1</sup> У гаку —10 см, бо 60 см не ўкладваюцца ў рытм верша (заўвага аўтара).

## **Фінка**

Гоначай пльве машынай  
Малагабарытачка.  
Кліпсы з лёзаў.  
І на шыі  
З суперсталі брытвачка.

Выстай  
Тут перад агністай  
Рудкай ці бландзінкаю!  
І пытальнік разagne  
Ў клічнік перад фінкаю.

Ува мне  
Ці не  
Ўва мне,  
Чую, нешта дзынкае.  
Нешта дужа тахкае.  
Блага стала з галавой,  
Стаў асфальт муравой  
Мяккаю.

Хлопец крыламі лапоча,  
Быццам певень,  
Ные.  
А яна й глядзець не хоча,  
Выдаюць цікаўнасць  
Вочы  
Сексуальна заклапоча-  
н  
ы  
я.

Ёй каб што, калі загінеш.  
Сумны старт — самотны фініш.  
Позіркам, як брытвачкай,  
Жахнула:

— Are you a Finish?<sup>1</sup> —  
Гэткай з Тэмзы брыгачкай.

Чую, нешта задрыжэла,  
З галавою паблажэла,  
Зарыжэла  
Уваччу.  
Хочацца і колецца!  
Боязі — ніколечкі!  
Смешны, адказаць хачу:  
— Я сусед,  
З-пад Полацка...

Ланцужок залаты,  
З суперсталі брыгачка.  
Як не фін —  
Не гні фінты!  
Што там марна блытацца!

Думкамі адно гарнуся,  
Закрычаць хачу:  
— Га-ну-ся!  
Я ж не пан той, сэр ці...  
Сам сабе сказаць баюся,  
Як жа я дамоў вярнуся  
З фінкаю  
У сэрцы?!

---

<sup>1</sup> Вы не фін? (Англ.)

## **Кароўка-багоўка**

Ля гатэля «Алімпія»,  
Як на шчасце падкоўка,  
З неба выпала  
На асфальт багоўка.

Папулярна-пярэстая...  
Экспартная ўпакоўка...

Што за луг цябе пеставаў,  
Кароўка-багоўка?

І цяпер каля Вечалля  
Просіць голас малечы мой:  
— Паляці на неба,  
Прынясі мне хлеба,  
Чорнага ды белага,  
Толькі не гарэлага!..

З'еў бы зараз гарэлага,  
Чорнага, смачнага,  
Проста з бохана цэлага,  
З печы матчынай,  
Таго, што акрайцамі  
Наразаецца,  
Не эрзаца,  
А хлеба зайцавага!

...Хата  
Звінела ад смеху,  
Ад баравога шуму —  
Тата  
Прыехаў  
З руму.  
Са снегам свята  
Ступала на ганак з ночы.  
Прасіў загадкава тата:  
— Расперажы, сыночак!..

І ў завіруху запас сухі,  
Нібы толькі з печы,  
Гарачы,  
Выскокваў у бацькі з-за пазухі  
Вастравухі зайчык —  
Акрайчык!

Дзе на небе твая бакоўка?  
Ляці, кароўка-багоўка!

## ***Вясёлая карчма***

Прыказка ляціць тарчма  
З весялосцю ў згодзе:  
А дзяўчына, як карчма,  
Хто захоча — зойдзе!

Хай сабе развага кпіць  
Нуднаю назолай:  
Галаву згубіць, як піць,  
У карчме вясёлай!

Пакуль цэлая яшчэ  
Галава на карку.  
Надта ж страшна,  
Што ўцячэ  
Са спакусай чарка.

А калі ў карчме не піць;  
То якой карысці?  
Піць, каб галаву згубіць,  
І з карчмы не выйсці!



## **Скандынавія—**

*хмарка*

ў імгу зняверана з тропу  
збілася  
і сінее на сіверы;  
*авіямарка*  
на рагу канверта Еўропы;  
*завея,*  
што гоніць дадому выраі...

## ***Таямнічы чытач***

Каралеўская бібліятэка,  
Дзе сабраны ўсе фаліянты  
Ад  
Ветхага запавету  
Аж да новага веку  
Са скрупулёзнасцю  
Залішняй дат.

Стаяць,  
Пакладзіста выгнуўшы спіны  
Пакорлівасці валы —  
Стабы.  
Святла скупого  
Струмень няспыныны,  
Нібы прабіваецца  
Ён з-за скалы.

Тыя ж  
З вугластымі спінкамі  
Крэслы,  
Што стаялі  
Семдзсят год назад.  
Здаецца: планету  
Не біла, не трэсла,  
Не калаціла,  
Як восеньскі сад.

Змяніўся каторы кароль  
Па ліку?  
Абрасло  
Радаслоўнае дрэва карой.  
На карабках з цукеркамі  
Для прыліку  
З каралевай красуецца  
Чарговы кароль.

Вядома,

Някепская ў караля  
Бібліятэка асабістая,  
Дзе точыць гербы  
Цікаўнасці тля  
І шпак самаспазнання  
Высвітвае.

Каралеў, бадай,  
ЭВМ не зблытае:  
Адзін крыважэрны,  
Другі — хітрэй.  
Бібліятэка каралеўская  
Яшчэ знакаміта  
Сціплым подпісам  
John Frey.

У кнізе наведвальнікаў.  
На пачатку стагоддзя  
Чытач небяспечны  
Сюды заходзіў.  
Стол пры ўваходзе,  
Першы — налева.  
...Дыханне таіў  
Каралеўскі Стакгольм,  
Калі радкі  
Нестаёнага гневу  
Пісаў ён,  
Бунтоўны выгнаннік,  
З тугой.

Ад гэтых радкоў  
Свет стары ліхаманіла.  
Яны каралеўскую ўладу  
Узрывалі,  
Як дынаміт.  
Іхнюю выбуховую сілу адчулі  
Амерыкі і германіі,  
Іх зарад невычэрпны дасюль,  
Ды на міг,

Адпрэчыўшы гідаў апеку,

У маўкліваці ўдзячнай  
Застыць хачу,  
Увайшоўшы ў Каралеўскую бібліятэку,  
Што дала спакою хвіліны  
Уладзіміру Ільчу  
На пачатку  
Яму падуладнага  
Веку.

## ***Шведскі нейтралітэт***

Так,  
Швецыя не ўдзельнічала ў вайне,  
А гэта дробязныя дэталі:  
Быў кожны чацвёрты,  
Што біў па мне,  
Снарад  
Са шведскае сталі.

Так,  
Швецыя толькі на сейфах сваіх  
Сядзела ўстурбочана, як квактуха,  
Ды выбухі правярала на слых —  
Здалёку  
Снарады ірвуцца глуха.

Чацвёрты кожны снарад —  
Не след  
Маркоціцца ад напаміну.  
У Беларусі,  
Пасведчыць свет,  
Чацвёрты кожны загінуў.

Вуллі з залатым узяткам гулі,  
Трашчалі шведскія крамы.  
Вулканам! на маёй зямлі  
Жывыя ўздыхалі ямы...

Так,  
Швецыя толькі прытулак тым  
Дала,  
Хто ўцёк ад расплаты.  
Пакуль над Еўропай  
Развееўся дым,  
Жыла бесклапотна-багата.

Яны,  
Што ям панарылі шмат,

Сумелі і тут злаўчыцца —  
Аўчарак водзяць на праменад  
Бульдожыстыя злачынцы.

Як будуць бегчы,  
Не чуючы ног —  
Нячысік з пекла,  
З раю анёлак,—  
Папрсяцца і яны, далібог,  
На цёплы шведскі пяколак.

Хай іншыя з порахам  
Тэт-а-тэт,  
У Швецыі нервы ў парадку.  
Шануе  
Шведскі нейтралітэт  
Прыбытак,  
Прыкідку,  
Прыглядку.

## ***Забыты сняданак***

Ад лысін светла, як ад праталін,—  
Уласную можна забыцца дома!  
У рэстаране атэля «Партален»  
Усё ядома!

Сурвэткі інеюць, як толькі з марозу.  
Рахунак вылечыць ад склярозу!  
Заказвай сабе на любую суму  
Усмешак, суму...

Раптоўна гурба з белай спіною  
Сагрэла вясновую халадзіну:  
Дыміцца бульба перада мною,  
Як з успаміну!

Так бульбінка кожная абабрана,  
Здаецца, не кроілі клубні на ежу —  
На карце абводзілі контур старанна  
Дзяржаўных межаў.

Дыхнула пара дрыўмі сырымі:  
Зноў бульбу чысціць  
Мой нож таропкі,  
Спадаюць нервова карункамі ў дыме  
У кош цяробкі.

На досвітку мама пайшла на працу —  
І з комінаў дым ахінае Ушачу.  
Не хочучь дровы ў мяне разгарацца —  
Ад дыму плачу.

Нам з мамай — бульба,  
Цяробкі — Лысоні.  
Да нас здалёку ідзе сняданак.  
Мне распагодзіў «Партален» сёння  
Забыты ранак.

За дзівам дзіва — адкуль самабранка?  
На баравіне выспела лета!  
Тлумачу, каб знала  
Суседка-армянка:  
Брусніцы гэта!

Да бульбы брусніцы?  
Адменны сняданак!  
Зязюльчын мох,  
Ад брусніц сузорся!

...Хіба ад нясмеласці меў я румянак  
Ды быў пры форсе.

У нас далёка да сырадою.  
Парохвае хлёў суседскі нявінна.  
І трапіў тады, як на ліха тое,—  
На свежаніну.

Худнелі скваркі на лютай патэльні,  
У тлуку гарачым бульба рудзела.  
Суседзі якраз за сталом пацелі  
Асалавела.

Мяне цягнулі за стол,  
Насядалі:  
«Скароміна ваша клымае з кульбай!»  
Пярэчыў:  
— Не поснае ў нас сняданне —  
Брусніцы з бульбай!..



## **Пегас і чалавек**

*Пад небам музея Мілеса  
ў Стакгольме*

Ты паспрабуй угавары  
На міг спыніцца час.  
Гаворыць з зорамі ўтары  
І моліцца Пегас.

І мараю не прыручай,  
Не запыняй абрыў,—  
Ён над табой,  
Ён твой, адчай,  
Які ты сам стварыў.

Крыляе горды,  
Як дакор,  
Непадуладны дню,  
Губамі ловіць прысмак зор  
І грывай — вышыню.

Зямля —  
З пластамі змроку  
Штрэк,  
Дзе цесна мітусні.  
Імгненне ловіць чалавек —  
Пушынку з далані.

Яны ад свету да святла  
Лятуць.  
Яны былі.  
Ёсць лёгкі дотык да крыла  
І напамін зямлі.

## **Гальфстрым**

На лета Ледавіты  
Глядзіць маржом старым,  
Але таленавіты  
Пабочны сын  
Гальфстрым

Хварэе рэнесансам —  
Стыль айсбергавы прэч!  
Ён спёкай пранізаўся —  
Старэча, не пярэч!

З марозавых кладовак  
Раптоўна холад знік.  
Як нейкі там Людовік,  
Быў зрынут ледавік.

Як плёнка, праявіцца  
Спяшае пlynь нястрым-  
ная.

Бруіцца  
Гальфстрым,  
Гальфстрым,  
Гальфстрым...

## **Вясна ўзяла аблогай замак**

Кусай сябе за локаць,  
Але вясне — кашцы.  
Цвіце ля замка лотаць,  
Жаўцеюць дзьмухаўцы.

Як з рыфмай пачатковец  
У мройным тумане,  
Вагаецца ядловец:  
Цвісці яму ці не?

Мне Ветрынам  
Ветэрна  
Гучыць і лапчыць слых.  
З азёрнага канцэрна  
Дазволу на ўскалых  
Не атрымала, пэўна,—  
І роўнядзь без бруйка.  
Русалка-каралеўна  
Смяецца з астраўка.

Яна ў касцюме пляжным,  
Вільготная яшчэ.  
І ў позірку вальяжным  
Вадзяніка ўрачэ.

Рулон бліскучай фольгі  
За небасхіл вадзе.  
Не адчуваюць вольхі,  
Што ножанькі ў вадзе.

Ідзе пачатак лета  
У замак,  
Што кароль.  
Сівых вякоў сакрэты —  
Як шашаль пад карой.

Кусман бы сала ладны  
Усторкнуць на лавец,  
Каб у агні  
Баладна  
Патрэскваў ядлавец!

Няхай прабачыць замак  
Сялянскі мой замах.  
Да хмар далёкіх самых  
Дайшоў бы дымам смак!

## ***Па дарозе «Еўропа-4»***

Бы ўнукаў-робатаў у свет  
Праводзіў,  
І цяпер адзін  
Застаўся пры дарозе дзед —  
Дазорца колішніх хацін.

Стаіць пан Жах,  
Пан Гнеў,  
Пан Смех —  
У трох абліччах важны пан.  
Каструля прыкрывае плех,  
З масніц расклечаны жупан.

Аслупянела галава,  
Адзервянелі рукі,  
Дзед  
Глядзіць, як злагада-ўдава  
Прэч падалася —  
Стыне след...

Ці ад турыстаў-вераб'ёў  
Загон вартуе смешны дзед.  
Ды час яго давер абвёў —  
Гудрон за горла ўзяў кювет.

Аблокам перыстым прастор.  
Вясна, блакіт не эканом!  
І цягне нарастам з азёр  
І ўвечарэлым туманом.

Згадаўся ў ліпах сельсавет...  
З вайны ледзь выжыла зямля...  
Там у трафейнай касды дзед  
Стаяў,  
Ячменны дзед — з куля.

Я з танцаў з Ліпаўца да Ёшач  
З дасвецця —  
Помніць цішыня! —  
Два кіламетры, як той драч,  
Ішоў з дзяўчынаю да дня.

Пра клопат маладых часін  
Згадаў экстравагантны дзед —  
Дзед Спех,  
Дзед Сум,  
Дзед Успамін —  
Вясёлы ў трох абліччах дзед...

## ***Стыпендыяты вуліц***

Вясёлага хапіла  
Чагосці,  
Бо ўсю ноч  
Вясёлая хіпіня  
Танцуе басанож.

Брук  
Пяткі бугаркамі  
Казыгча,  
У імгле  
Дрыжыць усмех гаркавы  
Ў неонавым святле.

Хай злосцю касавурыць  
Паліцьці лыгчы —  
Стыпендыяты вуліц  
Збіраюць на харчы.  
Канкрэтней за падручнік,  
Дзе стыне лічбаў жар,  
Прафесар голад вучыць:  
Дзе грошы, дзе тавар.

У мовах дасканаласься:  
— Хаў ду ю ду!  
— Мерсі!  
Турыстам міла скалься —  
Спявай,  
Скачы,  
Прасі!

Не дужа патурае  
Спагадаю сляза —  
Цямнее ў футарале  
І стыне драбязя.

Свет бачыцца, магчыма,  
Як шчасцю гімн,

Другім —  
З адкрытымі вачыма  
І кашальком тугім.

Але адным запалам  
Не зрушыш капітал.  
Студэнты ўсім кагалам  
Пяюць.  
Не спіць квартал.

Хтось біблію гартае,  
Бярэ на боса нож.

Вясёлая гітара  
Танцуе басанож.



**Адносна парнаграфіі  
ў Швецыі**

Дэталі і падрабязнасці —  
Дробязі,  
Бо людзі ў прынце — ўсе  
Бязбожнікі.  
Калі забываецца,  
Як што робіцца,—  
Напомняць  
Наглядныя дапаможнікі.

## Рулетка

Прынадаю прынадзіцца,  
На выйгрыш кюне ўпарты.  
Усе  
Крыху лунацікі  
У Луна-парку.

Як з пліскаю-стрыгнаткаю,  
З каханкаю жанацік  
Мчаць,  
У натоўп загнатыя,—  
З лунаткаю  
Лунацік!

Цягнік твайго дастатку  
Кульнецца пад адхон,  
Далучышся да статку  
Паслухаць звабны звон.

Хутчэй кідай манетку,  
У тлумным забыцці  
Рыпучую рулетку  
Знадзеяна круці.

Каб шэнціла ў рулетку,  
Як змоўцу ў адкрыцці,  
Удачу-сегалетку  
Бяры,  
Як цыгарэтку,—  
Раз'юшана круці!

Звон у крыві,  
Пал у вачах  
Каб не ачах —  
Ірві  
Рычаг!

Ступай на пруг!

Як пры сяўбе,  
Рух—  
Ад сябе  
І на сябе.

А іншым залаты ручай  
Цячэ зімой і ўлетку —  
Крутнулі б,  
Каб знайшлі рычаг,  
Планету,  
Як рулетку.

Тут нервачкаў канацікі  
Ад мамы да падлетка  
Трашчаць у лунацікаў.  
Грыміць рулетка!

## ***Гадзіна пік***

Як пікавая дама,  
Гадзіна пік  
Адзіным выйсцем прама  
Зайшла ў тупік.

Не затрымаць патопу,  
Натоўп аглух.  
Рух загатаў Еўропу,  
Віруе рух.

Як лівень!  
Ён з вядзерца  
Не звык рыдаць.  
Еўропу давядзецца  
Зноў выкрадаць.

Развагу выбівае,  
Як з косткі шпik,  
І з часу выбывае  
Гадзіна пік.

Запэўніўшы трывогі,  
Гул занямог:  
Не чуюць крокаў ногі,  
А крокі — ног.

Свайго не ўчуўшы крыку,  
Згубіўся шпik.  
Яна спакою ў піку,  
Гадзіна пік!

## ***Сакура цвіце***

Ружовая яшчэ ў сваіх намерах,  
У першародна ўздымленай цнаце  
Па скамянелых  
Цьмяна-шэрых скверах  
У Гётэборгу  
Сакура цвіце.

Нібы скульптуры збеглыя з поп-арта,  
Застылі ў порце  
Краны, караблі.  
На шпілях кірхаў  
Сочаць пеўні ўпарта:  
Нябёсы распагодзяцца калі?

Адзіная не гасне свечка —  
Крона<sup>1</sup>  
Схаваў красу ў музеях Гётэборг.  
Здзіўленне  
Думае сабе мудрона:  
Яшчэ паспеем з козамі на торг.

Пра тое,  
Што жылі тут колісь готы,  
Напомніць гід.  
А з вуліцы Вітрын,  
Напяўшы беспамерныя калготы,  
Зазыўна клічуць ногі ў магазін.

Застыг, як незакончаная фраза,  
Сцвярджае,  
Разагнуўшы пальца склюд,  
Свой горад заснаваўшы,  
Густаў Ваза,  
Што клад схаваны менавіта тут!

Тавараў для заказу

---

<sup>1</sup> Слова «крона» мае ў шведаў тры значэнні: манета, карона, свечка.

Да адказу  
Напхана ў кожнай краме ў жываце.  
Ці заўважае збранзавелы Ваза —  
У Гётэборгу  
Сакура цвіце!

## ***Шведскі стол***

Рыштунак для каўбоя,  
І валідол, і тол:  
Усё перад табою,  
Бяры сабе любое,  
На тое —  
Шведскі стол.

Хадзіць у лес, баяцца  
Ваўкоў — не крымінал.  
І лірык лесбіянцы,  
Як зайцу стоп-сігнал.

Секс-фільмы — не раскоша,  
Сябе не агарошвай,  
Даволься, імпатэнт,  
Прадай жа ім патэнт,  
Хто мае  
Жменяй грошы,  
І грошы і да грошай,  
Як дарагі кліент!

Ураз падымуць тонус —  
Ад сорвісу хмялей,  
Цягні, нясмелы, крону з  
Кішэні ўсё смялей!

Кіруйся на рэкламы,  
Як на пабойню вол,  
Усмешкі важ на грамы,  
Канкрэтна клічуць крамы,  
Секс-драмы,  
Бойні,  
Храмы,  
Пераканайся —  
Самы  
Багаты  
Шведскі стол!

Тут знойдзеш працу недзе ж,  
Дабрак — багаты свет!  
Сюды наняцца едзеш —  
Купі назад білет!

Не гэткі даўні продак —  
Знайшоў жа Нобель сродак,  
Каб зрушыць неба й дол,  
Ёсць кніг гара крутая,  
Лухта — замінка тая,  
Што мала хто чытае.  
Шыкоўны  
Шведскі стол!

Як прэса, ўправа, ўлева  
Тэлеэкран глядзіць:  
Ці хутка каралева  
Павінна нарадзіць?

Млын прапаганды знатны  
Дае любы памол.  
Плыве па моры нафта —  
Бяры, але не надта,  
Бо не бясплатна  
НАТО  
Пільнуе  
Шведскі стол.

Твой, як на джынсах лата,  
Бюджэт —  
Шыкуй цішэй!  
Пайшла ўгару зарплата,  
Падатак з ёй — вышэй!

І долю — качку шэрую —  
Сам выбірай, сакол.  
Сагнаць любое чэрава  
Абедам ці вячэраю  
Ён гарантуе мераю  
Ашчаднай —  
Шведскі стол!



## **Анёлак з гадзіннікам на руцэ**

Адкрыла, прызнала яго Амерыка,  
Пасля пазнала радзіма яго.  
Купляла, флегматыка і халерыка,  
Амерыка,  
Ды не купіла ўсяго.

Рыпеў Новы свет,  
Як паркет надраены,  
А ён, прызнаны сваёй тугой,  
Штогод вяртаўся  
Да роднай ускраіны  
Са скарбам — на права адліўкі другой.

Дух Мілеса  
Вылез праз рожкі нячысціка.  
Вачыма, як Азія,  
Зайздрасць, вузей!  
Над небам адкрытым  
На ўскраіне сцішанай  
З Амерыкі  
Гоніць турыстаў музей.

Вяртае пашану,  
Дадому плыве рака.  
Цяперака  
Золата менш у рацэ.

Смяецца фантану  
Двайнік твой,  
Амерыка,—  
Анёлак з гадзіннікам на руцэ.

**Спецыфічна шведскі  
дождж**

Каб дождж падаткаў  
Цябе не дастаў,  
Такога не купіш нідзе  
Парасона.  
Схавацца, ўцячы —  
Ні страхі, ні падстаў.  
Без просьху  
Лупіць штодзённа  
Сцюдзёны.

Усіх прабірае  
Наскрозь, аблажны,  
Зірні, ў негрыцянкі  
Свецяцца пяткі.

Ці не таму адбялелі яны  
Што заплаціла  
За пяткі падаткі?..

## ***Натуральнае толькі адно***

Хімія — быццам той грэх павальны  
Рэклама — без выходных дзён,  
Без рамонту!

Капронавыя канвалі,  
Капронавыя рамонкі.

Капронавыя буслы  
Капронавых носяць дзетак.  
Сабака капронавы  
Злы  
На капронавы брэша ветах.

Капронавая  
Халодае  
Раса на ілбе піжона.  
І птаства ўсяго мелодыі —  
У вантробе магнітафона.

Капронавай кожнай рэпліцы  
Дай сінтэтычную зноску.

Электрасвечкі цепляцца  
З пахам велікоднага воску.

Кантора натарыяльная  
Удзячна капронавай сведцы.

І свечка шведцы,  
І шведка свечцы  
Падміргваць стараюцца.  
Дзе сінтэтычная,  
Дзе натуральная?

З грашыма — што вока пабачыла,  
Купляй, душа маладая!  
Ікластая мара сабачая

З сінтэтыкі костку глыдае.

Відаць, не стаяў бы крык такі  
На секцыях паэтычных,  
Каб для электроннай крытыкі  
Падкінуць радкоў сінтэтычных!

Краіна капронна-нейтральная  
Практычнасцю ўсё дабіла.

Адны  
Сапраўды натуральныя  
Дзякі,  
Наркаманы,  
Дэбілы.

## **Над усім дабрабыт!**

*...усе вакол гандлю, бо шведы —  
матэрыялісты.*

Тлумачыла гід

Ад цябе анічога не патрабую,  
Я тваёй сыгасці не патурбую,  
Швецья.  
Хай табе жвачка жвецца і  
Адрыгаецца і ўяўляецца рай,  
Хай думаецца, нібыта  
Ўсе жывуць у імя дабрабыту і збыту.

Не дакарай,  
Калі я крыху  
Пыху тваю абражу,  
Не заўважу,  
Як ты дапала да місы.  
Магчыма, прыслеп ад рэкламнага шыку,  
Ды мне на карце твае абрысы  
Нагадваюць дужа шынку,  
Якую ўсторкнулі на протар інтрыг  
І вэндзяць марудна  
На залатым агні.  
А ты сябе ахіні  
Туманом уладанняў старых!

Хай пахне ў Еўропе смажаным,  
Табе не важна,  
Цябе нічога не тычыцца,  
Бо ты маралістка,  
Матэрыялістка практычная.  
Незалежна падвешаную  
На агульным рынку  
Таргуюць пацешна  
Тлустую шынку,  
Мяркуюць: дабавіць якіх бы спецый...  
Ды  
Гэта цябе не хвалюе,  
Дабрабытная Швецья!

## **На скрыжаванні ў рай**

А эскалатар натоўп глытае.  
Падземны горад —  
Як тагасветны.  
І цягне жылы з электрагітары  
Сектантка псалмамі  
Сучасных заветаў.

Пастаўлены  
Мікрафон хвараваты.  
Талерка пустая  
Для ахвяраванняў.

У век няшчаднага лазера  
Спяваць недарэчна лазара,  
Калі над каронамі  
І над тронамі  
Павісла канкрэтна  
Бомба нейтронная,  
Як меч дамоклаў.  
Планеце хапіла болю —  
Уволю  
Крывёй намокла!

Вядома,  
Свабода веравызнання,  
Магчымасць за дзверы выгнання  
З завода,  
З канторы.  
Сягоння табе ад працы свабода,  
А заўтра хто на чарзе,

Var sä got!<sup>1</sup> —  
Запрашэнне ў рай  
Выцвітае з адчага.  
Як ні рай,  
Ніхто яго не прыкмячае.

---

<sup>1</sup> Калі ласка! (Шведск.)

Залыгаўшы клопатаў чараду,  
Спяшаюцца ўсе,  
Іх не возьмеш на ўсхліпе.  
Адрынуўшы ўмоўнасці,  
Як бяду,  
Ледзьве не на хаду  
Множацца хіпі.  
Брылі над ілбамі  
Пазаламалі.

Жыццё — жыццём,  
А псалмы — псалмамі!

## **Нафталін**

Я захварэў калі,  
Адкуль трызненне хворае?  
Ці гэта ажылі  
Падручнікі гісторыі?

Хоць трэсла свет,  
Як сад,  
Не ўсё гніллё нападала.  
Дзе ні спыні пагляд —  
Паны,  
Панкі з падпанкамі.

Дажыў да нашых дзён  
Буржуй —  
Мурло ружовае,  
Есць ананасы ён  
І рабчыкаў дажоўвае.

Час — грошы, грошы — час.  
Учэпістая формула.  
Світае каля кас,  
І ў сейфах —  
Неба зорнае.

Мая, маё, мае —  
Скланяй сабе,  
Канай сабе.  
Для публікі — фае,  
На сцэне —  
Бог фінансавы.

Тут нафталін такі  
Трывала-моцна-ўедлівы,  
Што часу скразнякі  
Еўропу не даветрылі.

Ані праб'е імжу



Неон рэклам паслужлівых.  
І досвітку —  
Паслу жывых —  
Кажу:  
— Глушы імшу!

Турысцкі тэрмін свой  
Выносіва адужаю.  
Хіжэ ноч савой.  
Ірву каўнер —  
Удушліва!

## **Змена варты**

Футбол — увушшу,  
Хакей — уваччу.  
Спартыўны шал  
З бізуном прыгонніцкім.  
Няўжо неўцярпелася Караткевічу  
Дапяць аж сюды  
З сюжэтам прыгодніцкім?!

Ці гэта мясцовыя кінааматары  
Здымаюць фільм  
З каралеўскай вартаю:  
Як хмары,  
Мядзведжыя шапкі калматыя,  
Яшчэ натуральныя, ўвагі вартыя.

Тут зámкі на палях,  
Паточаных шашалем,—  
Вада знікае,  
Як і дынастыя.  
Няйначай, кіношнікі нас уважылі —  
Не бутафорылі сцэны  
Да нас тае.

Цякуць каналы ў старым Капенгагене  
Класічнымі лініямі паралельнымі.  
Даніна экзотыцы ёсць,  
Каб не ганілі  
Турысты Данію  
З каралеваю.

Традыцыя ўпарта  
Ходзіць са званнямі,  
Гусцей чырванючы абдупленай цэглаю.  
Час змены варты  
Гадзіннік вызваньвае,  
Які адстаў  
На стагоддзе цэлае...

## **Зялёныя каралі**

Ці ў вяльможнай позе ўлянелі,  
Ці ад злосці пазелянелі  
Тазамі меднымі  
Таўстазадзя каралі —  
Чалавечай камедыі  
Акторы бяздарныя?  
Адзагавалі,  
Адуладарылі,  
Адраўлі!

Вунь ён пльыве  
Над плошчай дварцовай,—  
Амаль што зямляк мне,—  
Карл XII.  
У бронзавай галаве,  
Зразумела,  
Нешта заела  
І не спрацоўвае  
Памяці дэтанацыя.

Не толькі  
Адна Лясная  
Пра наша «зямляцтва» знае.

У школьны музей бронзу б гэтую  
Школьнікі  
Адшаравалі б да бляску  
Саколіка!

Жвіру здаўна ў Беларусі  
Многа,  
Глухога —  
Для забывання  
І для шаравання —  
Рачнога!

Зелянеюць кусты,  
Распускае лісты акацыя.

Зелянеюць манархі —  
Болей няма распускацца як!  
Усё ў мінулым!  
Глядзяць з тугою...

Стакгольм,  
Перапоўнены гулам,  
Іх не затрымлівае ў паглядзе —  
З успамінамі няма калі ладзіць!

Самадзяржаўцы-самазаржаўцы  
Зялёныя ўсе.  
Дарэмна не пратрасе  
Свой дабрабытны азадак,  
Іх не адшаруе ўдзячны нашчадак,  
Бясплатна не зробіць ласку.  
Адзін тут занятак  
Не назаліе —  
Драіць долар да бляску.  
Пажадана —  
Не ўласнымі мазалямі.

Прынамсі, наіўнымі былі яны,  
Калі  
Не ведалі доларавай цаны  
І не ўяўлялі ягоную  
Сілу шалёную,  
Карацей,  
Зялёныя каралі.

## **Урок фізікі**

Хоць школы амаль не відно  
За працай, за тлумам, за даллю,  
На лета — ды не а дно! —  
Даўно атрымаў заданне.

Палёжку даю плячу,  
Ляноце сваёй натураю,  
Са страхам гады лічу,  
А фізіку паўтараю.

Чулейшы да непагод  
Раблюся,  
Як дзень асенні,  
Мацней адчуваю штогод  
Зямны закон прыцягнення.

Гадоў маіх лёгкі клін  
Удалеч ляцець прасіла  
Цікаўнасць да іншых мясцін —  
Адцэнтрабежная сіла.

Што круціцца ўсё шпарчэй  
Зямля ў несупынным руху,  
Адчуў я адчаем вачэй,  
За дзверы выгнаўшы скруху.

Да лесу,  
Дзе плача жаўна,  
Да рэчкі, да мілага схілу  
Шчыльней прытуляе здаўна  
Дацэнтрабежная сіла.

Завецца скразной баразной,  
Дзе радасць твая ўскаласіла,  
Тугой  
Па радзіме адной —  
Дацэнтрабежная сіла!

## **Аер**

Знаходжу ўраз  
На карце Полацк.  
Вітаю, SAS<sup>1</sup>  
Твой росчырк-поласк!

Хаця б аб час,  
Як аб прыступак —  
Не збіць абцас,  
На хмарах тупнуць!

Навошта прах  
Аэрафлоту.

...Увагі праг  
Аер у слоту.

Я слаў сяннік  
З аерным зместам,  
Змрок слаўся, нік  
З туюй сумесна.

У цішыні  
Той міг усё мог.  
Аер, шумі  
Да новых сёмух.

Зямля — як под.  
Хлеб — на аеры.  
Аэрафлот,  
Ці маеш нервы

Гудзе ў касцях  
Вясёла стома.  
Нага ў гасцях,  
А вочы дома!..

---

<sup>1</sup> SAS — Скандынаўская авіякампанія.

\* \* \*

За мару сяўбы  
І за хмару журбы  
Я ўдзячны Радзіме і ў момант любы  
Быць лёгкім хачу на паміне —  
Гатовы ў падпасах хадзіць я, абы  
Не пасынкам быць на чужыне!  
Сцяжынай ласкавай у палыне,  
Нясмелай зоркай у тумане,  
У веснім цудзе,  
У касмічным гудзе  
Радзіма будзе  
Жыць без мяне,  
Мяне без Радзімы  
Не будзе!

## ***Via Lactea***

---

### ***Viva***

Няхай планета крутаклуба  
Пакручваецца ў туманах.  
У Кубы да жыцця рахуба!  
П'е Куба волю  
Прагнагуба.  
Хадзіць не хоча ў лахманах.

Шукай, найўнасць,  
Нэсі недзе,  
Што вымерла, як дабрыня.  
На трысняговым кантынентце  
«Не!» — Куба заявіла нэндзе.  
Да твару Кубе ўсмешка дня.

«Не!» — кажа ўпэўненасць глыбінцы,  
Зручней садзіцца на куце.  
Гнеў над мацерыком клубіцца.  
Чорнагаловыя кубінцы,  
Як мак,  
Што чырванню цвіце.

Стагоддзяў кроў  
Не ўсмокча згуба  
Хлуснёй газет, як прэс-пап'е.  
І словам выбуховым  
Cuba  
Прыбой —  
Барбудас белазубы —  
Ў амерыканскі бераг б'е.



## ***Пытанні з крыла самалёта***

Радасць варушыць плячыма  
Выраі кліча сюды.  
Ці аблачыны спачылі,  
Ці зацвілі сады?

Шэпчаца каранямі  
Рэчышчаў гай без галля.  
Сцягі зарой набрынялі  
Ці чырванее ралля?

Пальмы  
Далёкай скрухай  
Прывідна свецяць з імглы.  
Спёкай  
Ці завірухай  
Выбеліла ствалы?

Дужа да твару небу  
Ранішняя смуга.  
Гэта трыснёг рунее  
Ці спакайнее смагард?

Выбег ад аэрапрызбы  
Дрогкі бетонны дыван.  
Ці сябе ў ракаўцы выспы  
Слухае акіян?

## ***Via Lactea***

Via Lactea — Млечны Шлях,  
Што ні вуліца — Via Lactea.  
Уся Гавана ў начных агнях —  
Пералівістая галактыка.

Адкрываць не хопіць жыцця  
Маладыя планеты шчырасці.  
Для ўзаемнага адкрыцця  
Неабходна душою вырасці.

Давярае агонь агню,  
Толькі дым любіць з цемрай раіцца.  
Нішчыць полымя парахню,  
Ад агню пачынаецца раніца.

Бліскавіца на каяду  
Мокры ветразь заліва латае.  
У фідэлістую бараду  
Усміхаецца Via Lactea.

## ***Пралог***

Кубу адкрыць  
Толькі душой магчыма.  
Разлучыць яе з сонцам  
Ніхто не здолее.  
Кубай знадзеены  
Акіян нішчымны,  
Ёю адной  
Увесь кантынент аздоблены.

Перунамі грукоча  
Танец кубінскі  
Босы.  
Кубу бачэнкам рому  
Ворагам не адкупорваць.  
Куба не толькі  
Кубел дзівосаў, —  
Кубак рашучасці,  
Бочка з порахам.

Куба вітае  
Свой поўдзень высокі.  
У блакіце купаючы  
Плечы пакатыя,  
Засланяецца  
Веерам пальмаў ад спёкі  
І ад позіркаў хіжых —  
Даланёю лакатараў.

## ***Рэвалюцыя — маладая!***

Выгараюць на сонцы лозунгі.  
Вышвітаюць пярэстыя словы.  
Моўкнуць ісціны безгалосыя,  
Голас сэнсу пачуўшы  
Суровы.

Ломіць праўда антэны-спінінгі.  
Свой абсяг —  
Свой пасаг  
Аглядае  
Хмарачубая,  
Голаспінная  
Рэвалюцыя маладая.

Быццам хлебам духмяным,  
Нашчыцца  
Словам свежым яшчэ  
Таварыш.  
Пальму ў ветранай апрапашачцы,  
Зайздрасць чорная,  
Не захмарыш!

Сходцы згоды,  
Ілбамі збітыя,  
Лёгка радасці пераскочыць,  
Дабрабытнасцю першабытную  
Проста ў мора  
Кульнуўшы раскошу.

Рэвалюцыя,  
Воляй гордая,  
Не саступіць  
Пакоры ганебнай.  
Глянь,  
Як мітынг  
Вінтоўкі пагойдвае  
Трыснягамі надзеі і гневу.

Забяспечаная нястачамі,  
Ведаў прагнучы,  
Галадае  
Для наступных дзён  
Нерастрчаная  
Рэвалюцыя маладая!

## ***Падарунак камбрыга***

Світальнай ракетай расцвіў званок  
На лузе ўспамінаў расяным.  
Размову з Фідэлем вядзе  
Лабанок —  
Як партызан з партызанам.

Вядома абодвум прарыву цана  
І лютыя клешчы блакады,  
Адвагі абвал,  
І цярпення цана,  
Нямоглай злосці пагляды.

Для краю чужы зразумелы боль,  
Дзе не вярнуўся кожны чацверты.  
Камбрыг,  
Кампаньера.  
Гучыць, як пароль:  
і Patria o Muerte!

Камбрыг партызанскі —  
З ушацкіх лясоў  
Шлях Зорка Героя зорыць —<sup>^</sup>  
Свой пісталет суровых часоў  
Таварышу Кастру дорыць.

ТТ — ты з трывогаю  
Тэт-а-тэт!..  
Хлусня, прэч з насджаных тронаў!  
Фідэль  
З павагай узяў пісталет  
І папрасіў патронаў

## **Маяк Гаваны**

Б'е Атлантычны  
у бераг рыфісты.  
Губам салёна,  
палётна духу.  
Прасторы сватае  
адчай надрывісты.  
Аблокі з хвалямі  
у вечным руху.  
Заліў і млявасць нябёс  
ссузораны  
Скупымі зорамі  
і караблямі.  
Не лічыць мора  
на мілі ворыва,  
Вякамі вечнасць  
іх акругляе.  
Спакой пад горадам,  
спакой над востравам.  
Сюды не сунься,  
калі не званы.  
Зразае цемру  
лязом навостранным  
Нядрэмнавокі  
маяк Гаваны.  
Не запалоханая  
ні стрэламі,  
Ні здрадай злой,  
што працуе груба,  
Для свету Новага,  
перастарэлага  
Святлом надзеі  
віднее Куба.  
Смялей непакоранаму  
па кручы йсці.  
Страх вывіваецца  
раззлаваны.  
Трымайце курс,  
караблі рашучасці,  
На непагасны  
маяк Гаваны!

## **Трывалая рыфма**

Як подруб старога зруба,  
Як надруб світальных дзён,  
Для Новага свету Куба  
Грасіруе:  
revolucion!

Багаты сусед не дрэмле,  
Хацеў бы купіць давер.  
Ды  
Мерыдыяна рэмень  
Пагойдвае рэвальвер.

Пакуль што не да метафар.  
Ласкавае por favor<sup>1</sup>  
Падчас загучыць металам —  
Праверыць пільнасць затвор.

Каму не па густу — не позна  
Наведаць марское дно.  
Нібы два штыкі, пагрозна  
Два клічнікі ўзняты:  
!no!

Не — здрадзе,  
Не — звадзе,  
Не — згубе!  
Не томіцца рытмам сон.  
Рыфмуецца ўсё па Кубе  
Са словам revolucion.

---

<sup>1</sup> Por favor (іспанск.) —калі ласка.



## ***Раніца***

Аварыя,  
Навадненне,  
Абвал —  
Што зрання такое стрэслася?  
Крычыць і жэстыкулюе  
Квартал —  
Дзяржава гарласта-пярэстая.

А гэта  
Кабета сынка нясе  
І аж разлягаецца вуліца,  
Мацней галёкнуць  
Стараюцца ўсе —  
Хаця б немаўлятка ўсміхнулася!

Малое,  
Сваёй персонай занятае,  
Паблісквае чорнымі вачанятамі.

Ступае дзень  
Гаванай старою,  
З вясёлага пачынаючыся настрою,

## **Настрой**

Днём маладым ішоў немалады гаванец,  
гітару нёс,  
не, ён не нёс яе,—  
прытрымліваў гітару,  
ледзь дакранаўся да яе,  
трымаў на ветры,  
вёў далікатна подручкі,  
нібы абранніцу каханую  
ў апошні год кахання,  
калі, нарэшце, зразумее чалавек,  
што ён кахае  
і неўзабаве ўсё павінен страціць.

З гітараю ішоў гаванец.  
Дакладней,  
гітара дазваляла з ёй ісці,  
суправаджаць яе, аберагаць  
ад слоў абразлівых  
і ад вачэй нахабных,  
яе апошні раз паслухаць  
дазваляла.

Ішла дарога ў вечар.

Я ўспомніў жаўтароцікаў,  
што на ашыйніках  
каляных, каляровых  
гітару цягнуць,  
перасмыкнуўшы горла ганарліўцы.

Ішоў з гітараю гаванец.  
Гітара адчувала,  
хто,  
дыханне затаіўшы,  
пры ёй ідзе.  
І гукі ласкі, смутку і ад чаю

гітары выкрулілі рот  
і пераселі ў перасохлым горле.

Гаванец,  
я табе зайздросчу  
да сённяшняга дня.

## ***Пад надзейную ахову***

Скразнякі,  
Што ўсе акіяны выбегалі,  
Дзевяцібальных валоў валы  
Ціснуцца да пасівелай скалы,  
Дзе клубяцца  
Зялёнымі выбухамі  
Пальмаў напалення ствалы...

## **У парку Леніна ў Гаване**

### **1. Яго імя**

*Ленін з табой,  
па-бацькоўску і просты, і мудры,  
дзень пры дні на заводзе і ў полі,  
адзіны, але несканчоны...*

Нікалас Гільен

Без манумента,  
Кожнаму такі  
Ён бачыцца, якім уява бачыць.  
Ён той,  
Хто бурай выветрыў вякі,  
Хто змог хаду гісторыі з'іначыць.

Усіх  
Адзін ён  
Можа зразумець,  
З ім кожны знойдзе ісціну самохаць.  
Ні мёртвы мармур,  
Ні глухая медзь  
Яго аблічча выявіць не змогуць.

Па ім  
Звярай сумленне кожны раз,  
Каб ціхасцю душа не камянела.  
Без тытулаў грувасткіх,  
Без акрас  
Таварыш Ленін,  
Значыць — супрапего.  
Ён рупіўся пра Кубу тых часін,  
Калі была радзіма занядбана,

Каб на пытанне:  
Хто ён,  
Горда сын  
Мог выгукнуць —  
Хай чую свет! —  
Cubano!

Ягоны парк  
Красу зямлі сабраў.  
І тут усё,  
Што стала Новым светам,  
Засведчана  
Шыццём ягоных спраў,  
Асвечана  
Ягоным імем светлым.

## **2. Планета маленства**

Ёсць у Сусвеце новай Кубы  
Планета,  
Дзе заўсёды лета,  
Дзе ўсе адзін другому любы,—  
Маленства светлая планета.

Лаві прыгоршчамі струменьчык —  
Б'е з каменя  
Вада жывая.  
Паслаб свой не тугі раменьчык —  
Ші ўдоставь як жывот трывае!

Ці непралазь чупрыны чорнай  
Змачы,  
Каб грабянцом спакорыць.  
Ракетай  
Па дарозе зорнай  
Імчы —  
Хай даганяюць зоры!

Ці, як даўней  
Твой продак смелы,  
Усядзься на слана рашуча.  
Тут разам смуглы,  
Чорны,  
Белы.  
Тут смелавочча,  
Дружнаручча.

З дарогі, ноч —

Карга старая.  
Сплылі начэй забытых хмары.  
Разгон  
Планета набірае,  
Імчыцца  
Па арбіце мары.

Абліччам горды,  
Чарначубы  
Імпэт ніколі не прыстане.  
Смяецца  
Будучыня Кубы  
У парку Леніна ў Гаване.

### **3. Доўгія вейкі здзіўлення**

У акружэнні экзатычных дрэў  
Стаіць на глебе, перагрэтай скварам.  
Не бронзавы — ён проста абвятрэў,  
На шчодрым сонцы высмугліўся тварам.  
Даносіць ветру зморанага ўзвеў  
Пустэльні жаль, заручанай з анчарам.  
І полаз не заенчыць нараспеў,  
І лістапад не ўкленчыць неўскім хмарам.  
Не ўстарыць час, ні снегу сівізна.  
Ці гэта зелянеецца сасна,  
Ці вейкі доўгія ўзняло здзіўленне?  
Дачка гаванскіх сосен, і яна,  
Як там, дзе сівярэе сінізна,  
Нагадвае дзівоснае імгненне.

## ***Omnia mea tecum porto***

Я перасек акіян,  
Дом мой далёка недзе.  
Стаю, чакаю,  
Калі чамадан  
Да мяне, нарэшце, прыедзе.

Усё мае я з сабой нашу,  
А ўласна майго са мною,—  
Што насяляе маю душу,  
А нажыўное — яно  
За спіною.

Я ў Новым свеце.  
На свет стары  
Прыйшоў у чым нарадзіла маці.  
Я шчодро растрачваў  
Жыцця дары,  
Разменьваў на тлум багацці.

Неба прымаю,  
Нібы  
Дах спадарожнік Ноя.  
Скінуў на міг,  
Што набыў,  
І ўсё мае са мною.

Яшчэ са мною  
Мае святло,  
А рэшта — знікае з часам.  
Не страшна б толькі застацца было  
З самім сабою  
Сам-насам.



## ***Зімовая спёка***

Выбегшы да нябёс напразткі,  
Далягляду аддаўшы паклоны,  
Пальмы —  
Зялёныя ветракі —  
Мелюць сонца  
На вецер салёны.

Белым агнём  
Даходзіць прыбой  
Абыякавага акіяна.  
Рэчку з дужа блакітнай журбой  
Бераг акрэслены ахінае.

Хваль ні на хвілю  
Не моўкне шум  
У шалёна-зялёным блакіце.

Мой па табе ўзелянелы сум  
Б'ецца  
На жаўранкавай арбіце.

Каля зялёнага ветрака  
Думка спёкай апаліць шчымліва:  
Недзе закутая ў лёд рака  
Тужыць па далі  
З белага мліва...

## ***У былой рэзідэнцыі***

Пружыны павыперлі  
З мяккага трону —  
Жалезныя нервы не вытрымалі,  
Хоць прысягалі  
На вернасць да скону  
Дзяржатаўнаму заду  
Дагодніцы хітрыя.

Разбіцца марыў  
Абражаны мармур:  
Галовы міністраў  
Шарамі більярднымі  
Ляжаць —  
У нятленнасць пяліся марна! —  
Гісторыі кій ударыў з пагардаю.

Арла кіпцюрастага  
Крылы даволі  
Распасцерціся тужыліся  
Над востравам.  
Валяюцца паабламанья доле.  
Арлы пазяталі,  
Як пеўні бясхвостыя!

Страх выпусціў трубку,  
Што гневам палала  
(Дагэтуль далонь рычага хвалюецца).  
— Хто? —  
Запыталася ўлада былая.—  
Адказ быў кароткі, як стрэл:  
— Рэвалюцыя!

## ***Будзяць Гавану пеўні***

Дожджык імшыць.  
Новы год.  
Бераг купежыцца ў пене.  
Неба падпёр параход.  
Будзяць Гавану пеўні.

Покуль развозяць у сне  
Самі сябе машыны,  
Зноў самастойны ўпаўне  
Цешыцца род птушыны.

У вераб'ёў свае  
Цяжкасці і праблемы.  
Певень раней устае —  
Сняцца чужыя гарэмы.

Чым не курасадзь балкон?  
Лепей не трэба эстрады!  
Быццам адчуўшы скон,  
Цягне нуду серэнады.

Час, як пясок, цячэ,  
Сунецца ўслед за сумам,  
Нібы Калумб яшчэ  
Востраў адкрыць задумаў.

І пазяхаюць усмак  
Бары,  
Кафэ,  
Харчэўні.  
Горбіцца змрок-прымак.  
Будзяць Гавану пеўні...

## ***На беразе блакіту***

Прыбой ад хваль падрас  
Блакітнаю градой.  
Вяслуе альбатрос  
Між небам і вадой —  
Як з-пад адчаю крыг,  
Зялёная яна,  
Хаўрусніца інтрыг  
Спадманлівага дна.

Ад студзеньскай расы  
Вясёлы халадок.  
Шыбуе наўскасцы  
Малой нагі слядок.

З прамністага ляза,  
На цень упаўшы свой,  
Рыжэе страказа  
Над рыжаю травой.

Як хочаш разумей,  
Зімовы дзень вясны.  
Сціх папяровы змей  
На шыбельні сасны...

**Краявід**  
**з гаванская пальмам**

*Юрью Грэйдзіngu*

Глыні  
Дыхання цёплай глыбіні,  
Спытайся,  
Выпешаны халадамі,  
Каго  
Вякамі пальма выглядае  
З-пад стомленай  
Зялёнай далані.

Цані  
Далёкіх караблёў агні.  
Даўно забрала  
Далячыннь без краю,  
Каго вякамі  
Пальма выглядае  
З-пад стомленай  
Зялёнай далані.

Зірні,  
А можа, ўбачыш тыя дні,  
Калі вяртала  
Скруха маладая,  
Каго вякамі  
Пальма выглядае  
З-пад стомленай  
Зялёнай далані...

## **Стратэгічныя вывады**

Ідзе гаванка —  
Ўвагі не звяртае  
На позіркі прыезджых разявал.  
Клапоты хатнія у сваім квартале,  
Яна не гэткіх клала напавал.

Пра тое загадай,  
Чаго не будзе.  
Сон доўга не даклічашся ў начы.  
З апошніх сіл  
Трымае блузка грудзі —  
Хоць блузцы падрадзіся  
Памагчы.

Успальмніцца порах ад пагляду.  
Вякі ламалі галаву дарма:  
Наўнасць — сценабітная прылада!  
Грудзьмі даткнецца —  
Крэпасці няма!

## ***Tropicana***

Як месца адпаведнае  
Прыпякае,  
Жаданне выйсце ведае —  
Tropicana!

Каб аж мароз па скуры,  
Як шок, прайшоў,  
На сон забудзься хмуры —  
Шыкуе шоў!

Распаленае цела  
Не церпіць дня.  
Рух смелы —  
Звар'яцела  
Гарачыня.

Страсае цела рэшткі  
Апраткі прэч.  
Як шал захоча ўпрэгчы —  
Не пярэч!

Тут скінеш усё роўна  
Гадоў цяжар.  
Раздзьмухваюць жароўні  
Пажадны жар.

Чуваць, як стогнуць  
Сцёгны —  
Шалеюць рух і спрыт.  
У ноч планеты цёмныя  
Сышлі з арбіт.

Такая гляне скоса  
Брывом пляча —  
На льдзіне эскімоса  
Падсмажыць, як ляшча.

Адчай натоўпу вые —  
Ён не сляпы.  
Як дэтэктывы тыя,  
Падміргваюць пупы.

У бубнаў перапонкі  
Не лопнуць як.  
Разбіўся перапоўнены  
Чакання гляк.

Спакой туга тупая  
Не зможа ўберагчы.  
У пале  
Круціць пальма  
Паглядаў абручы.

Яны, як змеі, джаляць —  
Іх тысячы.  
Б'юць кодеры без жалю  
Жывот начы.

Дзе цвёрдасці гарантыя?  
Скльгочуць тармазы.  
Аэрафлоту gracias<sup>1</sup> —  
Дамчыць на маразы!

---

<sup>1</sup> gracias—(іспанск.)—дзякуй.



## ***Першы гром***

Даволі ўлады духаты,  
Спаць досыць без прасыпу!  
Халодны,  
Студзеньскі,  
Густы  
Раптоўна дождж прысыпаў.

А навальніца рэй вядзе.  
Маланкі гнеў каўтае.  
Пльвуць машыны па вадзе,  
Пафыркваюць кітамі.

Дождж —  
З неба выпушчаны джын —  
Асфальт угрэты паліць.  
І скача козытка дажджын  
З таўсматых пальцаў пальмаў.

Зазелянеліся кусты,  
Пачырванелі дахі.  
Хоць лівень  
Студзеньскі  
Густы  
Згадаў пра апрапахі.

Сцякае сонца з мокрых грон  
Зямлі абетаванай,  
Калі  
Зімовы першы гром  
Грукоча над Гаванай.

## ***Ранча Хемінгуэя***

Вятрам і вачам  
Расчынены вокны:  
Санвузел,  
Спальня,  
Рабочы стол.

Турыст прыцмокне,  
Турыстачка войкне,  
Усё абнюхваючы наўкол.

Уздрыгвае  
Пальмы зялёны прапелер,  
Фантазіі надаючы разгон.  
За паляўнічага  
Зараз трафеі  
Рагамі  
Нахабніка выпхнуць вон.

Спачылі сандалі і чаравікі,  
Што столькі выхадзілі з гаспадаром.  
Ягонай прысутнасцю  
Быў вялікі  
І гэты ўзгорак, і гэты дом.

Усё змізэрнела і здрабнела,  
Абмацанае кіна— і фотавачмі.  
Хоць ранча запні  
Парусінай неба,  
Галінкі сцяжын і дарог абдамі.

Ляжаць насцярожанья бандэролі.  
Ішлі, не верачы той бядзе.  
У пошты няспешнай  
Кружная дарога —  
Яна, жывому,  
Яму ідзе.

\* \* \*

Зялёныя капронавыя шпагі,  
І рыцары ўтрапёныя, зялёныя.  
І прынцып узаемнае павагі  
На тры кварталы радасці  
Галёкае.

Таварыш шпак —  
Маэстра estarnino —  
Суцішыўся ў зялёнай пальме першынства.  
Сваё на сёння мора адштарміла —  
Спіць,  
Падбародкам ва ўзбярэжжа ўпершыся.

Растаў апошні дзень старога года.  
І новы ўстане  
Сонцам над Гаванаю.  
За рыцараў  
Скрыжэе шпагі згода  
Праменнем  
З чыстага святла каванымі.

Пакуль іх не паклікалі дахаты,  
Не паддаюцца рыцары заядлыя.  
Кашулек лінкіх  
Дыбурацца латы.  
Адчай пацее,  
І адвага ятрае.

***Навагодняе пасланне  
Пімену Панчанку***

Праз акіян — паклон  
З Новага (з гэтага!) свету.  
Хай навагодні плён  
Шчодрасцю ясных дзён  
Перанаселіць планету  
Вашае дабрыні,  
Вашага гневу і ласкі.  
Дужых радкоў карані  
Хай прарастуць з глыбіні  
Бегамя аж да Аляскі!

Быў Атлантычны рад  
Вашаму прывітанню.  
Арыстакрат,  
Пірат,  
Музы вандроўнай брат,  
Кнігу глыбінь гартае.

P.S.

Ісціна і ў віне,  
І ў акіяна на дне.  
Ісціна тым відна,  
Хто асушаў да дна,  
Хто асушае яшчэ,  
Покуль жыццё цячэ!

## ***На лінії дня і начы***

Дарогай нябёс летучы,  
Забудзь на зямныя турботы,  
На лініі дня і начы  
Як смелы — пагрукай да бога.

Насунуўся змрок насланнём,  
Надхмар'е без сонца нудзее.  
І ў неба між ноччу і днём  
Ёсць толькі палоска надзеі.

Цярпенню свайму даручы  
Сачыць,  
Як марудна шарэе...  
На лініі дня і начы  
Прыжмур далягляду шырэе.

Праменняў цяжкія мячы  
Святло вызваляюць з няволі.  
На лініі дня і начы  
Жаданне жыцця веснавое.

Цяжар мітусні несучы,  
Прыгадвай і ў ласцы, і ў гневе:  
На лініі дня і начы  
Рукаецца вечнасць з імгненнем.

Ад грому, ад цішы ключы  
Хаваюць аблокі ў закутку.  
На лініі дня і начы  
Узрадуйся яснасці смутку!

\* \* \*

Патрэбна мяняць нябёс цыферблаты,  
Пераводзіць стрэлкі начэй,  
Каб, гонячы праз акіян хутчэй  
Па дарозе да матчынай хаты,  
Сум —  
Незгаворлівы паганяты —  
Выкрасаў замілаванне з вачэй  
Надазёрным спакоем  
Вёсачкі Ціханяты...

\* \* \*

3.

Круглая зямля —  
Як ні круці:  
Да цябе прапісанага стала,  
Дзе б ні ехаў я ў сваім жыцці  
Да адной  
З усіх дарог вяртала.

## ***Над акіянам***

Атлантычны далёка ўнізе.  
Захлынаецца цемрадзі крык.  
Зорка самотная  
Тэлеграму не адаб'е.  
Выпінаецца самалёт наш  
З усіх сваіх крыл,  
Даганяючы думку маю  
Аб табе.



\* \* \*

За тлумачэнні дзякуй,  
Elena —  
Ноч белазубая светлай Гаваны.  
Словы ступалі ў памяці лена,  
Быццам вандроўнік той неразуваны.

Ты перакласці ўсё не магла мне —  
Вочы і жэсты ішлі на помач.  
У моўным геме,  
У слоўным хламе  
У вір ныраем,  
А зоры — побач!

У перакладчыкаў доля цяжкая:  
Іх забываюць,  
Як і сцяжыны,  
Што на дарогу след адшукалі,  
Дзе ўжо вяртанне  
Чакае з чужыны.

Востраў свой мае  
Елена святая.  
Лес твой задумаўся таленавіта —  
Востраў твой горды  
Воля вітае.

Да пабачэння —  
Hasta la vista!

## **Над хмарамі**

### **Аэрарытмы**

Ляцім над Марока. Нейкія плямы цямнеюць —  
лес ці чорнага дыму клубы растуюць.  
Азяркі дастываюць.  
Дзе-нідзе вывіваецца  
рэчка злагаднела-танклявая.  
Хоць ты наклейкамі апельсінаў  
звесялі краявід.

Унізе дымяцца д'ябальскія кар'еры.  
Прарэзаліся зубы гор — і зноў  
акіян аднастайны.

Ляцім над перазяблымі вухналямі адрогаў.  
А можа, гэта фелахі рушылі ў падарожжа?  
Суровыя твары пераараны маршчачкамі,  
абветраныя і асмужаныя пылам дарог.

Гарам не хапае Рэрыхаўскай маланкі.

Нехта злосны выстудзіў горад.  
Ад харомін настылых сонца зябно  
і слепне ад белізны балючай.  
Толькі цень ад адной тары на другую  
падае цёмным цяплом, крыху разнастаючы  
абьякавасць стыласці,  
робячы яшчэ глыбейшымі  
ўпадзіны і вышэйшымі задраныя дзюбы пікаў.

Нехта пальцы пястачкай склаў  
і ўзнёс угору, ды змерзлай глыбай  
пястачка і засталася з намёкам на пальцы.  
Пачынаеш прывыкаць да гор, да адгор'яў,  
бачыш:  
вострыя стрэхі хат, пляскатыя дахі сакляў,  
стагі белага сена,

сцірты заінелай саломы,  
спрасаванья аблачыны бавоўны.  
Ззяюць белыя грані —  
скульптар скрышыў зубіла,  
задуманы вобраз у незавершанасці застыў,  
назусім адышоўшы ў свет рэальнай фантазіі.

У цясніне плыве рака з няўлоўнага туману,  
з халоднага дыму снегу.  
Хібцяца вострыя хрыбты белых валоў:  
пааі на ногі, а падымаць іх няма Каму.  
Бялюць кусты аблокаў. Горад белы  
ад гор, ад водсветаў, ад замерзлых далін,  
толькі акрэслены чорна бязлістыя ствалы  
рэчак, што не захацелі ператварыцца ў лёд.

Неўзабаве павінен быць Люксембург.  
Горы ад самалёта адставаць пачынаюць:  
зараз цені глыбей прарэзалі іх,  
ацяніўшы кожны нік, кожную струму.

Узнікае скульптура хмар.

Каўказец, высока занёсшы нос,  
храпе — толькі вусы варушацца.  
Побач айсберг плыве паволі,  
Святлеюць каралы каравыя.  
Іванька-дурань едзе на печы,  
ажно комін пахістваецца.

Аб'яўляюць мінус два ў Люксембургу,  
а горада не відаць.  
Ёсць белыя кодры, вясновая Букавіна,  
Ушаччына засняганая,  
экзатычны Баку з мячэцямі.  
Таўстаморды віславухі сабака  
купаўся ў пене,  
але з ванны ўцёк  
і дагэтуль яшчэ не абтросся.

Самалёт аблокі стрыжэ.

Аблокі перавальваюцца цераз крыло.  
Грымнуў гром шасі.  
Дзе крыло самалёта, дзе аблокі?  
Чорныя лічбы 864774 яшчэ праступаюць  
на крыле перанпружаным, паступова бялеючы.  
Чэравам самалёт адчувае зямлю, яе няма.

Мы ў хмарах, пад хмарамі, ці па-за хмарамі?

\* \* \*

Хай дамасед нелюдзімы  
Хваліць затоку сваю.  
Блізкая далеч Радзімы,  
Сэрцам цябе пазнаю.

Свойскаю хваляй прычала,  
Рызыкай гордай крыла  
Ты да трывог прыручала,  
Сцежкай павагі вяла.

Здзіўленым позірк рабіла —  
Не шкадавала святла.  
Зор тваіх добрых рабіна  
Мне пуцяводна цвіла.

Раячы, не дакараючы,  
Грэла спагадай жытла,  
Матчынай новы акрайчык  
Ты мне ў дарогу дала.

© OCR: Камунікат.org, 2013

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2013

© PDF: Камунікат.org, 2013

## ЗМЕСТ

### ПАМЯЦЬ БОСЫХ НОГ

Інтэлект зямлі  
\*\*\* Чорны вол маёй трывогі  
Вогнепаклонніца  
\*\*\* Матчына песня  
\*\*\* Рабіў наіў .  
\*\*\* Мне сёння пяць дзесяткаў без шасці  
\*\*\* Па светлыя прыскеркі, ціхія золкі  
Загнет  
\*\*\* Як мая галава  
\*\*\* Чалавек не ўзнікае так  
\*\*\* Мама  
\*\*\* Яна нікога не абміне  
Матэрынскі лес  
Вечалле  
Спадчына  
Памяць босых ног  
Каб толькі!  
Шавулічы  
\*\*\* Суровае прычандалле вайны...  
Казка заечага маленства  
\*\*\* Цаглінай стаць павінна гліна...  
\*\*\* І ў будзень, і ў свята прыйдзе...  
Чорна-белы напамін  
\*\*\* Ні сябе, ні чужога слова  
\*\*\* Ляці са сваімі гадамі  
\*\*\* Балаты на хаду асушылі  
\*\*\* Ураджай, недарод  
\*\*\* Люблю нізрынутых куміраў...  
\*\*\* Макет зямнога шара круцяць дзеці  
Ода ходзікам  
\*\*\* Калі ўскрываецца заліў  
\*\*\* Бульба, звараная на хапку  
\*\*\* Не дужа шануючы асцярогу...  
\*\*\* ростані і раздарожжы...  
\*\*\* Напэўна, зноў дачушка...  
\*\*\* Як царствы казачныя, як вякі...  
\*\*\* Ёсць развага астраўка...  
Два вузлякі на памяць  
\*\*\* Не дужа горла дзеручы...  
\*\*\* Згінацца пад ношай...  
Празаічнае меркаванне

Сон у бальніцы  
\*\*\* Як проста ўсё было тады,  
Начная мазаіка мозаку горада  
Азарэнне  
\*\*\* Продкі ані мае, ні твае...  
\*\*\* Яно ўсяго й было  
Інтэлект зямлі  
\*\*\* У Каралішчавічах  
У Карпатах  
\*\*\* Вясна!

Балада дзікага вінаграду  
Сповідзь калосся  
\*\*\* Пакуль спрыяе час  
Душная раніца  
Паўдзённая заранка  
Кнігары  
Рука тваёй ракі  
Памяць  
Доўга!

\*\*\* Дыск тэлефона-аутамата...  
\*\*\* Крыўда — складам парах  
Тост на круглым юбілеі  
Асіннік

\*\*\* Навошта так спяшае часавым нас  
Нашчуся Літвой  
Суседзі  
Малады верш  
\*\*\* Бунтуйце, як каньякі...  
\*\*\* Спыніцца радасці было дзе.  
Вечнашумныя сосны Прыбалтыкі  
Домскі сабор на прыёме ў нябёс  
\*\*\* Калі надыходзіць час...  
\*\*\* Мне нясмела прыходзіць сюды  
Філалагічны досвітак  
\*\*\* Розум вар'яцее  
Тры прыступкі  
Настрой раніцы  
Акрасанет  
\*\*\* Турбот у дваіх  
Ля агню  
Палескія прафесіі  
Сумны напамін  
Тэорыя каштана  
Дняпро праз Вашу завушніцу  
Скіфскія бабы

Закон паэзіі  
Алег Маціевіч  
Перадзім'е  
\*\*\* Вар'яцее ўсё  
Даверлівая балада  
Няўжо?  
\*\*\* Праходжу каля дамоў  
Дабрыня  
Паэтам Каўказа  
КСП  
Аўтограф на бесказырцы  
\*\*\* Жыццялюбамі землякі былі...  
Марыя Рыгораўна  
Сіневір  
У галавах ручая  
Вытокі  
У кроне чалавецтва  
Смага  
\*\*\* Каля трас міжпланетных  
\*\*\* Сорак першы, сапраўды, быў шчыры  
Воблік вады  
Скарб  
Матчыны рукі  
\*\*\* У сорак столькі, паўстолькі...  
\*\*\* Быў год  
\*\*\* Як на дваіх, то на дваіх  
\*\*\* Схіліся над часам  
\*\*\* Пад высветленымі дубамі  
Балада пра ашыйнік  
Балада зімовага жаўранка  
\*\*\* Аслеплы гнеў не бярыце за свата  
Ода дзвярынам  
\*\*\* Нам застаецца ад матуль  
\*\*\* Восень з даждлівай уміг залатою  
\*\*\* Матулі нашы сведчаць неўміруча  
Светлапад  
Вечны вырай  
\*\*\* Ганіце сум з ілбоў...  
\*\*\* Лета бабіна  
Вырыс беларускага лесу  
Васількова балада . .  
\*\*\* Табе найлепшыя радкі...  
Чатыры літары  
\*\*\* Вярні мне, час...  
\*\*\* Аднойчы, аднойчы



\*\*\* Ліпень для мяне жаданы.  
\*\*\* Я прыйшоў да цябе такі..  
Яшчэ адно прызнанне Палессю .  
\*\*\* Сябе ў адчаі вусны вызналі..  
    Бутаўшчына  
    Туман ярам  
Крылы Паўлюка Багрыма  
    Мой першы смутак  
    Літоўскі ўспамін  
\*\*\* А былі мы вольнанаёмнымі  
Водбліск Купальскай начы  
\*\*\* Не стомлены ў журбе...  
\*\*\* Мы на агонь глядзім...  
\*\*\* Планета ўся ў радзімках родных стрэх

*Пад небам юрты*

Хантэігры слухае «Зорку Венеру»

    Гаспадыня Медэа  
    Джайляу  
    Да паходжання танца  
    Пад вярбой вада  
\*\*\* Я падштурхнуў плячом  
У Джолсііта Малдасанава  
    Вышыня  
    Над небам юрты  
Перыферыйныя славяне  
    Адзін з арды  
    Кыз ямшчэк  
Цяньшаньская яліна  
    Наш першы сход  
    Сакавік  
    Стэпавы краявід

*З ГРЭКАУ У ВАРАГІ*

*Авіяхмарка*

    Над Іматрай  
    З грэкаў у варагі  
    Царква ў скале  
    У гасцях у цішыні  
    Вясна ў Суомі  
    Ідуць у суботу Хельсінкі  
Як сталі чыгуннымі кавалі

Саўна  
Замак у горадзе Турку  
Фінка  
Кароўка-багоўка  
Вясёлая карчма  
Скандынавія  
Таямнічы чытач  
Шведскі нейтралітэт  
Забыты сняданак  
Пегас і чалавек  
Гальфстрым  
Вясна ўзяла аблогай замак  
Па дарозе «Еўропа-4»  
Стыпендыяты вуліц  
Адносна парнаграфіі ў Швецыі  
Рулетка  
Гадзіна пік  
Сакура цвіце  
Шведскі стол  
Анёлак з гадзіннікам на руцэ  
Спецыфічна шведскі дождж  
Натуральнае толькі адно  
Над усім дабрабыт!  
На скрыжаванні ў рай  
Нафталін  
Змена варты  
Зялёныя каралі  
Урок фізікі  
Аер  
\*\*\* За мару сяўбы

*Via Lactea*

Viva 287  
Пытанні з крыла самалёта  
*Via Lactea*  
Пралог  
Рэвалюцыя — маладая!  
Падарунак камбрыга  
Маяк Гаваны  
Трывалая рыфма  
Раніца  
Настрой  
Пад надзейную ахову  
У парку Леніна ў Гаване

1. Яго імя
2. Планета маленства
3. Доўгія вейкі здзіўлення  
Omnia mea mssum porto  
Зімовая спёка  
У былой рэзідэнцыі  
Будзяць Гавану пеўні  
На беразе блакіту  
Краявід з гаванскай пальмай  
Стратэгічныя вывады  
Тгорісана  
Першы гром  
Ранча Хемінгуэя  
\*\*\* Зялёныя капронавыя шпагі...  
Навагодняе пасланне Пімену Панчанку  
На лініі дня і начы  
\*\*\* Патрэбна мяняць нябёс цыферблаты  
\*\*\* Круглая зямля  
Над акіянам  
\*\*\* За тлумачэнні дзякуй  
Над хмарамі  
\*\*\* Хай дамасед нелюдзімы

## **Барадулін Р.**

Вечалле: Кніга паэзіі,— Ми.: Маст. літ., 1980,— 336 с., іл.  
У пер.: 1 р. 30 к.

Радзіма, любоў, каханне — гэтыя словы праходзяць асноўным матывам новай кнігі лірыкі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы Рыгора Барадуліна.

Вобраз маці з гадамі ўсё бліжэй і балючэй для сэрца паэта.  
Назву кнізе дало ўшацкае возера Вечалле.

Рыгор Иванович Бородулин

ВЕЧЕЛЬЕ

Книга поэзии

Минск, издательство «Мастацкая літаратура»

На белорусском языке

Рэдактар В. Б. Спрынчан. Мастак М. Р. Казлоў. Мастацкі рэдактар А.  
М. Малышава. Тэхнічны рэдактар С. А. Абрамчук. Карэктар Н. А.  
Давыдзенка,  
ІБ № 1000

Здадзена ў набор 22.05.80. Падп. да друку 10.11.80. АТ 05266,  
Фармат 70X90 1/32. Папера друк. № 1. Гарнітура звычайная  
новая. Высокі друк. Ум. друк. арк. 12,29. Ул.-выд. арк. 9,56.  
Тыраж 8000 экз. Зак. 689'. Цана 1 р. 30 к.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта БССР па  
справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск,  
Паркавая магістраль, 11.

Паліграфічны камбінат Імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.